

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ,
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

**СУЧАСНЕ ДОШКІЛЛЯ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

*Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Черкаси 2018

УДК 372.3
ББК 74.1

Рекомендовано кафедрою дошкільної освіти
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(протокол № 4 від 17 жовтня 2018 р.)

Рецензенти:

Гнезділова К. М., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Сіренко А. Є., кандидат педагогічних наук, завідувач відділу дошкільної освіти КНЗ «Черкаський обласний інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Сучасне дошкілля у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (2-3 жовтня 2018 р.) / Упорядники І. О. Ніколаеску, Ю. О. Соловей, О. О. Панченко. – Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2018. – 129 с.

Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції містить результати досліджень науково-педагогічних працівників, студентів з актуальних проблем сучасного дошкілля. До збірника увійшли нові розвідки, присвячені загальним питанням дошкільної освіти в сучасних соціокультурних умовах, професійно-педагогічній компетентності педагогічних працівників в умовах інтеграції у світовий освітній простір, упровадження інноваційних технологій у сучасній освітній діяльності ЗДО, взаємодії закладу дошкільної освіти з родиною, а також презентується практичний досвід щодо використання сучасних технологій та науково-методичного супроводу розвитку дитини в контексті багатовимірності освітнього простору.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.
Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

ЗМІСТ

Передмова	6
Бондар В. Г. Розвиток суспільного дошкільного виховання на Україні (кінець XIX – поч. XX ст.)	8
Бурлака А. В. Виховання моральної особистості дитини старшого дошкільного віку на матеріалах казок народів світу	11
Гнезділова К. М. Питання математичних здібностей у програмі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	14
Гончаренко К.О. Розвиток особистісних якостей дитини: науково-теоретичний аспект.....	19
Деревянченко Н. В. Завдання і зміст роботи з підготовки дітей дошкільного віку до навчання грамоті.....	24
Жирна С. В. Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до рідного краю.....	28
Коваленко А. В. Формування наполегливості в дітей дошкільного віку засобами хортингу.....	31
Коваленко О. А. Взаємодія закладу дошкільної освіти, сім'ї та початкової школи у математичному розвитку дітей.....	35
Коваль Н. В. Дидактична гра як засіб мотивації дошкільників до пізнавальної діяльності.....	39
Колода А. А Формування мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання розповіді за картиною.....	42
Колос В. А. Формування навичок здорового способу життя в закладах дошкільної освіти засобами фізкультурно-оздоровчої роботи з елементами хортингу.....	45
Лисенко І. О. Формування пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку засобами пошуково-дослідницької діяльності.....	49
Логінова А. В. До проблеми формування мовлення у дітей дошкільного віку (різновікові групи).....	53

Луценко І. О. Значення психологічних служб в системі закладу дошкільної освіти під час адаптації дітей дошкільного віку.....	56
Ляховець О. О. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами хортингу.....	61
Опалінська Ю. П. Особливості процесу формування уявлень у дітей дошкільного віку.....	65
Панченко О. О. Екологічна стежина як форма організації занять з довкілля в умовах закладу дошкільної освіти.....	69
Пасичник А. В. Вплив казок Г. Андерсена на розвиток творчої уяви у дітей..	72
Поліщук М. В. Формування психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.....	75
Рибальченко М. П. Формування ціннісного ставлення дітей до власного здоров'я.....	78
Салієнко Н. О., Швидка С.О. Творчість і творчі здібності як важлива умова особистісного розвитку дитини.....	82
Синьогуб В. О. Історія розвитку хортингу в Черкаській області.....	86
Соловей Ю.О. Державне управління у галузі дошкільної освіти в Україні: теоретичний аспект.....	90
Стасюк Ю. В. Технологія використання прийомів мнемотехніки у роботі з дітьми дошкільного віку.....	94
Сугак А. А. Розумове виховання дітей дошкільного віку в теорії та історії педагогічної думки.....	98
Ткач В. А. Казка в житті дитини дошкільного віку.....	101
Хандюк О. В., Хандюк О. І. Заклад дошкільної освіти – перший ступінь виховання хортингіста.....	105
Ходирєва М. В. Театральна діяльність як важлива складова розвитку гармонійної особистості старшого дошкільника.....	108
Червоняца О. О. Особливості організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку.....	111

Шамрай М. В. Деструктивний вплив проявів агресії дітей дошкільного віку у міжособистісних стосунках з однолітками.....	115
Щербак А. А. Педагогічні умови використання інноваційних технологій в системі дошкільної освіти.....	118
Швидка С. О., Трибуц Т. В. Дидактична гра як засіб розвитку особистості дитини дошкільного віку.....	121
Ювшин О. Ю. Розвиток музичного сприйняття у дітей дошкільного віку.....	126

ПЕРЕДМОВА

Зміна державного стандарту України, перетворення її у самостійну державу, перехід до громадянського суспільства зумовили докорінне реформування й модернізацію системи освіти, зміну основних парадигм в освіті на всіх її ланках, що, у свою чергу, вимагає внесення відповідних змін у зміст освіти.

Згідно з чинним українським законодавством дошкільна освіта є первинною складовою системи безперервної освіти. Це є свідченням того, що українське суспільство об'єктивно готове до сприйняття принципово нового розуміння статусу і ролі дошкільної освіти. Важливу роль у розвитку дошкільної освіти України відіграє вихователь, який характеризується освіченістю, інтелектом, талантом, творчим потенціалом, рівнем загальної та професійної культури тощо.

Сучасний заклад дошкільної освіти та педагогічні працівники покликані забезпечити права дитини на доступність і безоплатність здобуття дошкільної освіти, індивідуальний підхід до кожної дитини, співробітництво з сім'єю, тобто створити умови для всебічного розвитку особистості дитини шляхом створення необхідних умов для її життєдіяльності.

З гуманістичних позицій дошкільне дитинство розглядається як: самоцінний етап життя людини; етап підготовки до наступного періоду життя – шкільного дитинства; період, протягом якого формуються провідні риси особистості.

Головна мета дошкільної освіти в Україні – створити сприятливі умови для особистісного становлення дітей, забезпечити їх збалансований розвиток, узгодженість у житті основних тенденцій до самореалізації, саморозвитку та самозбереження, формування життєвої компетентності, розвитку ціннісного ставлення до світу природи, культури, людей, самих себе. Така глобальна мета висуває певні вимоги й до забезпечення належно гарантованої якості дошкільної освіти, і найвагоміша з них – удосконалення змісту, оновлення його

відповідно до вимог часу, із збереженням при цьому позитивного досвіду та збагачення його новими, прогресивними ідеями.

В умовах сучасних освітніх змін досить актуальною темою є хортинг як український національний вид спорту. Хортинг поєднує в собі національне бойове мистецтво, систему самовдосконалення, наближує до українських традицій і водночас активно популяризується серед молоді. Одним із основних аспектів виховання особистісних якостей дошкільника в системі хортингу є патріотизм, оскільки він поєднує в собі любов до Вітчизни, гордість за свій народ, відповідальність за його минуле і сьогодення, готовність до його захисту.

Зазначене вище обумовлює потребу у вирішенні проблем дошкільної освіти в сучасних умовах, з'ясуванні ролі педагога-вихователя в проєктивній, особистісно орієнтованій педагогіці, спрямованій на формування цілісної особистості дитини як носія гуманістичних цінностей, на випереджальне, цілісне, фундаментальне розв'язання основних суперечностей, що виникають у становленні школи життєтворчості, де дитина – головний пріоритет і цінність, суб'єкт соціуму, як і закладах дошкільної освіти. Цим проблемам і присвячено збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасне дошкільня у контексті інтеграції до європейського освітнього простору».

Бондар В. Г.,
викладач кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, України

РОЗВИТОК СУСПІЛЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НА УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧ. ХХ СТ.)

Вирішення відповідальних завдань сьогодення можливе за умови творчого осмислення багатогранного і складного процесу розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні. З історичного огляду на розвиток проблеми можна виявити прогресивні педагогічні надбання, глибше усвідомити сучасний стан українського довкілля, визначити перспективний шлях розвитку дошкільної освіти в Україні.

До проблеми становлення суспільного дошкільного виховання в Україні звертаються у наукових працях С. Амбрансон, Л. Батліна, Т. Головань, М. Мельничук, І. Улюкаєва та ін. Аналізуючи вище зазначених авторів можна зробити висновок, що період кінця ХІХ – та поч. ХХ ст. відіграє важливу роль у становленні суспільного дошкільного виховання в Україні [1, с. 275].

Перші дошкільні заклади, як самостійні навчально – виховні установи особливого типу, виникли в Україні тільки у ХІХ ст. Є відомості, що у Полтаві в 1839 році було відкрито притулок, куди приймали дітей безплатно з 3-х річного віку. Перший дитячий садок в Києві організували у вересні 1871 року. До цього часу, діяли різні товариства та організації. Метою їхньої роботи була боротьба з бездоглядністю дітей, за їх сприянням існували: платні дитячі заклади – для заможних верст населення і безкоштовні – для дітей з бідних сімей, які повністю чи частково утримувались на рахунок товариств. Відсутність державного фінансування свідчила про те, що дитячі садки як суспільно-виховні заклади приживали важкі часи, відкривалися повільно, а кількість їхня була незначною [2, с. 52].

На основі аналізу історичних джерел, можна класифікувати суспільні дитячі заклади залежно від їх призначення і функцій: заклади для дітей дошкільного віку (дитячі садочки, ясла); заклади спільного виховання дітей дошкільного та шкільного віку (дитячі осередки, літні дитячі майданчики); заклади опіки для сиріт та безпритульних дітей (сирітські будинки, будинки опіки, дитячі притулки). Кінець XIX - початок XX ст. – це період розвитку та формування системи суспільного дошкільного виховання в Україні. Він характеризується відкриттям народних дитячих садків для різного населення з на кошти приватних осіб та товариств. Впливова педагогічна громада вимагала від уряду на введення дитячих садочків у державну освітню систему та фінансування [1, с. 276].

Тільки з поваленням царизму з'явилася можливість приступити до створення та будівництва дошкільних установ – дитячих садків, майданів, клубів – на ґрунті національного оточення дитини: рідної мови, пісні, гри.

Управління народною освітою займалася державна комісія. Серед відділів цієї комісії існував і відділ дошкільного виховання, який очолювала Д. Лазуркіна. Його діяльність була направлена на пропаганду дошкільного виховання, підготовку працівників організацій дитячих установ, якими слід було охопити всіх дітей до 8 років [4, с.41].

У грудні 1917 року Наркомос опублікував декларацію «Про дошкільне виховання», у якій йшла мова про те, що суспільне (безкоштовне) дошкільне виховання повинно розпочинатися від народження дитини і повинно здійснювати її всебічний розвиток. Ця декларація підштовхнула на введення дошкільного виховання в загальну систему народної освіти і визначила його як складову частину всієї шкільної системи. Це є початком суспільного дошкільного виховання.

Важливим кроком у становленні суспільного дошкільного виховання була підготовка відділом з позашкільної освіти і дошкільного виховання проекту «Регламент дитячих садків». Згідно з цим офіційним документом планувалося, що суспільне дошкільне виховання стане обов'язковим і

безкоштовним завдяки зусиллям департаменту. Таким чином, закладався фундамент успішної діяльності державної системи суспільного дошкільного виховання.

У 1917 році при Центральній Раді утворюється Генеральний секретаріат освіти України (з 8 січня 1918 року – Міністерство народної освіти), яку очолив І. Стешенко. Великий та значний вклад на той час внесла Софія Федорівна Русова, котра очолила відділ дошкільного виховання та позашкільної освіти.

Творцем першої системи шкільної освіти в Україні був тодішній комісар освіти Г. Гринько. Своєю схемою Г. Гринько ввів систему дошкільного виховання в загальношкільну систему, чим і виконав вимоги декларації «Про дошкільне виховання». Дошкільне виховання в цій системі займає місце початкової ґрунтовної ланки [3, с. 384].

Отже, на кінець 1921 року основним типом дошкільного закладу став дитячий садок з безперервною роботою протягом року та перебуванням дітей в ньому, залежно від умов роботи батьків. Більша частина садочків утримувалася на кошти держави, і лише деякі на кошти товариств та організацій. Окрім дитячих садочків, існували і інші форми дошкільного виховання: дитячі літні та зимові майданчики, дошкільні групи, вечірні дитячі кімнати при пунктах ліквідації безграмотності в клубах.

У лютому 1924 року була проведена Всеукраїнська нарада завідуючих губернськими відділами соціального виховання, котра рекомендувала справу дошкільного виховання взяти під контроль. У травні 1931 року створено районні відділи народної освіти з наданням їм права працювати відокремлено, самостійно. Вони були регіональним органом управління освітою і здійснювали керівництво та контроль за діяльністю навчальних закладів, котрі знаходилися на районному бюджеті, організували і контролювали роботу дошкільних закладів. Система керівництва закладами дошкільного виховання склалася в Україні в основному до 1932 року.

Вивчення історичного аспекту дошкільною освітою дає можливість пояснити значення практики з даної проблеми, уникнути помилок, що їх

припустилися в певний час, запозичити те позитивне, яке сприяло розвитку дошкільної освіти і тим самим намітити шляхи удосконалення управлінської діяльності на всіх ієрархічних рівнях.

Література:

1. Попиченко С. Історія становлення закладів суспільного дошкільного виховання в Україні/ С. Попиченко / Збірник наукових праць УДПУ ім. П. Тичини. – Частина II.- 2009.- с.275 -283
2. Салига Н. Історія дошкільної педагогіки: [навчально-методичний посібник до курсу] / Наталія Салига. – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – 120 с.
3. Улюкаєва І. Г. Відродження національної освіти та суспільного дошкільного виховання в Україні за часів державної незалежності / І. Г. Улюкаєва // Історія дошкільної педагогіки : підручник. – Київ : Слово, 2016. – С. 379–396.
4. Улюкаєва, І. Г. Історія дошкільної педагогіки : підручник / І. Г. Улюкаєва. – Київ : Слово, 2016. – 424 с.

Бурлака А. В.,
*магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА МАТЕРІАЛАХ КАЗОК НАРОДІВ СВІТУ

Проблема виховання моральних якостей є об'єктом наукового дослідження відомих філософів, багатьох педагогів та психологів, тому що моральні почуття не закладені генетично або природою, а їх потрібно виховувати, і саме вони є основою формування моральної особистості.

Питаннями виховання моральної особистості дитини старшого дошкільного віку через вивчення казок народів світу займалися такі відомі педагоги як: А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, Т. С. Костюк, І. Д. Бех та ін.

На думку вчених, казка є невід'ємним елементом у вихованні дітей. Вона доступною мовою вчить дітей життя. Діти беруть з них багато корисних

для себе знань: перші уявлення про час та простір, про зв'язки людини з природою, з предметним світом. Казки дозволяють дитині вперше відчувати хоробрість і стійкість, побачити добро і зло, тим самим виховуючи у собі моральні якості [3, с. 45].

Становлення уявлень особистості про світ, стосунки людей, про себе починається у дошкільному віці одночасно з розвитком почуттів і моральних якостей (гуманізму, колективізму, любові до батьків та ін.). Перші уроки моралі дитина засвоює у сім'ї, опановуючи з допомогою батьків норми порядності, доброти, працьовитості тощо.

Моральне виховання за допомогою казок – цілеспрямована взаємодія дорослого і дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки.

В казках народів світу приділяється багато уваги побутовим реаліям. Це іноді не на користь літературним якостям казки, але з іншого боку, казки містять багаті відомості для вивчення матеріальної і духовної історії.

Духовно-моральний розвиток – одна з центральних ліній психічного розвитку в дошкільному дитинстві. Її складовими є три взаємопов'язані сфери:

- становлення моральної свідомості;
- формування моральної поведінки;
- розвиток моральних переживань і почуттів.

В. О. Сухомлинський, надаючи велике значення моральному вихованню дітей старшого дошкільного віку, широко застосовував бесіди, розкриваючи за допомогою них перед дитиною загальнолюдські цінності, норми моралі як абетку моральної культури. Для виховних бесід педагог використовував найяскравіші прояви духовної краси, величі, мужності у конкретних прикладах дій і поведінки відомих казкових та релігійних персонажів. Для того, аби духовна цінність, розкрита перед розумом і серцем дитини в яскравому образі, пробуджувала в неї глибокі морально-естетичні почуття, для бесід, які мали на меті донести моральні цінності людства до свідомості та сердець вихованців,

педагог обирає такі факти, ситуації, приклади взаємодії між героями, які дивують, захоплюють дітей своєю величчю, красою [3, с. 22].

Казка, її композиція, яскраве протиставлення добра і зла, фантастичні і певні по своїй моральній суті образи, виразна мова, динаміка подій, особливі причинно-наслідкові зв'язки і явища, доступні розумінню дошкільника, - все це робить казку особливо цікавою і хвилюючою для дітей, незамінним інструментом формування морально здорової особистості дитини.

На всіх етапах розвитку суспільства мораль, як і право, політика, традиції, звичаї, є важливим регулятором людської поведінки, людських відносин, а моральність – одним із критеріїв оцінки чеснот людини [1, с. 3].

Важливими чинниками морального виховання є історична пам'ять, традиції роду і сім'ї, бо кожна людина несе в собі колективну пам'ять поколінь.

Результативність духовно-морального виховання старших дошкільників за допомогою казок народів світу значною мірою залежить від актуалізації їх змісту та використання з урахуванням вікових особливостей дітей і педагогічних умов діяльності дошкільного закладу [2, с. 114].

Отже, для дитини казка – це її життя. Це різнокольоровий, рівнодійовий світ, де дитина є головним героєм, який протистоїть злу і допомагає добру. Казка готує дитину до майбутнього життя в реальному світі та показує на прикладах подолання труднощів. Формує моральні якості, які залишаться з дитиною на все життя. Необхідно пам'ятати батькам та педагогам важливість читання казок, віршиків, гратися з дитиною та вміти аналізувати власні дії.

Література:

1. Фесюкова Л. Б. Воспитание сказкой. / Л.Б. Фесюкова // Для работы с детьми дошкольного возраста. М.:ООО «Фирма «Издательство АСТ» – Харьков: Фолио. – 2000. – №464. С. 3-9.

2. Міронова Н. А. Роль казки на особистість дитини /Н. А. Міронова // Журнал «Дошкільне виховання». – 2007. – № 5. С. 12-13.

3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. / В. О. Сухомлинський // – К: Радянська школа. – 1980. С. 255.

4. Коваль Л. В. Казка як засіб розвитку словесної творчості / Л. В. Коваль // Журнал «Дошкільне виховання». – 2009. - №10. С. 23-24.

Науковий керівник: доцент кафедри дошкільної освіти Чичук А. П.

Гнезділова К. М.
*доцент кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ПИТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ПРОГРАМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Серед обов'язкових дисциплін освітньо-професійної підготовки майбутніх фахівців (магістерського рівня) за спеціальністю «Дошкільна освіта» важливе місце посідає «Основи викладання курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників». Метою вивчення цієї дисципліни є формування у майбутніх фахівців знань, умінь і компетентностей задля викладання ними в якості викладача вищої школи навчальної дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників» для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». По завершенню курсу магістрант має вільно володіти знаннями не лише щодо формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку, але й презентувати навчальний матеріал для студентів молодших курсів у вигляді лекцій і плану-проспекту організації і проведення семінарських занять.

Вищезазначена дисципліна побудована нами таким чином, щоб орієнтувати магістрантів на розуміння значення формування елементарних математичних уявлень у дошкільнят для подальшого вивчення ними у початковій і середній школі окремо взятих математичних понять. Як зазначають дослідники у своїй праці «The acquisition of preschool mathematical abilities: theoretical, methodological and educational considerations»: розуміння складності процесів формування математичних уявлень у дошкільному віці посилюють розуміння математичного розвитку людей, і у деякій мірі, також забезпечує основу для ефективної стратегії навчання [1].

Зважаючи на це, під час проведення лекцій і семінарських занять ми акцентуємо увагу магістрантів на таких ключових моментах: 1) рекомендації

для магістрантів під час викладання ними дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників» для студентів молодших курсів; 2) методичні рекомендації для магістрантів щодо методики формування елементарних математичних уявлень у дітей різного дошкільного віку; 3) значення тих чи тих математичних уявлень дошкільників для подальшого засвоєння ними деяких математичних понять у початковій, середній та старшій школах.

Кожну з тем дисципліни «Основи викладання курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників» ми структуруємо за таким принципом: вік дитини – особливості формування елементарних математичних уявлень (ФЕМУ) – методика ФЕМУ – очікувані результати. Окремо розглядається питання проектування процесу математичного розвитку дошкільнят у закладах дошкільної освіти.

Проте нами було помічено, що під час занять і виконання магістрантами індивідуально-дослідних чи завдань для самостійного виконання, оминається питання щодо розвитку математичних здібностей у дітей різного віку у закладах дошкільної освіти. Насамперед, розкриємо більш детально деякі положення щодо здібностей й математичних здібностей зокрема.

У науковій психолого-педагогічній літературі здібності розрізняють за видами діяльності. Щодо їх структури, то виділяють два види: потенційні та актуальні здібності. Перший вид – це можливості розвитку індивіда, вони проявляються тоді, коли перед людиною виникають нові завдання, що потребують негайного розв'язання. Актуальні здібності займають частину потенційних і допомагають можливостям індивіда проявити себе залежно від соціальних умов, у яких він перебуває. Під здібностями розуміють індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої; від них залежить успішність діяльності; вони формуються в діяльності на основі задатків [2, с. 105-107]. Під загальними розуміють такі здібності, які однаково виявляють себе у різноманітних видах людської діяльності. Сюди відносять рівень загального інтелектуального розвитку людини, її увагу,

пам'ять, здатність до навчання та ін. Здібності до певних видів діяльності (наприклад, математичні, лінгвістичні, музичні та ін.) називають спеціальними. Виділяють групові здібності – здібності, які групуються на основі загальних та спеціальних задатків [3, с. 109]. При виборі професії особистість повинна орієнтуватися на структуру власних здібностей, враховувати їх.

На думку В. Крутецького, роль задатків можна розцінювати по-різному, залежно від того, чи йдеться про звичайний рівень здібностей чи про видатні здібності талановитих людей: «...кожна нормальна людина володіє задатками тією мірою, якою це необхідно для розвитку здібностей для засвоєння шкільного курсу математики. Однак, далеко не кожна людина володіє задатками для розвитку вищого рівня математичних здібностей, що зв'язані з науковою творчістю, відкриттям нового» [4, с. 77]. Таким чином автор приходить до висновку, що за наявності гарних задатків здібності можуть розвиватися досить швидко і досягати високого рівня розвитку; що «наявність задатків є необхідною, але недостатньою умовою розвитку математичних творчих здібностей» [4, с. 80].

Здібності – категорія динамічна, тому що вони формуються й розвиваються в процесі діяльності людини завдяки активності самої людини. Слушними у цьому зв'язку, на нашу думку, є міркування А. Дістервега про здібності та їх розвиток: «Ми уявляємо собі здібність (розкриття) у вигляді живого зародка, у який вкладено прагнення до розвитку. Але зародок не в змозі розвиватися самостійно, без сторонньої допомоги ззовні. Ця допомога полягає у впливі на здатність, в одержаному нею подразнику, імпульсі, збудженні. Тому будь-який розвиток залежить від двох умов: від здатності й від збудження її. Причому обидві умови варіюються за ступенем та енергією. Без збудження здібності залишаються нерозвиненими (нерозкритими). Виховувати, навчати – означає збуджувати здібності для певної мети. У здібності закладено прагнення до розвитку (розкриття) певного роду. З кожної здібності можна отримати не будь-що, а лише те, до чого в ній закладено прагнення. Також і збудження має бути певним, відповідним природі здібності. Чим раніше здібності будуть

збуджені – тим легше, чим пізніше – тим важче перетворюються вони в сили» [5, с. 115]. Таким чином, однією з функцій вихователя ЗДО є виявлення здібностей своїх вихованців та їх подальший розвиток, конструювання навчально-виховного процесу таким чином, щоб він сприяв динамічному розвитку здібностей, математичному розвитку у цілому.

У контексті досліджуваної проблеми для вихователя ЗДО важливим є виявлення в дітях математичних здібностей. В. Крутецький, досліджуючи проблему математичних здібностей, писав: «Під здібностями до вивчення математики ми розуміємо індивідуально-психологічні особливості (перш за все особливості розумової діяльності), що відповідають вимогам навчальної математичної діяльності і зумовлюють при інших рівних умовах успішність творчого оволодіння математикою як навчальним предметом, зокрема відносно швидке, легке і глибоке оволодіння знаннями, вміннями і навичками в галузі математики» [4, с. 91]. Математичні здібності належать до інтелектуальних, тому виникає необхідність розглянути низку характеристик, які складають основу інтелектуальних здібностей. Серед них найбільшу питому вагу мають числовий чинник, чинник просторової орієнтації, чинники індуктивного та дедуктивного мислення. Числовий чинник пов'язаний зі здібностями до виконання різноманітних простих арифметичних операцій, із запам'ятовуванням числових рядів, загальними можливостями оперування числовим матеріалом. Чинник просторової орієнтації пов'язаний із легкістю та точністю визначення взаємовідношень фрагментів конкретних фігур, орієнтуванням у схематичних зображеннях та планах, здібностями до маніпулювання образами. Важливим є також чинники індуктивного та дедуктивного мислення. Під індуктивними здібностями розуміють здібності, пов'язані із розв'язуванням задач на знаходження правил щодо завершення або заповнення прогалів у числових рядах, а також з виконанням тестових завдань на завершення рядів фігур. Чинник індуктивності пов'язаний із здійсненням узагальнення, переходу від часткового до загального. Цей чинник визначає аксіоматичність мислення. Чинник дедуктивного мислення на противагу

чиннику індукції є здібністю до процедур логічного висновку, який проводиться на основі вже існуючих аксіом і правил висновку [3, с. 107].

На думку О. С. Чашечникової, «...математичні здібності – індивідуально-психологічні особливості людини, що сприяють більш високій продуктивності її математичної діяльності, дозволяють використовувати в ході цієї діяльності нестандартні шляхи і методи, створюючи в результаті порівняно новий (або якісно новий) продукт розумової математичної діяльності» [6, с. 66].

Роль вихователя полягає у своєчасному визначенні математичних здібностей у дошкільників різної вікової категорії, а також у створенні оптимальних психолого-педагогічних умов для їх розвитку, передусім, забезпечення відповідних умов для ефективної діяльності дошкільнят на заняттях.

Література:

1. Torbeyns J., Gilmore C., Verschaffel L. The acquisition of preschool mathematical abilities: theoretical, methodological and educational considerations. 2015.
2. Кріль В. М. Психология и педагогика: Учеб. пособие для студентов техн. вузов. – М.: Высш. шк., 2001. – 319 с.
3. Психология и педагогика / Николаенко В. М. и др. – М.: ИНФРА, 2000. – 175 с.
4. Крутецкий В. А. Психология математических способностей школьников. – М.: Просвещение. – 1968. – 432 с.
5. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Учпедгиз, 1956. – 374с.
6. Чашечникова О. С. Развитие математических способностей учнів основної школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 1997. – 208 с.

Гончаренко К.О.,
студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ДИТИНИ: НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Поняття «особистість» представлене у різних наукових концепціях. Так, П. Горностай і Т. Титаренко у своїх дослідженнях відображають різноманіття психологічних напрямів і шкіл, які дотичні до виявлення суті цього складного поняття: аналітична психологія (К. Юнг), антропологічна теорія (Ч. Ломброзо), гуманістична психологія (К. Роджерс), диспозиційна теорія особистості (Г. Оллпорт), індивідуальна психологія (А. Адлер), концепція «людинознавства» (Б. Ананьєв), культурно-історична теорія (Л. Виготський), логотерапія (В. Франкл), персонологія (Г. Меррей), теорія діяльності (А. Леонт'єв), теорія інтегральної індивідуальності (В. Мерлін), теорія особистісних конструкторів (Дж. Келлі), теорія ролей, теорія самоактуалізації (А. Маслоу), екзистенціальна психологія особистості, епігенетична теорія (Е. Еріксон), та інші [4]. Всі вони дають змогу зрозуміти глибинну суть такого складного і різнопланового поняття як «особистість».

Аналізуючи різні підходи до трактування категорії «особистість» В. Ягупов представляє ряд визначень цього поняття різними вченими:

- особистістю є людина зі своєю позицією в житті, до якої вона дійшла в результаті великої свідомої роботи. Особистістю є лише та людина, яка ставиться певним чином до навколишнього світу, свідомо виражає це своє ставлення так, що воно проявляється в усій її сутності (С. Рубінштейн);
- особистість – певна людина, суб'єкт перетворення світу на основі його пізнання, переживання та ставлення до нього, тобто людина як носій свідомості, що дає змогу виходити за межі накопиченого досвіду, сформованих якостей (К. Платонов);

- особистість – цілісне утворення, відносно пізній продукт соціально-історичного розвитку і особливий рівень онтогенетичного розвитку людини; реальною основою особистості людини є сукупність її відношень до світу, що є суспільними за своєю суттю і реалізуються разом; особистість характеризують ті психічні явища людини, які сприяють її діяльності (О. Леонтьєв);
- особистість – суспільний індивід, об'єкт і суб'єкт історичного процесу; багатство і різноманітність зв'язків із соціальним оточенням визначає внутрішню (інтраіндивідуальну) структуру особистості, специфіку психічного світу людини, яка у свою чергу визначає характер і зміст взаємин особистості із соціальним оточенням (Б. Ананьєв);
- індивід стає суспільною істотою, тобто особистістю, в міру того як у нього формуються свідомість і самосвідомість, утворюється система психічних властивостей, здатність брати участь у житті суспільства, виконувати соціальні функції (Г. Костюк) [5].

До розуміння структури особистості також існують різні підходи. При аналізі структури особистості Р. Павелків зазначає, що існують два основні способи її побудови: емпіричний, який ґрунтується на виокремленні елементів структури за допомогою застосування методів математичної статистики до великого масиву емпіричних даних і теоретичний, основою якого є висування теоретичного принципу, який зв'язує між собою окремі рівні та елементи [2, с. 132].

Прикладом емпіричного підходу до розуміння структури особистості є дослідження В. Мерліна. Вчений розглядає три рівні особистості: нижній рівень – це властивості особистості, які є її елементами; другий рівень – це симптомокомплекси (групи властивостей особистості, пов'язаних між собою ймовірнісними зв'язками); третій рівень – це три вторинні фактори, які включають у себе всі симптомокомплекси [1, с. 233].

Теоретичний підхід до побудови структури особистості представлено у праці К. Платонова, який використовує принцип співвідношення соціального та біологічного:

- нижній рівень – це компоненти особистості, які мають тільки біологічне визначення: темперамент, статеві та вікові властивості;
- другий рівень – це особистісні особливості перебігу психічних процесів, які обумовлені як біологічними так і соціальними чинниками;
- третій рівень – зумовлений переважно соціальними чинниками і складається із звичок, умінь, навичок і знань особистості;
- четвертий рівень – має виключно соціальну детермінацію і представлений такими характеристиками особистості, як переконання, світогляд, ідеали, прагнення, інтереси, бажання [2, с.134].

На думку Б. Ананьєва, у структурі особистості взаємодіють соціальні, соціально-психологічні та психофізіологічні характеристики людини. Ця структура будується за двома основними типами взаємозв'язків – субординаційним і координаційним, які забезпечують збереження цілісності особистості під час її взаємодії із соціальним і природним середовищем [2, с. 69].

Досліджуючи проблеми особистості, О. Ковальов включає до її структури темперамент (структура природних властивостей), спрямованість (система потреб, інтересів та ідеалів), здібності (система інтелектуальних, вольових та емоційних властивостей) [2, с.135].

Аналізуючи структуру особистості С. Костюк звертає увагу на діяльнісний підхід. На думку вченого якості особистості формуються в ході діяльності і включаються до структури її подальшої діяльності, змінюються і стають компонентами структури особистості, яка є стійкою і динамічною системою психічних властивостей [2, с. 136]. За концепцією С. Костюка до структури особистості належать: свідомість та самосвідомість, спрямованість, потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, цілі, установки, моральні почуття, потяги, вміння, здібності, вольові якості, психофізіологічні властивості індивіда.

Таким чином, структура особистості – ієрархічне утворення, яке містить підструктури різного онтогенетичного віку. Ці підструктури включаються в загальну організацію особистості як суб'єкта спілкування, пізнання і праці [2, с. 136].

Згідно Програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі», дитина старшого дошкільного віку володіє такими особистісними якостями як:

- уявлення про себе та самоствавлення: становлення часткових та загальної самооцінки, яка стає більш об'єктивною і вмотивованою, перетворюється на внутрішній регулятор поведінки; усвідомлення своїх власних як фізичних так і морально-духовних якостей (добра, кмітлива, самостійна, жадібна, дратівлива тощо), досягнень; формування самосвідомості (правила, норми, зовнішні вимоги, еталони діяльності й поведінки стають внутрішнім надбанням і дії починають регулюватися совістю); формування статевої ідентичності (дитина розуміє незворотність своєї статі, її незмінність незалежно від довжини волосся, вбрання, діяльності, посилюються відмінності статевої установок, дитина усвідомлює, чого чекають від хлопчика, а чого – від дівчинки, намагається відповідати вимогам чоловічої або жіночої ролі); формування механізмів децентрації та рефлексії;
- емоційний досвід: дитина добре розрізняє та адекватно реагує на настрої близьких людей і намагається поводитися відповідно; удосконалюється її здатність пов'язувати міміку, жести, тональність голосу, дії з життєвими ситуаціями, які їх спричинили; співчуває та співрадіє приємним людям; гостро переживає почуття сорому і провини, намагається позбутися їх; стає емоційно витривалішою, стійкішою; формується емоційна пам'ять; переживає і визначає власні стани, настрої, почуття (радість, засмученість, роздратування, мстивість, страх, тривожність, ревність) та починає розуміти вплив свого стану на оточуючих, намагається утриматися від негативних проявів та недоброчливого ставлення;

- спрямованість особистості: сформоване коло певних інтересів, уявлень про світ та себе в ньому, елементарна система цінностей; наявність власних уподобань і смаків; обґрунтований вибір чогось і віддання переваги чомусь; вміння обґрунтувати свою поведінку; формування початків дитячого світогляду; потреба мати свій особистий час; усвідомлення себе і близьких як цінності; міркування про сенс життя; вдосконалення мотиваційної сфери («хочу» – «треба», необхідне – бажане); розуміння важливості балансу матеріальне – духовне; диференціація «хороше – погане»; наявність власних планів, мрій про майбутнє; прагнення до визнання своїх досягнень, вчинків, чеснот значущими для неї людьми [3, с. 168].

Отже, ґрутуючись на визначеннях суті і структури особистості можна зробити висновок, що людська особистість розвивається в анатомо-фізіологічному, психічному, соціальному напрямках. Анатомо-фізіологічні зміни виявляються у збільшенні й розвитку кісткової та м'язової систем, внутрішніх органів, нервової системи. Психічні зміни охоплюють розумовий розвиток, формування психічних рис особистості. Соціальний розвиток відображається у становленні соціальних якостей, і соціального досвіду необхідних для життя в суспільстві.

Література:

1. Мерлин В.С. Психология индивидуальности: избранные психологические труды / В.С. Мерлин. – Москва : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2005. – 544с.
2. Павелків Р.В. Загальна психологія : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. – Київ, 2002. – 506 с.
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.] ; наук. кер. О. Л. Кононко. – Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. – 452 с.
4. Психология личности: Словарь-справочник / Под ред. П. П. Горностая и Т. М. Титаренко. – Киев: Рута, 2001. – 320 с.
5. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. / В.В. Ягупов. – Київ: Либідь, 2002. – 560 с.

Науковий керівник: доцент кафедри дошкільної освіти Швидка С.О.

Деревянченко Н. В.,
студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ РОБОТИ З ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Всебічний розвиток особистості є основою усієї системи освіти, де мовлення посідає особливе значення. Мова виконує ряд основоположних функцій людської життєдіяльності (номінативну, комунікативну, ідентифікаційну, експресивну, гносеологічну, мислетворчу, естетичну, культуротворчу тощо). Через мову і мовлення людина формує і виражає свої думки, взаємодіє із зовнішнім світом, пізнаючи його багатоманіття.

Мовлення людей залежно від різних умов набуває своєрідних особливостей. Відповідно до цього виокремлюють різні види мовлення: внутрішнє та зовнішнє; невербальне та звукове; усне та письмове. Оволодіння мовленням здійснюється на стихійному та педагогічно організованому рівнях, яке розпочинається з навчання дітей грамоти.

Навчання грамоти – це оволодіння буквами – зоровими символами звуків, із яких складаються слова звукової мови. Щоб навчитися читати, дитина повинна навчитися чути і виділяти окремі звуки в слові, засвоїти графічне зображення звуків, називати букви, складати з них слова, читати їх [4].

Досліджуючи процес оволодіння мовою М. С. Вашуленко зазначає, що навчання грамоти передбачає формування в учнів елементарних навичок читання і письма. Оскільки українське письмо є звуко-буквеним, то засвоєння початкових навичок читання й письма (викладання слів із букв розрізної азбуки) полягає в умінні перекодовувати букви в позначувані ними звуки і, навпаки, перекодовувати звуки мовлення і їх комплекси – склади і слова – в умовні графічні знаки – букви (друковані або рукописні) [2, с. 138].

Ці процеси протікають успішніше, якщо підготовку до навчання грамоти розпочинати у період дошкільного дитинства.

Досліджуючи методика розвитку рідної мови дітей дошкільного віку А. М. Богуш зазначає, що ця наука зазнала істотних змін, передусім за своєю сутністю, що й зумовило її назву – українська дошкільна лінгводидактика [1, с.12]. Українська тому, що ґрунтується не на будь-якому абстрактному мовному матеріалі, вільному від мовотворчих традицій певного народу, а використовує мовну систему і мовленнєві традиції українського народу, які у своєму розвитку безпосередньо пов'язані з його історією та культурою. Дошкільною її названо тому, що суб'єктом педагогічного впливу є діти від народження до часу їхнього вступу до школи. Крім того, на сучасному етапі ця наука є складовою загальної теорії навчання мови – лінгводидактики [1, с. 13].

Розробляючи основні категорії лінгводидактики, А.М. Богуш визначає об'єкт, предмет та мету цієї науки [Там само, с. 15]. Так, об'єктом української дошкільної лінгводидактики вчена вважає навчально-мовленнєву діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі, тобто організований, цілеспрямований процес використання мови для передавання і засвоєння суспільно-історичного досвіду, оволодіння суспільними способами дій з метою спілкування та планування діяльності. Предмет української дошкільної лінгводидактики – це процес розвитку мовлення дітей та навчання їх рідної мови на різних етапах дошкільного дитинства.

Метою української дошкільної лінгводидактики є відтворення, всебічне й глибоке пізнання предмета, вивчення його істотних і закономірних зв'язків. Відповідно до мети вирішуються основні завдання науки, до яких можна віднести не лише нагромадження наукових знань та їх продукування, а й передавання цих знань для забезпечення спадкоємності дослідницьких традицій.

Таким чином підготовка дітей дошкільного віку до навчання грамоти має базуватись на концептуальних засадах української лінгводидактики.

Цілеспрямована підготовка до навчання грамоти, формування елементарних знань про мову, підкреслює І. С. Марченко, підвищують рівень її довірливості та усвідомленості, що в свою чергу здійснює вплив на загальний

мовленнєвий розвиток, підвищення мовленнєвої культури дітей [3, с. 85]. Таким чином, необхідний двобічний зв'язок між процесом розвитку мовлення та підготовкою до навчання грамоти.

Важливо усвідомити сутність та взаємозв'язок писемного та усного мовлення. Вчені зазначають, що читання та письмо є аналітико-синтетичним процесом, який включає звуковий аналіз і синтез елементів мовлення [Там само]. Розуміючи психофізіологічну структуру читання можна визначити його початковий етап, який включає зорове сприймання, розрізнення та впізнавання букв. Наступний етап – це співвіднесення букв із відповідним звуками та відтворення звуковимовного образу слова, його прочитання. Ключний етап – розуміння прочитаного. Крім цього читання здійснюється на основі взаємодії двох рівнів: сенсомоторного (звуко-буквений аналіз; утримання отриманої інформації; смислові здогадки; порівняння) та семантичного (розуміння значення та смислу інформації).

Процес письма є набагато складнішим і має багаторівневу структуру, включає велику кількість операцій:

- аналіз звукового складу слова;
- переведення фонем у графеми, тобто в зорові схеми графічних знаків із урахуванням просторового розміщення їх елементів;
- перекодування зорових схем букв у кінетичну систему послідовних рухів, необхідних для запису.

У контексті нашого дослідження важливо з'ясувати психологічні передумови письма:

- сформованість (або збереженість) усного мовлення, довільне володіння ним, здібність до аналітико-синтетичної мовленнєвої діяльності;
- формування (або збереженість) різних видів сприймання, відчуттів і знань та їх взаємодії, а також просторового сприймання і уявлень, а саме: зоро-просторового та слухо-просторового гнозису, сомато-просторових відчуттів, знання та відчуття схеми тіла, „правого” та „лівого”;

- сформованість рухової сфери – тонких рухів, предметних дій, тобто різних видів праксиса руки, рухливості, переключення, стійкості тощо;
- формування у дітей абстрактних способів діяльності, що можливе при поступовому переводі їх дій із конкретними предметами до дій із абстракціями;
- сформованість загальної поведінки – регуляції, саморегуляції, контроль за діями, наміри, мотиви поведінки [3, с. 91].

Саме на вищезначені види діяльності необхідно спрямовувати основну роботу з підготовки дитини у ЗДО до навчання грамоті.

Література:

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник /А. М. Богуш, Н. В. Гавриш / За ред. А. М. Богуш. – Київ.: Вища шк., 2007. – 542 с.
2. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. – Київ : Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
3. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): навчальний посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія) / І. С. Марченко ; 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ : Слово, 2015. – 307 с.
4. Навчання елементів грамоти дітей старшого дошкільного віку. Лекції [Електронний ресурс] // Мои лекции. ру – Режим доступу: <http://mylektsii.ru/1-81974.html>

Науковий керівник: доцент кафедри дошкільної освіти Швидка С.О.

Жирна С. В.,
студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО РІДНОГО КРАЮ

Формування ціннісної картини світу дитини є одним із важливих завдань сучасної освіти. Ціннісне ставлення до рідного краю посідає в цьому процесі особливе місце. Вкрай важливим є період дошкільного віку, адже саме на цьому етапі закладаються основи світосприймання, світорозуміння і світоставлення.

Поняття «картина світу» належить до міжсистемних, що тісно пов'язане з предметами досліджень низки наук (філософії, історії, психології, соціології, політології, етнології, етнолінгвістики, культурології, природничих наук, кібернетики, екології тощо).

Досліджуючи цей феномен, вчені виділяють колективні та індивідуальні моделі світу. Колективна включає загальну (глобальну), етнічну та субкультурну картини світу. Індивідуальна картина світу притаманна кожній особистості.

Вчені, зокрема Л. Шелества, С. Смірнов, вважають, що індивідуальна картина світу є культурним фоном, на якому (або в межах якого) розгортається усе внутрішнє життя людини; вона відображає погляд особистості на зовнішній світ, дає відповіді на запитання про сутність людини і людства, походження людини, сенс її життя [3, с. 59]. Кожна людина постійно формує власну картину світу, інтерпретуючи на свій розсуд події та факти власного життя. Як цілісне утворення пізнавальної сфери особистості вона існує на трьох рівнях: сенсорно-перцептивному (чуттєва картина дійсності, умови діяльності); інтелектуальному (символічна репрезентація світу на рівні системи суспільно вироблених значень, предметів культури, норм, еталонів діяльності); особистісному (єдність пізнавальної та емоційно-потребової сфер,

прогнозування важливих для людини подій, пов'язаних із її потребами) [Там само].

На думку В. Яссмана, процес взаємодії людини зі світом складається із трьох компонентів: 1) сприйняття інформації про навколишній світ; 2) відображення світу і себе у ньому, обробка інформації (поточної і тієї, що була отримана раніше): її аналіз, систематизація, зберігання, смислоутворення, вибір форми поведінкової реакції та контролю за здійсненням діяльності тощо; 3) зовнішня активність (реагування) людини в певній життєвій ситуації [4, с. 62].

Головним компонентом є відображення світу, яке розуміється як свідомість, що формується протягом усього життя людини і визначає характер сприйняття нею світу та поведінку в різних ситуаціях, виступає як призма, через яку людина дивиться на світ. У процесі пізнання світу результати пізнання відображуються у свідомості людини у формі уявлень, знань, умінь, навичок, особистісних смислів, цінностей, ставлень, типів поведінки й спілкування тощо. Сукупність перерахованих вище результатів пізнавальної діяльності людини утворює певну модель – картину світу.

В індивідуальну картину світу включається поняття про рідний край. Сучасний український науковець В. Обозний вважає, що під терміном «край» необхідно розуміти територію, назва якої зафіксувалася документально і зберігалася у народній пам'яті, що свідчить про стійкість історичної самосвідомості населення. Дослідники історичного краєзнавства В. Горбик та П. Скрипник розглядають поняття «край», як певну територію, що підлягає комплексному вивченню. Визначення територіальних меж краю, на їхню думку, пов'язується із такими аспектами: 1) фізико-географічним; 2) економічним; 3) політичним; 4) етнічним [2, с. 10].

Одним із найголовніших принципів Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття») є національна спрямованість освіти, що полягає в її органічному поєднанні з національною історією і традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу. Корені національної

психології, національного характеру, мислення та самосвідомості, як відомо, закладаються в ранньому дитинстві, передаються дитині з молоком матері, через її колисанку, бабусині казки та дідусеві оповідки, в період виховання в сім'ї та дошкільному закладі.

Провідною формою ознайомлення дошкільників з рідним краєм, формування ціннісного ставлення до нього є заняття, на яких повідомляються дітям нові знання і створюються умови для їх застосування. Для старшого дошкільного віку важливо застосовувати різноманітні методи: спостереження, обстеження, експериментування, гра.

Не менш важливою формою в даному напрямі роботи є свято, метою якого є пізнання рідного краю. У процесі підготовки і проведення свята діти вивчають і слухають вірші вітчизняних поетів, українські пісні, танки і хороводи. Важливо до роботи включати інсценізації українських народних казок із застосуванням декорацій вітчизняної культури. Зміст роботи вихователя з дітьми значною мірою залежить від пори року, змісту календаря обрядового циклу тощо.

Для ознайомлення дітей з рідним краєм використовуються прогулянки або екскурсії по вулицях і майданах, прилеглих до ділянки дошкільного закладу, що дає можливість вихователю показати дітям їх суттєві ознаки: вулиця і майдани, чим вони відрізняються і чим схожі. У результаті цільових прогулянок та екскурсій діти дізнаються про те, що в їхньому місті (селі) є багато (небагато) вулиць, кожна з них має свою назву. Назву має кожний майдан. Діти ознайомлюються з основними атрибутами вулиць і майданів, їх призначенням. Для пояснення особливостей краю вихователь може використовувати літературний твір, опис, на основі якого складає власну розповідь, доступну і зрозумілу дітям [1, с. 157].

Таким чином, варто підкреслити, що підбір ефективних методів, професійний підхід до навчання і виховання дошкільників сприятимуть формуванню ціннісного ставлення дітей до рідного краю.

Література:

1. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. для студентів вузів / А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. – «Вища школа», 2002. – 214 с.
2. Бугрій В. С. Проблема визначення вихідних понять теорії шкільного краєзнавства // Філософія науки: традиції та інновації. Науковий журнал. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – № 2 (10). – 193 с.
3. Шелестова Л. В. Дидактичні засади формування картини світу у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку: автореф. дис. ... доктора пед... наук: 13.00.09 – теорія навчання / Л.В. Шелестова. – Київ, 2017. – 43 с.
4. Яссман В.П. Образ мира личности: этническая картина мира: монография / В.П.Яссман. –Хабаровск: Изд-во ДВГУПС, 2005. –104 с.

Науковий керівник: доцент кафедри дошкільної освіти Швидка С.О.

Коваленко А. В.,
*студент кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м.Черкаси, Україна*

ФОРМУВАННЯ НАПОЛЕГЛИВОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХОРТИНГУ

Вивчення та аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що наполегливість це необхідна риса характеру сучасної людини, яка проявляється в здатності особистості завершувати розпочату справу й досягати поставленої мети в процесі напруженої й тривалої діяльності. Тобто, наполегливість пов'язана з умінням здійснювати свої прагнення, тобто є одним із найважливіших видів внутрішніх мотивів. Дошкільний вік – це один із найважливіших перехідних етапів у житті людини від раннього дитинства до свідомого. І саме в цей період необхідно приділяти увагу дітям у питаннях морально-вольового загартування та виховання наполегливості, які сприятимуть їм усе подальше життя.

Згідно навчальної програми з хортингу набір дітей у навчально-тренувальні групи починається з 3 років, тобто з віком переходу дітей у групи

молодшого дошкільного віку [3, с. 26]. Боротьба хортинг як вид спорту є організаційною формою виховання в дітей наполегливості, ведення здорового способу життя та сприяє формуванню готовності до вибору спортивного профілю. Ці важливі якості тісно переплітаються з вихованням в дошкільнят наполегливості для досягнення поставленої мети. Сьогодні наше суспільство все більше визнає важливість виховання нового покоління спеціалістів у всіх сферах життєдіяльності [1, с. 19].

Ефективною організаційною формою виховання наполегливості в дошкільнят є вид єдиноборств – хортинг. У процесі занять у дітей розвивається логічне мислення, уважність, дисциплінованість, винахідливість, ініціативність; формуються навички до самовиховання, вміння правильно виконувати фізичні вправи з хортингу та рухові тести. Також під час занять хортингом у дітей розвиваються основні фізичні якості (спритність, швидкість, витривалість, гнучкість та інші). Ці якості, регулярні заняття хортингом, різноманітні педагогічні технології, а також сформовані вольові якості, що набувають учні в школі – сприяє тому, якими вони виростуть і стануть майбутніми громадянами та патріотами України [4, с. 317].

Як зазначає український вчений Е. Єрмоєнко, діагностувати сформованість наполегливості у дітей дошкільного віку в ігровій діяльності необхідно здійснювати за допомогою визначених ним критеріїв і показників, а саме: (когнітивний – розуміння дітьми змісту поняття «хортинг»; знання історії хортингу та спортивних традицій рідного краю; обізнаність із організаційними формами фізкультурно-масової роботи (допомога під час організації занять із хортингу, змагання з хортингу тощо; емоційно-ціннісний – інтерес до спортивної історії, хортингу й спортивних традицій рідної школи, місцевості; поважне ставлення до відомих спортсменів; бажання брати участь у різних формах фізкультурно-масової роботи з хортингу; діяльнісно-практичний – вміння допомагати тренеру під час пошукової роботи щодо вивчення спортивної історії з хортингу та спортивних традицій рідної школи, місцевості; вміння в конкретних учинках проявляти поважне ставлення до вчителів

фізичної культури, відомих спортсменів; активна участь у підготовці та організації змагань із хортингу тощо) та рівнів (високий, середній, нижче середнього, низький) вихованості наполегливості дітей у процесі занять хортингом [1, с. 75].

Також, необхідною умовою виховання наполегливості дитини в сім'ї є формування в неї свідомої дисципліни. Розвиток батьками в дитини вольових якостей є передумовою для формування в неї дисциплінованості й наполегливості, які не тільки допомагають розуміти необхідність дотримання певних правил поведінки, але й забезпечують їй внутрішню дисциплінованість, що виражається в здатності регулювати й зіставляти свої бажання з умовами реальної життєдіяльності [2, с. 84].

Сучасний хортинг передбачає високі вимоги до функціональних можливостей організму, до фізичних і психологічних якостей юних хортингістів. Молоді хортингісти повинні володіти такими важливими здібностями та якостями підготовки як сила, швидкість рухів, координаційні здібності, спеціальна витривалість, мислення, здатність швидко орієнтуватися в постійно мінливих ситуаціях, вибирати найбільш раціональні дії, швидко переходити від одних дій до інших, що призводить до досягнення високої рухливості нервових процесів тощо. Хортинг, як спортивне єдиноборство, характеризується дуже високою емоційністю та інтелектуальністю. Вольові особливості діяльності хортингістів визначаються правилами змагань, характером атаквальних і захисних дій, що супроводжується особливостями змагальної боротьби [3, с. 26].

При ретельному використанні всіх необхідних засобів і педагогічних умов виховання наполегливості в дітей дошкільного віку засобами хортингу спостерігається творчий саморозвиток особистості дитини, становлення її як особистості майбутнього лідера, активного й ефективного, тобто особистості, яка має наполегливість для самоактуалізації у подальшому житті. Хортингісти дошкільного віку здійснюють вольові дії, головним чином, за вказівкою тренера. За три роки вони набувають здатності здійснювати вольові акти

відповідно до власних інтересів. Дошкільнята на заняттях із хортингу можуть проявляти наполегливість у навчально-тренувальній діяльності. З часом у них формується витримка та слабшає імпульсивність.

Серед різних видів діяльності головним, що розвиває та сприяє закріпленню вольових якостей, і зокрема наполегливості, є участь хортингістів у відповідальних спортивних змаганнях. Адже, в навчальних двобоях важко та часом навіть неможливо створити обстановку, в якій спортсмени діяли б так само, як і в майбутніх змаганнях. Тому дуже важливо, щоб хортингісти частіше виступали в змаганнях і бажано в присутності глядачів. Крім того, тренеру потрібно врахувати, що нудне заняття або малоцікава товариська зустріч не сприяють формуванню наполегливості. Навчальне заняття необхідно проводити захоплююче, зацікавлювати хортингістів посильними труднощами та завданнями, що постійно ускладнюються; на високому емоційному підйомі, що сприятиме вихованню наполегливості, дисциплінованості, ініціативності тощо [4, с. 318].

Проаналізувавши особливості організаційних форм і методів формування у дітей дошкільного віку наполегливості у процесі занять хортингом можна констатувати, що дана педагогічна проблема є актуальною та закладена в програмі гурткової, секційної роботи й тісно взаємопов'язана з загальноосвітніми виховними завданнями.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що ефективність виховання наполегливості в процесі занять хортингом залежить від таких педагогічних умов: тісного взаємозв'язку сімей та педагогічних колективів експериментальних ЗДО; правильної педагогічної спрямованості форм і методів виховання наполегливості дітей дошкільного віку; удосконалення змісту фізичного виховання дітей у процесі занять хортингом; використання особистісно зорієнтованого та індивідуального підходу до дітей дошкільного віку; відповідність змісту фізичного виховання в процесі фізкультурно-масової роботи інтересам дошкільнят; застосування організаційних здібностей дітей у процесі проведення змагань із хортингу в школі, сім'ї та за місцем проживання;

дотримання принципу доступності на кожному етапі роботи; створення ситуацій успіху та суперництва; усвідомлення кожним учнем свого обов'язку та відповідальності за школу, за клас, за команду; створення позитивного емоційного фону під час спортивної діяльності тощо.

Література:

1. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Єрмоєнко Едуард Анатолійович. – К., 2015. – 222 с.
2. Ильин Е. П. Психология воли / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 288 с.
3. Семигал О. М. Хортинг в системі виховання фізичної активності дітей : навч.-метод. посіб. для тренерів і спортсменів / О. М. Семигал. – Полтава : Знання, 2010. – 24–27 с.
4. Тимчик М. В. Єдність школи та сім'ї у військово-патріотичному вихованні старших підлітків у процесі занять хортингом / М. В. Тимчик // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 2. – С. 313-321

Коваленко О. А.,
*старший викладач кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, СІМ'Ї ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У МАТЕМАТИЧНОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Діяльність дитини – це постійне творення, гармонія між грою, розвагою, пізнанням нового, самовдосконаленням. Кожна дитина неповторна особистість, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями [2]. Перед батьками й педагогами постає завдання – формувати та розвивати ці якості в кожній дитині на основі партнерської взаємодії, яка завжди була і є провідною в роботі закладів дошкільної освіти (ЗДО) та має місце в Концепції Нової української школи.

В основу сучасного освітнього процесу ЗДО покладено інтегративний підхід, який є сприятливим для розвитку мислення, розкриття особистісного потенціалу дитини, збереження її фізичного, психічного й духовного здоров'я.

Такий підхід спрямовує педагогів і батьків на навчання дітей шляхом надання їм можливості самостійного пізнання світу та забезпечує в майбутньому орієнтування людини на освіту впродовж усього життя [1].

Взаємозв'язок між освітніми закладами та сім'єю, в якій підростає дитина, забезпечує єдність змісту, форм і методів, дотримання всіх принципів виховання та навчання, а також поглиблює знання і вміння батьків. Така взаємодія повинна відповідати, в першу чергу, інтересам дитини й особливостям її розвитку та узгоджуватися з основними принципами «педагогіки партнерства»: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство; соціальне партнерство.

Про користь партнерства у вихованні та навчанні дітей зауважував, в свій час, В. О. Сухомлинський. Він радив учителю початкових класів починати вивчати майбутніх учнів за рік-два до початку навчання у школі. Можна зазначити, що в більшості сучасних шкіл порада відомого педагога втілена у вигляді курсів з підготовки майбутніх першокласників, які, зазвичай, проводять їхні майбутні класні керівники. Таке відвідування навчального закладу один раз на тиждень дітьми та батьками дає можливість заздалегідь познайомитися з шкільною системою, вчителем і вимогами, які висуває сучасна школа до першокласників.

У системі «сім'я – ЗДО – початкова школа» дитина отримує знання та опановує способи дій, які допомагатимуть їй діяти у конкретних життєвих ситуаціях. Так, наприклад, формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку, навчання математики у початковій школі та уважне ставлення батьків до виховання вдома – взаємопов'язані та взаємозалежні фактори, що розвивають у дітей такі уміння, як: висловлювати думку і логічно обґрунтовувати свою позицію; діяти за алгоритмом і складати алгоритми дій; збагачувати уявлення дітей про властивості, кількість, форми та величини предметів, про час і простір; естетично зображувати геометричні фігури; створювати математичні моделі процесів навколишнього середовища;

ощадливо користуватися природними ресурсами; взаємодіяти з іншими дітьми групи чи класу; поважати думку інших; бути відповідальними та ін.

Особливості розвитку сучасних дітей значно відрізняються від їх однолітків 10-20 років тому. І це природньо, адже сучасний світ – це світ надтехнологій та величезних потоків різноманітної інформації в усіх сферах життя. Переважну кількість часу діти проводять з різноманітними гаджетами, за комп'ютерними іграми, за переглядом телепередач, зміст яких досить часто не відповідає їхньому віку. Як наслідок – дітям складно збагнути, що правдиве, а що видумане, що важливе для них, а що ні [3]. Дитина дошкільного віку швидше запам'ятовує, які клавіші відповідного пристрою потрібно натиснути для роботи з ним та запуску комп'ютерної програми, ніж вчиться читати, писати та рахувати. Саме тому дітям необхідне постійне зовнішнє стимулювання з боку дорослих, яке вони звикли одержувати з екрану.

Якщо в ЗДО та в початковій школі педагоги досить пильно стежать за видами діяльності дітей і дбають про їх зміну, то багато батьків не звертають на це увагу та досить часто зітхають з полегшенням, коли дитина «зайнята своїми справами». Надання дітям свободи дій без шкоди для здоров'я і розумового розвитку, для підтримання інтересу до предмету вивчення вихователі та вчителі пропонують дітям виконувати завдання спорідненого змісту, але у різних формах. Батькам необхідно запозичувати такий досвід і використовувати під час спілкування з власними дітьми. Наприклад, під час закріплення додавання і віднімання чисел, порівняння множин (вивчається в закладі дошкільної освіти та в початковій школі) на заняттях і уроках, які проводяться в приміщенні, під час прогулянок чи щоденних спостережень дітям пропонують традиційні завдання (Знайди значення виразів. З'ясуй, чого більше: машинок чи ляльок? На гілці виросло вісім яблук, три з них достигли і впали на землю. Скільки яблук залишилося на гілці?), а також завдання незвичної форми (Зафарбуй улюбленим кольором частини малюнка з написаними виразами, що мають певне значення. Зроби чотири кроки вперед, потім три кроки вліво, а тепер скажи скільки кроків ти зробив (зробила) разом. Встанови, чого більше в

ігровому куточку: великих кубиків чи маленьких м'ячиків. Склади цікаві завдання для своїх друзів). Батьки вдома, також, можуть в явній формі та приховано закріплювати знання дітей, пропонуючи виконати посильні побутові доручення: «Вчора у нашому акваріумі було п'ять рибок, а сьогодні ми з тобою купили ще одну. Нагодуй їх, та скажи, скільки рибок стало?», «Перед тим, як сідатимемо їсти, утвори на столі пари «серветка – ложечка» для кожного з нас. Скільки пар утворилося? Скільки серветок та ложечок разом?», «Кожного разу на день народження тобі дарували книжечку. Скільки книжечок є на твоїй полиці? Скільки їх буде через рік?», «Для приготування борщу треба взяти чотири картоплин, одну моркву, один буряк, одну цибулину, два помідора, одну маленьку капустину. Скільки овочів треба взяти всього? Чого більше: помідорів чи картоплі, моркви чи буряків?», «В твоєму наборі конструктора є різні деталі. Цікаво, скільки круглих деталей і скільки прямокутних? Яких більше? Скільки червоних і жовтих деталей разом?».

Саме взаємодія закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи дозволить вибудовувати і вдосконалювати систему партнерських відносин на основі довіри і розуміння – важливих компонентів, які закладені в програмах розвитку дітей дошкільного віку та Концепції Нової української школи, а також забезпечить наскрізний процес виховання дитини, який формує цінності сучасного громадянина.

Література:

1. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук кер. проекту В. О. Огнев'юк; наук. ред. Г. В. Беленька. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 2016. – 352 с.
2. Нова українська школа : Концептуальні засади реформування середньої школи. – 2017. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». – 2017. – 206 с.

Коваль Н. В.,
магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно зі змістом та стратегічними орієнтирами «Базового компоненту дошкільної освіти» кожна дитина має отримати різнобічний розвиток та виховання протягом перших семи років – і підготуватися до школи фізично, розумово та морально.

Згідно з цим положенням кожній дитині дошкільного віку повинен забезпечуватися ціннісний, морально-соціальний розвиток. Дошкільний заклад є посередником між родиною і незнайомим світом, до якого дитина має увійти, маючи задатки совісті, почуття власної гідності (адекватна самооцінка).

Починаючи від народження кожна дитина як людська істота має всі задатки до пізнання навколишнього світу. Пізнавальний інстинкт – інтерес пізнавати (людей, речі, явища, що її оточують) – розвивається, лише коли вона взаємодіє з дорослими та однолітками, цей процес відбувається у спілкуванні та діяльності [1].

Спілкуючись, дорослий заохочує інтерес дитини до дослідження навколишнього світу. Досліджуючи вона навчається аналізувати, порівнювати, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Таке цілісне бачення світу відбувається за допомогою спеціального організованого навчання

.Важливою стороною навчальної діяльності О. Леонт'єв вважав мотиви – те, заради чого вчиться дитина, набуває нових знань. Якщо діяльність містить навчальні завдання, дитина активно їх розв'язує, однак це навчання спонукає мотивам іншої (ігрової, трудової) діяльності, але воно не є повноцінною навчальною діяльністю. Мотивом кожної дитини і є пізнання дійсності. Маючи інстинкт пізнавального інтересу дитина досліджує, експериментує, узагальнює, перетворює, набуваючи досвіду. Цей природний мотив ми формуємо та

розвиваємо за допомогою навчально-ігрової діяльності. Саме такі функції реалізовує дидактична гра, яка і є якісним засобом психічно-інтелектуального розвитку дошкільників [5].

Дитина дошкільного віку має велике бажання включатися в доросле життя, активно в ньому брати участь. За словами Д. Б. Ельконіна, дошкільний вік обертається навколо свого центру, навколо дорослої людини, її функцій, її завдань.

Із самостійних педагогічних та наукових досліджень нам відомо, що провідною діяльністю у дошкільному віці є гра. Дитина мислить відмінно від дорослого. Маючи наочно-образне мислення вона пізнає цей світ граючи. Побачити, потрогати, відкрити, маніпулювати з предметами та явищами, які оточують, – ось головне її завдання.

Дитина по своїй природі дослідник і вона постійно щось для себе відкриває за допомогою гри. Гра є для неї справжнім наставником на дорозі пізнання. За допомогою гри діти розвивають такі психічні процеси як пам'ять, увагу, уяву, мислення. Вона для них і є навчанням, вона є працею, прямим засобом пізнання світу. У грі дитина здобуває нові знання уміння, навички. Для розумового розвитку гра є основою. Щоб розвиватися духовно, морально та інтелектуально, дитині потрібно вчитися. Кожен предмет (малювання, конструювання, аплікація, математика), є головним чинником у розвитку та набутті знань [6].

Всі ігри мають виховне значення. Проте існує гра, яка об'єднує в собі всі зазначені властивості, і тому ціле направлено в сукупності розвиває пізнавальну активність, інтелект, логіку, мислення, пам'ять, уяву, мовлення, і тому має педагогічну спрямованість та багатогранність застосування. Такі різноманітні функції має дидактична гра.

Дидактична гра – це групова практична справа, в основу якої входить використання методів та прийомів, які працюють у штучно створених умовах, що відтворюють реальну обстановку. Навчання у формі дидактичної гри

базується на прагненні дитини входити в уявну ситуацію і діяти за правилами. У дітей є мотив до реалізації певних ролей [2].

Дидактична гра виступає як форма навчання, яка має свою сталу структуру, і тому відрізняється від інших видів ігрової діяльності. Вона має специфічне навчальне завдання, яке й направлене на активне пізнання дитиною тої чи іншої сфери діяльності, чи то розвиток зв'язного мовлення, чи то ознайомлення дітей з природою, чи формування у неї елементарних знань з математики.

Природа дитини – мікрокосмос. «Природа і виховання подібні, – говорить Демокрит, – саме воно перебудовує людину і створює їй іншу природу». Тому головним стимулятором виховання та навчання має бути гра [1].

Основним завданням дошкільної освіти є розвиток на гуманній основі у дітей стійкого пізнавального інтересу до різних видів діяльності (конструктивної, продуктивної, інтелектуальної, емоційно-вольової, психологічної, соціальної, фізичної та моральної) за допомогою навчально-ігрової діяльності.

Метою дошкільної освіти має бути формування всебічно розвиненої особистості дитини, для чого потрібно:

1. Формувати пізнавальну мотивацію (інтерес) за допомогою дидактичних ігор.
2. Формувати навчальну діяльність за допомогою дидактичних ігор та вправ.
3. Формувати систему вмій та навичок за допомогою навчально-ігрової діяльності протягом всього дошкільного періоду [3].

Отже, дидактичні ігри суттєво впливають на мотивацію дітей до пізнавальної діяльності, зокрема на формування готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі. Вони дають простір для сенсорного та логіко-математичного розвитку, в них дитина освоює базові характеристики предметів, порівнює, вчиться встановлювати та причинно-наслідкові зв'язки, формує певну систему знань та математичних навичок.

Література:

1. Історія педагогіки. Ч. 1 / Під ред. А. І. Піскунова, 1998. – 52 с.
2. Ельконін Д. Б. Психологія гри / Д. Б. Ельконін. – М.: Республіка, 2003. – 774 с.
3. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: навч. посіб. / А. М. Богуш. – Запоріжжя: ЛШС. Лтд, 2000. – 230 с.
4. Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки: навчальний посібник / Т. І. Поніманська. – К.: Абрис, 1998. – 448 с.
5. Усова А. П. Роль гри в вихованні дітей / А. П. Усова – М.: Просвещение, 1976. – 96 с.
6. Крупская Н. К. О дошкольном воспитании. Сб. статей и речей / Н. К. Крупская. – М., 1973. – С. 266.

Науковий керівник: доцент кафедри дошкільної освіти Швидка С.О.

Колода А. А.,
студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА КАРТИНОЮ

Для успішного освоєння програми навчання в школі у випускника закладу дошкільної освіти повинні бути сформовані вміння зв'язно висловлювати свої думки, будувати діалог і складати невелику розповідь на певну тему. Але щоб цього навчити, необхідно розвивати й інші сторони мови: розширювати словниковий запас, формувати мовленнєву активність, виховувати звукову культуру мовлення та формувати граматичний лад. Головним завданням розвитку мовлення дитини в цьому віці є вдосконалення монологічного мовлення. Це завдання вирішується через різні види мовної діяльності: переказ літературних творів, складання описових розповідей про предмети, об'єкти і явища природи, створення різних видів творчих оповідань, освоєння форм промови-міркування (пояснювальна мова, мова-доказ, мова-планування), а також створення оповідань по картині, і серії сюжетних картинок.

Проблема мовленнєвої активності дітей дошкільного віку (на матеріалі оволодіння рідною мовою) вивчалась у вітчизняній лінгводидактиці крізь виміри різних аспектів: дошкільної лінгводидактики (А. Богуш), культури мовлення (Н. Бабич, Б. Головін), мовленнєвої діяльності (А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Дзюбишина-Мельник, Н. Зарубіна, К. Крутій, Т. Науменко, Т. Піроженко, Ф. Сохін) тощо. Доведено, що раннє – у дошкільному віці – формування мовленнєвої активності, на думку багатьох дослідників, є найбільш сенситивним. Однак аналіз теоретичних джерел і теоретичної практики засвідчив, що на заняттях з розвитку мовлення, формування саме мовленнєвої активності часто ігнорується.

Результати педагогічних спостережень засвідчують наявність суперечностей між зростаючими вимогами до якості освітнього процесу з мовленнєвого розвитку, необхідністю стимулювання мовленнєвої активності старших дошкільників у зв'язку з підготовкою їх до шкільного навчання та недостатньою розробленістю методики активізації мовлення дітей, що не дає змоги максимально повно й ефективно розв'язувати це завдання у закладах дошкільної освіти, а також психологічною і соціальною готовністю дитини старшого дошкільного віку до опанування найпростіших навичок спілкування та обмеженим використанням методик навчання мовленнєвої активності в умовах закладів дошкільної освіти, що забезпечують максимально ефективно використання вікових можливостей дітей, найбільш сприятливих для стимулювання їхньої мовленнєвої активності.

Відтак, виявлення особливостей навчання розповіді за картиною, визначення критеріїв та рівнів сформованості мовленнєвої активності старших дошкільників відбувалося завдяки анкетуванню вихователів і батьків; бесідам з дітьми, педагогічному спостереженню. З метою перевірки експериментальної моделі та методики формування мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання розповіді за картиною проведено педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи). Для узагальнення, якісного і кількісного аналізу експериментальних даних та

виявлення закономірностей їх зміни використано методи математичної статистики.

В результаті було виявлено, що проблема навчання дошкільнят розповіді за картиною стає реально розв'язуваною, якщо педагог, пред'являючи дітям нову картину, цілеспрямовано відпрацьовує з ними розумові операції з аналізу картини, як цілісної системи і зображених на ній окремих об'єктів.

Головна складність організації і проведення роботи з картиною, як з цілісною системою з дітьми старшого дошкільного віку, полягає в тому, що у них ще не сформовані класифікаційні та системні вміння роботи з конкретним об'єктом. Тому необхідно паралельно здійснювати роботу в даному напрямку з будь-яким (не обов'язково зі всіма) об'єктом, зображеним на цій же картині.

Отже можна вважати, що саме професіоналізм вихователя, знання методик, використання нових наукових розробок, постійна самоосвіта та самовдосконалення є головною запорукою розвитку мовленнєвої активності старших дошкільників. Адже методика навчання складання розповідей за картинами постійно збагачується новими творчими знахідками педагогів, цікавими методами та прийомами керівництва мовленнєвою діяльністю дітей.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долина О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю; М-во освіти і науки, молоді та спорту України. – Київ, 2012. – 26 с.
2. Калмикова Л.О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти: монографія Л.О. Калмикова. – Київ : НМЦВО, 2003. – 300 с.
3. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2003. – № 7. – С. 12-14.

Колос В. А.,
студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ФІЗКУЛЬТУРНО- ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ХОРТИНГУ

В умовах соціально-економічних та політичних перетворень сучасної України особливого значення набувають питання зміцнення фізичного та психічного здоров'я людини, формування її здорового способу життя. Практика доводить, що розв'язати цю проблему суто медичними засобами неможливо – необхідні й педагогічні засоби. Особливої уваги потребують діти дошкільного та молодшого шкільного віку. Адже на цьому етапі формується світогляд дитини, і від того, яким він буде, залежить її подальше життя.

Заклади дошкільної освіти мають готувати дітей до життя, оскільки кожна дитина має отримати знання, які потрібні будуть у майбутньому. Це можливо за умови запровадження технологій здоров'язбережувальної педагогіки. Подібну виховну мету ставить і Українська Федерація Хортингу (УФХ), популяризуючи фізичну культуру та спорт, патріотичне виховання, залучаючи дітей та юнацтво до здорового способу життя, відвертаючи їх від шкідливих звичок і виховуючи у дусі добропорядності, патріотизму та любові до своєї Батьківщини [3, с. 17]. Отже, основною метою ЗДО має бути збереження здоров'я дітей та їх виховання у дусі українських традицій.

З цією метою необхідно планувати та організовувати педагогічну діяльність, спрямовану на оволодіння сучасними педагогічними знаннями, вивчення роботи УФХ; на постійну взаємодію з дітьми, їхніми батьками, медичними працівниками та психологами. Велика увага суспільства до хортингу зумовлена тим, що на сьогодні стоїть питання про введення його до навчальних програм та стане важливою складовою загальнодержавної, дошкільної та шкільної системи фізичного, патріотичного та духовного

виховання дітей та молоді, відродження та розвинення українських бойових традицій, зміцнення здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей [2, с. 128].

У вирішенні питання збереження фізичного, психічного і соціального здоров'я дітей та молоді важливу роль відіграє суспільство, що всебічно розкривається у фаховій літературі. На вирішення цього чи не найважливішого для ЗДО питання необхідно розробляти здоров'язберезувальні програми, які щороку мають збагачуватися новими методами, технологіями, різноманітними напрямками діяльності з формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей. Для цього необхідно створювати для дітей ситуації успіху під час освітнього процесу та в повсякденному житті; апробувати авторські навчальні та виховні програми.

Основними завдання таких програм мають бути:

- створення в ЗДО умов для реалізації актуальних завдань мотивації дітей дошкільного віку щодо здорового способу життя, необхідних умов для збереження фізичного та психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу;
- включення до навчальних програм елементів оздоровчого хортингу, що є незамінним засобом для розвитку координаційних здібностей дітей, для яких важливо вдосконалювати всі властивості тіла, такі як гнучкість, стрибучість, рівновага, навички рухатися вперед і назад, вліво і вправо, вгору і вниз, вільно і універсально [3, с. 82];
- організація навчальної, виховної та розвивальної діяльності дітей, щоб поліпшити діяльність життє-забезпечуючих систем та органів, зменшити негативний вплив шкільної діяльності на функціональні можливості організму;
- створення безпечного освітнього середовища [1, с. 183];
- проведення просвітницької, пропагандистської, агітаційної роботи серед батьків та громадськості з метою пропаганди переваг здорового способу життя та популяризації хортингу в Україні.

Усвідомлення дорослими цінностей здоров'я дитини – важлива умова для його збереження з раннього віку. Не менш важливим чинником збереження здоров'я дітей є виховна робота, яка обіймає: козацькі розваги, українські народні ігри, спортивні свята, творчі вечори, фестивалі дитячої творчості, Олімпійські уроки, туристичні походи, бесіди, рухливі ігри, корекційну роботу, психологічні тренінги.

Розвиток особистості дитини та її творчих здібностей мають здійснюватися шляхом вивчення англійської мови, проведення занять із розвитку логічного мислення, занять спілкування, участі у спортивних та творчих змаганнях, шляхом навчання гри на фортепіано (з 4 років), проведення занять із ритміки та образотворчого розвитку (з 2 років) [4, с. 57].

Як і будь-яка складова виховання, національне виховання не може обмежуватися загальноприйнятими методами, прийомами, засобами навчання та виховання дітей. Історія українського народу – це передусім історія розвитку культури, цінностей минулого, створеного розумом, серцем і душею людей, які дбайливо передають їх наступним поколінням. На заняттях діти вивчають: традиції українського народу; історію Запорозької Січі, козаків, які були фізично розвинені, підготовлені до звитяжної боротьби за волю народу; принципи навчання у січових школах, у яких велику увагу надавали фізичному вихованню, що ґрунтувалося на звичаях і традиціях українського народу тощо.

Сучасні діти відрізняються від попередніх поколінь: вони акселеровані; матеріально забезпечені; мають більший доступ до джерел інформації, досягнень сучасної науки і техніки, що веде до малорухливого способу життя; майже не звертається увага на якість їхнього харчування; певною мірою вони обділені увагою батьків і піклуванням про їхні духовні потреби. Вивчаючи цю проблему, педагоги розробили ряд нових підходів до змісту й організації освітнього процесу в ЗДО, які передбачають перехід від навчально-дисциплінарної моделі організації педагогічного процесу до моделі особистісно розвивальної, за якої індивідуальність дитини стала б основою виховного

процесу, де кожна особистість сприймалася б як творча індивідуальність [5, с. 186].

На основі традицій українського народу – поєднання здорового харчування, сонця, повітря, води, посильної праці та відпочинку – все це стає цілющим і незамінним джерелом здоров'я. То ж необхідно проводити заняття з фізичної культури з ранньої весни до пізньої осені на свіжому повітрі, а взимку – катання на лижах та санчатах; виконувати санітарно-гігієнічні норми з організації освітнього процесу; проводити медико-психолого-педагогічний моніторинг стану здоров'я, фізичного й психічного розвитку вихованців (обов'язкове медичне обстеження 2 рази на рік, висока загальна та моторна щільність занять з фізичної культури, паспорти здоров'я, проведення щеплень; розробити навчальні програми з формування у дітей навичок ведення здорового способу життя та профілактики шкідливих звичок (проведення бесід, вивчення історії «Збереження та зміцнення здоров'я козаків», проведення свят за тематикою, спрямованою на збереження здоров'я, якісне харчування, власний приклад тощо) [1, с. 49].

Звичайно, вирішення проблеми збереження здоров'я дітей потребує пильної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості та ін. Особлива увага в оздоровчій діяльності надається наступності та систематичності в оздоровчій роботі з дітьми, індивідуальному підходу до кожної дитини та прагненню зробити освітній процес здоров'язбережувальним. Адже кожен педагог повинен розуміти що йдеться не просто про стан здоров'я наших вихованців, а про майбутнє України.

Отже, аналізуючи усе вище викладене ми можемо підсумувати, що в ЗДО має проводитись практична діяльність із виховання культури здорового способу життя на основі традиційних духовних цінностей українського народу; вважаємо, що фізкультурно-патріотичний гурток «Оздоровчий хортинг» на базі ЗДО, може стати центром виховної роботи на основі тренувальних занять, що позитивно вплине на дітей.

Література:

1. Денисенко Н. Ф. Управління системою фізичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах / Н. Ф. Денисенко. – Запоріжжя : Ліпс. ЛТД, 2001. – 308 с.
2. Данилюк І. Організаційно-педагогічні умови реалізації здоров'язбережувальних технологій засобами оздоровчого хортингу / І. Данилюк, Н. Скляр // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.] . – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 2. – С. 122– 133.
3. Єрмоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України : метод. посіб. / Е. А. Єрмоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с
4. Загородня Л. П. Фізичне виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. / Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко, Г. П. Барсуковська; за заг. ред. Л. П. Загородньої. – Суми : Університетська книга, 2011. – 272 с.
5. Ігнатенко П. Р. Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий аспект / П. Р. Ігнатенко, В. Л. Поплужний, Н. І. Косарева, Л. В. Крицька. – К. : ІЗМН, 1997. – 252 с.

Науковий керівник: к.п.н., ст. викладач
кафедри дошкільної освіти, Ляховець О. О.

Лисенко І. О.,
магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПОШУКОВО–ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Узагальнення даних психолого–педагогічних досліджень з проблеми формування пізнавальних інтересів дало підстави розглядати інтерес як вибіркоче емоційно – пізнавальне ставлення особистості до людей, предметів, явищ, подій навколишньої дійсності, а також до певних видів діяльності, які мають для неї життєве значення; як прояв емоційної та розумової активності, як своєрідний сплав емоційно – вольових та інтелектуальних процесів, як структуру, що складається з домінуючих потреб, як ставлення людини до світу. Таким чином, психологічне поняття «інтерес» характеризується багатогранністю свого змісту, форм прояву та ролі для становлення й життєдіяльності особистості [1, с. 152].

Л. В. Лохвицька, досліджуючи процес розвитку пізнавальних інтересів, указує, що він визначається змістом навчально-ігрового середовища та пізнавальної діяльності дошкільників, активністю дитини в здобутті інформації; доцільному поєднанні елементів відомого й невідомого; забезпеченні оптимального поєднання традиційних і нетрадиційних форм і методів інтерпретивного і творчого спрямування; виявленням дитиною ініціативи, самостійності й творчості; здійсненням індивідуально-диференційованого підходу до навчальної діяльності дітей; активізацією та стимулюванням розумових і вольових зусиль під час розв'язання завдань і передбаченням різних варіантів пізнавального пошуку, регламентацією дитячої діяльності демократичним підходом щодо її організації, що досягається продуманим керівництвом з боку педагога [3].

Розвиток освіти та проблеми, які постали перед педагогічними колективами ЗДО, вимагають пошуку найбільш ефективних засобів, форм та методів формування пізнавальних інтересів дошкільників. Перед сучасними теоретиками та практиками постає важливе питання, як же примусити дитину знаходитись у постійному пошуці, щось досліджувати, над чимось експериментувати.

Питання про сутність, структуру та значення пошукової діяльності в системі інших її видів у дошкільному навчальному закладі досліджувались у працях О. В. Іванової, В. В. Кондратової, Л. М. Маневцової, К. Ф. Терентьевої, П. Г. Саморукової, Г. В. Беленької, Н. В. Лисенко та інших. На їх думку, саме пошуково-дослідницька діяльність гармонійно інтегрує всю багатогранність не лише теоретичних знань, а й умінь і навичок щодо їх набуття та перенесення в різні сфери життєдіяльності дошкільника. П. Г. Саморукова розглядає елементарну пошукову діяльність як форму ознайомлення дітей із природою, яка забезпечує найбільш високий ступінь активності й самостійності дітей і дозволяє сформулювати у них уявлення про явища природи, виявити їх причини і взаємозв'язки [2, с. 167].

Завдання пізнавального розвитку в пошуково–дослідницькій діяльності:

- створити умови для розвитку пізнавальних психічних процесів дошкільників, активація розумових операцій, організації та проведення пошуково – дослідницької діяльності та виховання ініціативності, кмітливості, допитливості, критичності, самостійності;
- розширити знання дітей про довкілля, формувати у них уміння та навички їх самостійного набуття;
- розвивати діалектичне мислення, тобто здатність бачити різноманітність світу в системі взаємозв’язків та взаємозалежностей;
- збагачувати власний пізнавальний досвід дітей через засвоєння ними еталонів, символів, виконання дій, заміщення та моделювання;
- формувати в дітей здатність креативно використовувати знання та власний дослідницький досвід у розумових, моделювальних та перетворювальних діях [5].

Зважаючи на необхідність урізноманітнення форм життєдіяльності як характерної ознаки педагогічного процесу дошкільного навчального закладу на сучасному етапі існують такі особливості застосування системного підходу до організації пошуково-дослідницької діяльності, що проводяться в три етапи: I етап – підготовчий, II етап – власне пошуково-дослідницька діяльність, III етап – інтерпретація результатів на інші види діяльності у видозмінених умовах [4, с. 141].

Форми, методи і прийоми роботи з дітьми у пошуково-дослідницькій діяльності: спостереження; досліді; експерименти; дидактичні ігри; сюжетно-рольові ігри; ігри-загадки, ігри-описи; конструктивні ігри; бесіди; використання піктограм; ігрові проблемні ситуації; розгляд картин, ілюстрацій, макетів; робота за заданим алгоритмом; фіксація результатів досвіду; читання дитячої художньої та енциклопедичної літератури; образотворча діяльність; трудова діяльність; театралізована діяльність; перетворювальна діяльність (моделювання, макетування); складання розповідей; тренувальні, традиційні, комплексні та інтегровані заняття.

Провідні методи, які сприяють ефективному проведенню пошуково-дослідницької діяльності:

- метод особистої аналогії (емпатії);
- метод синектики; метод каталога й асоціації;
- метод «мозгового штурму»;
- метод моделювання за допомогою маленьких чоловічків;
- метод фокальних об'єктів;
- метод «Біном фантазії»;
- метод фантограм [5].

Отже, розвиток пізнавальних інтересів дітей залежить від уміння вихователя створити відповідні умови в процесі навчання дітей дошкільного віку, а саме дидактичні й організаційні, що в свою чергу вимагає від педагога забезпечення продуктивного змісту розвивального доквілля. Саме завдяки системному підходу до організації активної пізнавальної діяльності дітей на основі використання ефективних форм, засобів і методів нестандартного типу відбувається активний розвиток і стимулювання пізнавальних інтересів, при цьому враховується індивідуальності кожного вихованця та надання йому права реалізації власної ініціативи.

Література:

1. Кравець Н. С. Системний підхід до формування пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку у пошуково-дослідницькій діяльності / Н. С. Кравець // Науковий журнал ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Освітній простір України). – Івано-Франківськ, 2015. – Вип. 5. – С. 150-156.
2. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник педагог: нав.-метод. посіб. для ВНЗ. / Н. В. Лисенко. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2009. – 400 с.
3. Лохвицька Л.В. Концептуальні засади проектування розвивального предметного середовища в дошкільних навчальних закладах [Електронний Ресурс] / Л. В. Лохвицька. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/vkmu/2010_1/Lohvitska.pdf
4. Суддя З. , Пастушенко Н. Системний підхід до формування пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку засобами пошуково-дослідницької діяльності // Вісник Інституту розвитку дитини. – Київ: Видавництво

Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 24. – С. 139 – 142.

5. Форост Т. М. Пошуково – дослідницька діяльність як засіб стимулювання пізнавальної активності дошкільників [Електронний ресурс] / Т. М. Форост // Лозівський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №9 «Перлинка» – Режим доступу до джерела : <http://svitppt.com.ua/pedagogika/poshukovodoslidnicka-diyalnist-yak-zasib-stimulyvannya-piznavalnoi-ak.html>

Науковий керівник: к. п. н.,
ст. викладач кафедри
дошкільної освіти Ніколаєску І. О.

Логінова А.В.,
*викладач кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (РІЗНОВІКОВІ ГРУПИ)

Поняття компетентності в освіті вживається дедалі частіше. Це поняття є важливим і ключовим у Базовому компоненті дошкільної освіти та в Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті. Не менш важливим є формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку. Під мовленнєвою компетенцією учені (А. Богуш) розуміють уміння адекватно й практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свою думку, бажання, наміри, прохання тощо), застосовувати для цього як мовні, так і немовні (міміка, жести, рухи, інтонація) засоби виразності мовлення [1].

Формування мовлення дітей дошкільного віку складається з різних структурних компонентів. До них належать: мовленнєва компетенція як одна з ключових базисних характеристик особистості; мовленнєвий розвиток – формування певних мовленнєвих умінь та навичок, що забезпечують функціонування мовлення; навчання мови, пов'язане з певним обсягом елементарних знань про мову й мовлення, що формуються на основі розвитку

мовного чуття й водночас зумовлюють цей розвиток; мовленнєве виховання, метою якого є виховання мовленнєвої культури особистості.

Оволодіння процесом мовленням в нормі визначається сформованістю сукупності різних передумов психологічного, анатомо-фізіологічного, соціального характеру. До них належить сформованість вищих психічних функцій (увага, пам'ять, мислення, сприйняття, уява). Збереження анатомо-фізіологічної будови функцій центральних і периферичних відділів слухового і мовленнєвого апарату, нормальні умови розвитку і виховання дитини в сім'ї та соціумі. Успіх взаєморозуміння у мовленнєвому спілкуванні залежить і від того, наскільки сформовані у дітей комунікативно-мовленнєві здібності та від рівня взаємодії з довколишніми і членами дитячого колективу. Зазначені фактори можна назвати основними умовами, необхідними для нормального розвитку мовлення дитини.

Проблема спілкування виступає предметом інтенсивних теоретичних та експериментальних досліджень вітчизняних і зарубіжних учених – філософів, психологів, педагогів, психолінгвістів, психотерапевтів. Учені зазначають, що вивчення проблем спілкування ускладнюється різним трактуванням як самого поняття «спілкування», так і його місцем в ієрархії інших соціально-психологічних феноменів, таких як взаємодія, сприймання, взаємовідносини, комунікація тощо. Науковці розглядають спілкування як безпосередній міжособистісний контакт, під час якого відбувається обмін індивідуально-особистісним змістом, зумовлений потребою людини в спілкуванні і комунікації.

Уперше проблема спільного виховання дітей різного віку як предмет спеціального дослідження була представлена в роботах Т. Маркової, В. Нечаєвої, Р. Жуковської, а пізніше А. Арушанової, В. Гербової, Т. Макєєвої В. Стерликової дослідження яких засвідчує, що різновікова дошкільна група має значний розвивальний потенціал [2].

М. Кошонова встановила, що у дітей, які мають досвід різновікового спілкування, формується більш точне, повне і різнобічне уявлення про себе, ніж

у дітей, які не мають такого досвіду. Г. Коберник визначила виховні функції спілкування дітей різновікових груп: нормативну (освоєння дітьми норм соціально типової поведінки), пізнавальну (набуття індивідуального досвіду), емоційну (спілкування як афективний процес), актуалізуючу (реалізація в спілкуванні типових та індивідуальних сторін особистості [4].

Спілкування в різновікових групах зорієнтоване не на віковий потенціал особистості, а насамперед на її соціальний досвід і може здійснюватися як «на рівних» і до відносно рівних суб'єктів, так і у взаємодії, коли суб'єкти усвідомлюють своє положення старшого і молодшого партнера.

На формування і розвиток мовлення дітей у різновіковій групі вагомий вплив мають форми і прийоми організації діяльності (ігрової, трудової, навчально-розвивальної, виховної, спілкування, дозвілля), які потребують продуманої організації та підготовки з урахуванням індивідуальних, вікових і статевих особливостей дітей задля забезпечення оптимальної активності дітей кожної вікової підгрупи і кожної дитини, зокрема: послідовна – організація та проведення певного виду життєдіяльності для кожної вікової підгрупи здійснюється окремо і в різні проміжки часу; одночасна – організація та проведення певного виду життєдіяльності для двох вікових підгруп здійснюються одночасно: одна підгрупа з педагогом, а друга – з помічником вихователя (або одна з підгруп самостійно) розпочинають фрагмент діяльності та одночасно чи майже одночасно закінчують; паралельна – підгрупи дітей одночасно, проте окремо одна від одної залучаються до різних видів діяльності з різним змістом; послідовно-одночасна – першими розпочинають діяльність старші діти, через певний час долучаються молодші; одночасно-послідовна – діяльність починають одночасно і молодші, і старші діти, першими завершують роботу молодші, а старші продовжують займатися; тематично об'єднана – організовується тематично однакова діяльність дошкільників, але з різними програмовими завданнями для вікових підгруп; Белль-Ланкастерська система – пояснення, показ якоїсь дії молодшим вихованцям здійснюється дитиною старшої підгрупи, яка діє швидко і правильно [3].

Отже, аналіз наукових досліджень дозволив дійти висновку, що на формування і розвиток мовлення дітей у різновіковій групі закладу дошкільної освіти вагомий вплив мають форми і прийоми організації діяльності дітей, а різновікова група є чинником, який найефективніше впливає на соціальний і психічний розвиток дитини, за умови його доцільного і цілеспрямованого включення у педагогічний процес.

Література:

1. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації / А. Богуш // Дошкільне виховання. - 1999. - № 6. - С.3-5..
2. Куліш Р. В. Використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в організації навчання і виховання дітей у різновіковій групі дошкільного навчального закладу / Р. В. Куліш // Педагогічний дискурс. – № 10. – Миколаїв. – С. 276
3. Організація освітнього процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу. – Харків: Вид-во «Ранок», 2015. – 192 с.
4. Смольникова Г. В. Психологічні особливості спілкування дітей в різновікових групах дошкільного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07 «педагогічна та вікова психологія» / Смольникова Галина Валентинівна – Київ, 2008. – 23 с.

Луценко І. О.,

*магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ СЛУЖБ В СИСТЕМІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ ПІД ЧАС АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Нині в Україні спостерігається тенденція до збільшення груп у закладах дошкільної освіти (далі ЗДО) і тому питання адаптації стоїть досить гостро.

Відомо, що процес адаптації – це постійний процес, який супроводжує людину впродовж усього життя [1, с. 1]. Проблема адаптації дітей до навчального закладу залишається у полі зору багатьох учених, науковців, педагогів та психологів (О. Бейлах, Н. Ватутина, Т. Лукаша, Н. Найдюк, О. Науменко, В. Новікова, В. Острова, Л. Стреж, О. Циганенко, Н. Чуб,

Х. Ясінська та інші). Науковці розглядають адаптацію як пристосування до умов оточуючого середовища, пов'язане із зміною провідного виду діяльності і соціального оточення [2, с. 3].

Так як у суспільстві постає проблема соціально-психологічної адаптації й збереження психічного здоров'я особистості, зокрема у дітей дошкільного віку, адаптація дитини до дитячого садка вже розглядається як двосторонній процес. З одного боку, це біологічне пристосування яке пов'язане зі зміною часу, особливостями всіх форм фізіологічних реакцій організму (сну, харчування і т. д.). З іншого боку, це адаптація до нових соціальних умов, оскільки йде зміна звичних форм життя дитини, відбувається перебудова відносин малюка з людьми.

Багато батьків, віддаючи дитину в дитячий садок, самі відчують тривогу або, навпаки, не розуміють, наскільки це серйозно, тому особливої уваги проблема адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти набуває серед психологічних служб.

Психологічна служба системи освіти є складовою державної системи охорони фізичного і психічного здоров'я молодих громадян України і діє з метою виявлення і створення оптимальних соціально-психологічних умов для розвитку та саморозвитку особистості [4, с. 166]. Метою роботи психологічної служби в ЗДО є формування психічно здорової особистості дошкільника.

Психологічна служба – це цілісна структурована сукупність закладів, установ, підрозділів і посад, що входять до єдиної субординативної системи (як частина більш загальної системи), основу якої складають фахівці у галузі прикладної (практичної) психології і яка має специфічні та єдині мету, завдання і методи роботи. Зазвичай психологічна служба являє собою сукупність методичних і практичних центрів, спеціалізованих консультативних кабінетів, спеціальних закладів соціально-психологічної реабілітації, включає посади консультантів, радників, аналітиків, психологів, соціальних працівників [4, с. 14].

Ця служба забезпечує своєчасне і систематичне вивчення психофізичного розвитку дитини, мотивів її поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, статевих та інших індивідуальних особливостей, створення психологічних умов для саморозвитку та самовиховання, сприяє виконанню освітніх і виховних завдань навчальними закладами.

Діяльність служби в системі освіти України забезпечується практичними психологами, соціальними педагогами, консультантами психолого-медико-педагогічних консультацій, методистами, які мають вищу спеціальну освіту. За своїм статусом працівники служби належать до педагогічних працівників і відповідно до чинного законодавства користуються всіма правами і гарантіями, передбаченими для них [5, с. 18].

Пріоритетним завданням практичного психолога в ЗДО є допомога у спрямуванні діяльності педагогічного колективу для створення умов, які сприятимуть охороні фізичного і психічного здоров'я дітей та співробітників, забезпеченню їхнього емоційного благополуччя та ефективному розвитку здібностей кожної особистості [5, с. 47].

Основними напрями роботи психологічної служби в ЗДО є:

- психо-діагностична робота з дітьми та педагогами;
- консультаційна робота групова та індивідуальна з педагогами та батьками;
- корекційно-відновлювальна та розвивальна робота з дітьми;
- психологічна просвіта всіх учасників освітнього процесу;
- навчальна діяльність психолога [3].

Завданнями діяльності психологічної служби системи освіти України в закладах дошкільної освіти є:

- підвищення ефективності навчально-виховного процесу на основі практичного впровадження новітніх досягнень психологічної науки;
- визначення мікроклімату в дитячому закладі, відношення педагогів до дітей та взаємовідносини в колективі;

- захист психічного здоров'я та особистісного суверенітету всіх учасників освітнього процесу;
- проведення психолого-педагогічної роботи з дітьми пільгового контингенту;
- проведення психолого-педагогічної роботи з обдарованими дітьми;
- проведення адаптації дошкільника в ЗДО;
- сприяння повноцінному особистісному й інтелектуальному зростанню дітей на кожному віковому етапі їх розвитку;
- створення психологічних і соціально-педагогічних умов для формування у вихованців мотивації до самовиховання і саморозвитку;
- розвиток пізнавальних процесів та здібностей відповідно до вікових можливостей дітей, активізація творчої уяви та зв'язного мовлення;
- надання психологічної допомоги дітям з проблемами в емоційному розвитку та в розвитку пізнавальних процесів;
- забезпечення індивідуального, особистісно-орієнтованого підходу до кожної дитини на основі її психолого-педагогічного вивчення;
- вивчення індивідуальних особливостей дітей, доведення одержаної інформації до відома педагогів та батьків;
- профілактика і корекція відхилень в інтелектуальному і особистісному розвитку вихованців.
- співробітництво з батьками, педагогами, розширювання психолого-педагогічних знань батьків;
- дослідження сфери сімейних стосунків, міжособистісних стосунків;
- вивчення та впровадження Базової Програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»;
- визначення психологічної готовності до шкільного навчання дітей старших груп (мотиваційна, розумова, емоційно-вольова та соціальна готовність) [3].

Основні цілі психологічної служби в закладі дошкільної освіти:

- робота зі створення умов з розвитку та оптимізації емоційного світу дітей та виховання гуманних та естетичних почуттів, моральних якостей засобами художніх творів, театралізацій казок, сюжетно-рольової гри;
- поглиблення роботи з розвитку адекватної та підвищеної самооцінки дитини;
- сприяння вільному розкриттю здібностей кожної дитини;
- націлювання батьків і дітей на здоровий спосіб життя;
- здійснювати якісний підхід до виховання у дошкільників працьовитості, позитивного ставлення до праці як необхідної умови становлення громадянської позиції особистості;
- формування психологічної готовності дітей до навчання в школі [3].

Актуальність програми психологічного супроводу розвитку адаптаційних механізмів дошкільників полягає в тому, що вона дає можливість організувати системний та комплексний підхід з питань успішної адаптації дитини до нових умов.

Література:

1. Лукша Т. Крокуємо з малечею дорогою адаптації / Т. Лукша, С. Немержицька, Н. Соколова // Психолог дошкілля. – 2012. – №8. – С. 1–48.
2. Науменко О. М. Адаптація малюків до умов дошкільного закладу / О. М. Науменко // Психологічна газета. – 2010. – №13. – С. 3–5.
3. Положення про психологічну службу системи освіти України // Практична психологія та соціальна робота. – 2018. – № 509.
4. Психологічна служба : підруч. / [В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін.]. – Київ : Ніка-Центр, 2016. – 362 с.
5. Строяновська О. В. Психологічна служба в системі освіти : Практикум з навчального курсу для практичних психологів : навч. посібн. / О. В. Строяновська. – Київ : Каравелла, 2010. – 176 с.

Ляховець О. О.,
*к.п.н., ст. викладач кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХОРТИНГУ

Виховання – це залучення дитини до світу людських духовних цінностей. Особливої ваги сьогодні набувають такі загальнолюдські цінності, як гуманізм, патріотизм, честь, справедливість тощо. Моральні норми – основні правила будь-якого людського співжиття, вироблені протягом тисячоліть морального розвитку суспільства, є складовою загальнолюдської моралі.

Специфіка морального виховання залежить від особливостей моралі як форми суспільної свідомості. Вона відображає соціальну дійсність у вигляді специфічних уявлень про добро і зло, що закріплюються в свідомості людей як принципи, норми, ідеали, покликані регулювати людську поведінку з метою збереження і розвитку суспільства. У більш конкретному визначенні мораль – це специфічний засіб нормативного регулювання спільного життя і діяльності людей і соціалізації особистості, засвоєння накопиченого суспільством соціально-історичного морального досвіду [2, с. 62].

Одним із найважливіших завдань морального виховання є виховання любові до Батьківщини і толерантного відношення до людей інших країн і національностей.

Складність вирішення цього завдання пов'язане, перш за все, з віком дітей. У дошкільному віці жодна моральна якість не може бути сформована остаточно, вони знаходяться на стадії початкового становлення. Тим не менш, практично всі моральні якості (гуманізм, колективізм, почуття власної гідності) беруть свій початок у дошкільному віці.

Почуття патріотизму багатогранне за своєю структурою і змістом. До нього відносяться відповідальність, бажання і вміння працювати для Батьківщини, гама естетичних почуттів та ін.

Використання славетних надбань наших нащадків, які несуть із собою потужний потенціал розвитку особистості, відродження національних традицій, які мають своєю метою виховання справжнього патріота, є обґрунтованим та цілеспрямованим заходом, що має використовуватися та впроваджуватися в практику виховної роботи якомога масштабніше для виховання особистості.

Вивченням та дослідженням хортингу в Україні на сьогодні займаються З. Діхтяренко, М. Зубалій, В. Івашковський, Е. Єрмоєнко, К. Кукушкін, В. Сергійчик. Всі вони сходяться на думці, що хортинг – це гармонія тіла та духу, співіснування совісті, поваги, ввічливості, вдячності, сили та шлях до самовдосконалення, виховання морально-вольових якостей і емоційної стійкості.

Ідея відродження оздоровчих, бойових, культурних, військово-патріотичних традицій Запорізької Січі у вигляді сучасного хортингу пов'язана з відродженням давніх народних традицій всіх етнічних груп і народностей, які населяли Хортицю. Аналізуючи наукову літературу, історичні документи, фольклорні та етнографічні матеріали можна констатувати, що поєднання культу фізичної досконалості і високої моралі та духовності створило козаків, еліту, гордість українського народу. Його фізична культура, розвиваючись на власній національній основі, не мала замкненого й обмеженого характеру. Водночас, вбираючи в себе найкращі зразки європейської культури, фізична культура українців за своїм соціальним значенням та спрямованістю ґрунтувалася передусім на звичаях і традиціях свого народу.

Е. Єрмоєнко досліджував хортинг як засіб виховання наполегливості у дітей 4 – 7 років та підкреслював, що наполегливість є важливою рисою сучасної людини. Саме виховання наполегливості є запорукою стимулу процесу фізичного вдосконалення дітей. Хортинг розглядається як важливий чинник здорового образу життя, як засіб для розвитку таких фізичних якостей, як спритність, швидкість, витривалість. Діти, які починають займатися хортингом, розвивають також вольові якості, які формуються не лише впродовж тренувального процесу, а й під час змагань. Заняття хортингом, як

засвідчує Е. Єрмоєнко, допомагають у творчому розвитку особистості та самоактуалізації у подальшому житті [1, с. 70].

Цікавими для нас можуть бути дослідження патріотичного виховання дітей під час занять хортингом М. Тимчика, який стверджує, що «систематичне й цілеспрямоване застосування української боротьби – хортинг допомагає формуванню в дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку свідомих переконань, розв'язанню оздоровчих, освітніх та виховних завдань, а також сприяє психологічній та фізичній підготовці дітей». [4, с. 414]

Окрім того, саме хортинг став дієвим засобом виховання патріотизму в експериментальних закладах дошкільної освіти (м. Київ, м. Одеса) та під час тренувань і змагань. Як вказує З. Діхтяренко, «для підвищення ефективності патріотичного виховання у процесі спортивних змагань діти дотримуються спеціально-розроблених, тренером вимог. Вони полягають в тому, щоб зміст спортивних змагань з хортингу відповідав завданням патріотичного виховання; щоб під час проведення змагань урахувалися психологічні, фізіологічні, вікові та статеві особливості дітей. Крім того, дітям дошкільного віку пропонуються завдання, які змушують їх міркувати над правильністю своїх дій під час занять хортингом. В дошкільнят виховується бажання бути першим під час проведення спортивних змагань з хортингу, але не будь-якою ціною. Дітям наводяться приклади, коли поразка на певному етапі приносила позитивні результати.

У процесі занять хортингом у дітей підвищувалася самосвідомість і відповідальність за свої дії, формувалося бажання наблизитись у вчинках до свого спортивного ідеалу» [3, с. 59].

Звичайно сучасний стан фізичного і духовного здоров'я підростаючого покоління викликає велике занепокоєння. У цих умовах саме хортинг розглядається як особливий вид діяльності, що сприяє вихованню кращих фізичних, моральних і психічних якостей особистості.

Хортингіст має володіти мистецтвом застосування технічних засобів з урахуванням його техніко-тактичних, морально-вольових і фізичних можливостей у двобої з різними за стилем і манерою супротивниками.

Хортинг, як система патріотичного виховання, включає в себе патріотичний та спортивний рух, передбачає різнопланову навчальну діяльність, розвиток фізичних здібностей та вивчення прийомів самозахисту і прикладного хортингу.

Аналізуючи викладений матеріал, можна зробити безперечний висновок, що хортинг є універсальною, комбінованою та самодостатньою системою виховання – патріотичного, фізичного, духовного, психологічного. Об'єднуючи найкращі традиції козацтва із сучасними методиками виховання фізичної культури, спорту, враховуючи вікові особливості розвитку дитини, ми маємо можливість зробити національні види спорту метою чи засобом для виховання патріотичних почуттів.

Література:

1. Єрмоєнко Е. А. Реалізація проблеми наступності в процесі виховання наполегливості у дошкільників та молодших школярів засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Вісник інституту розвитку дитини. Вип. 30. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: зб. наук, праць. – К.: Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2013. - С. 68-74.
2. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників: Навч. Посібник / Т. І. Поніманська. – К.: Вища шк., 1993. – 111 с.
3. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [За ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Беха, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – Вип. 4. – С. 58 – 61.
4. Тимчик М. В. Патріотичне виховання підлітків під час занять українським видом єдиноборств «хортинг» / М. В. Тимчик // II Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук, праць – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 14. - С. 412-417

Опалінська Ю. П.,
магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Творча діяльність не можлива без уяви, яку дошкільники використовують постійно у різноманітних ситуаціях: граючись, розповідаючи казки, розмовляючи про своє майбутнє тощо.

Завдяки уяві дошкільник адаптується у соціумі, спілкується нарівні з дорослими. Як правило, він з довірою ставиться до образів своєї уяви [5, с. 234].

Уява – це психічний процес, створення нових образів на основі раніше сприйнятих, з використанням їхніх елементів або з мінімальним зв'язком із раніше сприйнятими елементами; їх наповнення іншим змістом та модифікацією. Також це здатність до передбачення, тобто вигадкування можливих варіантів завершення тих чи тих ситуацій [6, с. 13].

Уява тісно пов'язана з мотивами, позаяк її образи мають значення стимулу в досягненні певної мети, регулюють формування самооцінки, критичного ставлення до процесу та результатів діяльності, концепції власного «Я» [7, с. 6].

Розвиток уяви пов'язаний із зародженням знакової функції свідомості, суть якої полягає у заміщенні одних образів іншими (наприкінці раннього дитинства). Про виникнення уяви в дитини свідчать дії не на основі реальності, а на основі її уявлень [5, с. 235].

Отже, уява відповідає за створення уявлень, а уявлення, своєю чергою, - це відображений образ предмета, явища або сцени, які виникають в свідомості тоді, коли ми їх не бачимо, і коли можуть бути відсутні подразники, що могли би стимулювати наші органи чуття.

Дитяче уявлення – не продавець і не покупець, а виробник (причому, безкорисливий) звичайно, воно спирається на символічну функцію, але при цьому «бачить» у своїх об'єктах самобутні цілісності, пов'язані не символічно, а змістовні. Роблячи взаємоперетворення об'єктів, уявлення не руйнує ці цілісності, а перебудовує їх за особливими законами [3, с. 65].

У літературі висловлюють досить протилежні позиції щодо витоків уяви. Так, існує думка, що уява пробуджується в дітей після п'яти років, водночас інші автори вважають, що сплеск уяви припадає на 3,5 – 4,5 років.

Однак більшість класичних психологічних шкіл схильні визнавати такі досить ранні походження уяви. Ідеться про зовсім ранній вік, коли дитина вперше виконує дії, в основі яких лежать власні уявлення, а не реальні образи. Ми часом і не помічаємо, як малюк, бавлячись з лялькою, годує її вже не реальною ложечкою, а просто паличкою, або сівши задом наперед на стільчик, «їде на машині», імітуючи сигнал автомобіля. Зрозуміло, що це виникає лише у грі, але ж ідеться усього про третій рік життя. І це ще одне підтвердження того, що саме в грі зароджуються і розвиваються основні новоутворення дитячої особистості. Саме в грі вперше розкриваються ще не реалізовані в реальному житті можливості дитини. Це ніби погляд у майбутнє особистості.

Гра та уява нерозривні, саме в грі й завдяки уяві дитина абсолютно мимоволі стає сильнішою, витривалішою, добрішою. У грі ніби відкривається джерело її фантазії. І саме уява цілком природно спрямовує дитину на узгодження власних бажань з бажаннями партнера по грі. Вона спочатку відчуває, підсвідомо уявляє, а лише згодом усвідомлює правило спільної гри, в разі порушення якого гра зникає [2, с. 4].

У середньому дошкільному віці у дітей на основі стрімкого розширення їхнього досвіду зростають творчі прояви в діяльності, перш за все у грі, ручній праці, зв'язному мовленні [1, с. 235].

Уява старшого дошкільника вже більш цілеспрямована. У ігровій, конструктивній, образотворчій діяльності з'являються зародки планування.

Дитина вже ставить мету і починає шукати способи її здійснення. Вона «будує» будинок або пароплав із кубиків, малює цілі «картини» відповідно до свого задуму.

У старшому дошкільному віці діти значно більше піклуються і про відповідність своїх задумів дійсності. Це ясно виявляється у грі, де старший дошкільник не задовольняється вже будь-якою річчю для будь-якої гри, а обирає тільки те, що дійсно підходить для даної гри. Дії, що виконуються у грі, вже відповідають певним вимогам і в деяких моментах узгоджуються з дійсністю [4, с. 26].

Уява бере активну участь у процесі навчання дитини й розвитку її інтелекту. Практично всі мнемотехніки, а також інші стратегії запам'ятовування не можуть обійтися без уяви. І власне навчання, пояснення тих чи тих явищ для ліпшого розуміння й засвоєння потребує активізації уяви дитини. Відповідно педагог має прагнути активізувати її уяву, пристосовуючи, змінюючи та збагачуючи завдання.

Уява важлива також тому, що допомагає робити передбачення, уявляючи той чи той результат, наслідки своїх дій для себе та інших людей. Це спонукає дітей мислити «по-дорослому», регулювати свою поведінку не лише методом спроб та помилок, а також у досконаліший спосіб – використовуючи уяву [6, с. 14].

Уява пов'язана з життям ще одним надважливим зв'язком – емоційним. Кожне почуття завжди прагне втілитися у певні образи. Емоції ніби відкривають відповідні їм події, враження, думки. Так, враження, які в житті дитини ніяк не були пов'язані одне з одним, можуть об'єднатися на основі загальної емоційної схожості, зв'язавшись між собою настроєм дитини. Різні спостереження викликають в уяві образи, яких насправді вона ніколи не бачила [4, с. 29].

Дитина, уяву якої батьки, педагоги та фахівці активно розвивали з раннього дитинства, у дорослому житті зазвичай досягає успіхів у професії та будь-якій творчій діяльності [6, с. 14].

Для того, щоб розвинути уяву, слід відходити від традиційних зв'язків між предметами. Навіть при виконанні тільки цієї умови ми вже можемо розраховувати на непоганий результат.

Одним із можливих способів розвитку уяви є придумування казок (висунення фантастичних гіпотез). Починається він зазвичай з питання: «А що було б, якби...». Другу половину цього речення можна продовжити, взявши навмання два будь-яких слова – підмет і присудок. Які два перші слова спадають вам на думку? Наприклад, «море висохло». Щоб тоді відбувалося? По-перше, стало б дуже багато суші, на якій можна було б розмістити цілі країни. По-друге, не залишилося б середовища для життя китів. Маленькі рибки пішли б у річку, а кит у річці не поміщається. Можна розповісти історію про те, як рятували кита.

На надзвичайних асоціаціях побудовано безліч відкриттів. Умінням зв'язувати в найдивовижніших поєднаннях різні явища відрізняються діти. «А чому кішка не літає?» – запитає нас малюк. Пояснюється все дуже просто. Мінімальний запас знань у дітей є. Вони вже мають уявлення про те, що, по-перше, у світі бувають кішки. По-друге, бувають тварини, що уміють літати. І дитина, не замислюючись, намагається надати властивості однієї тварини іншій [4, с. 28].

За умови активізації уяви в процесі виконання дитиною різних видів навчальної та творчої діяльності активізуються обидві півкулі головного мозку, що, безумовно, позитивно впливає на розвиток дитини. До того ж завдання на уяву, зокрема, ігрову, урізноманітнюють і роблять освітній процес значно цікавішим [6, с. 16].

Отже, уява та уявлення в дошкільні роки відіграє велику роль в становленні особистості дитини, адже уява відповідає за створення уявлень. На межі дошкільного віку відбувається перехід від потенційних форм психічного розвитку до активних. Саме в дошкільному віці уява як психічна функція робить значний стрибок у своєму розвитку й впливає на

продуктивність навчальної праці, на формування пошуково-діяльнісного досвіду, вияв творчих здібностей.

Література:

1. Дудкевич Т. М. Дитяча психологія. Навч. посіб. / Т. М. Дудкевич – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
2. Карабаєва І. Уява народжується в грі / І. Карабаєва // Дошкільне виховання. – 2007. - №10. – С. 4-7.
3. Кудрявцев В. Т. Воображениеребенка: природа и развитие/ В. Т. Кудрявцев // Психологическийжурн. – 2001. - №6. – С. 64-76.
4. Лізун М. Розвиток уяви і фантазії дітей дошкільного та молодшого шкільного віку/ М. Лізун// Обдарована дитина. – 2014. - № 8. – С. 25.
5. Павелків Р. В. Дитяча психологія. Навч. Посіб. / Р. В. Павелків – К.: Академвидав, 2011. – 373 с.
6. Романюк М. Психічні функції дітей дошкільного віку: уява/ М. Романюк// Обдарована дитина. – 2014. – № 7. - С. 13-14.
7. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К.: ІСДО, 1996. – 288 с.

Науковий керівник: к.п.н., ст. викладач
кафедри дошкільної освіти, Ляховець О. О.

Панченко О. О.,
*аспірантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна*

ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖИНА ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ З ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ефективною формою організації занять з довкілля в умовах закладу дошкільної освіти є екологічні стежини, що являють собою завчасно визначений маршрут по певній місцевості, на якому розташовані різні групи природних об'єктів (рослин, водойм, пам'яток природи і т. д.) [1, с. 12].

Стратегічними цілями створення екологічної стежини в умовах ЗДО є формування у дошкільника екологічної свідомості та культури; ознайомлення з об'єктами природи; набуття навичок самостійного спостереження, вміння орієнтуватися в природі; розробка і проведення теоретичних і практичних

занять екологічного змісту; формування вміння розпізнавати рослини та тварини в природі; участь в природоохоронних заходах [1, с. 7-8].

Фахівці дошкільної освіти рекомендують створювати екологічні стежини відповідно до змісту екологічного виховання дитини дошкільного віку [4], тобто стежина має містити декілька станцій: ознайомлення із рослинним світом, ознайомлення із тваринним світом, об'єкти природи (грунт, пісок, щебінка), наявність метеомайданчика, який має бути оснащений термометрами (на сонячній стороні та в затінку), гномоном, вітрячком-флюгером, стрічкою для визначення сили вітру, стійкою для вимірювання кількості опадів. У більшості ЗДО станції екологічних стежин називають в залежності від виду діяльності, яка буде організовуватися на певній території або від видів рослин, які на ній знаходяться (наприклад: «Королівство первоцвітів», «Квіткова веселка» і т. д.).

Необхідно зазначити, що на території ЗДО екологічні стежини передбачають наявність невеликого саду та клумб різної форми і розміру (овальні, круглі, зіркоподібні). На клумбах діти не лише висаджують рослини та доглядають за ними, але й спостерігають за розкриттям бутонів, цвітінням квітів, різноманітністю кольорів квіткових рослин; створенням та спостереженням за квітниковим годинником [2, с.173]. Тому, завдяки такій формі роботи вихователь може організувати спостереження дітей за розвитком листків та цвітінням дерев; дослідження поведінки дерев та кущів в різні пори року (зимова сплячка та прокидання дерев навесні); вивчення різних видів плодів, а також разом з дітьми доглядати за зимовими птахами (розміщувати шпаківні та підгодовувати птахів).

Білоруський екологічний центр дітей та юнацтва пропонує вихователям розробляти станції екологічних стежин відповідно до органів чуття дитини. Яскравим прикладом побудови екологічних стежин є Білоруський «Сад відчуттів» (сад чуттєвого пізнання природи), який став золотим лауреатом IV національної премії ландшафтної архітектури. Відтак, територія розділена на декілька тематичних садочків та галявин, ігрових і спортивних майданчиків.

Основна мета - розвиток у дитини 5 відчуттів: зору, слуху, запаху, смаку, дотику в ході ознайомлення з навколишнім середовищем. Відповідно до розвитку відчуттів дитини створені станції на екологічній стежині, розглянемо детальніше.

1. Станція дотику. Передбачає наявність невеликої галявини з різним покриттям (цегла, хвоя, шишки, пісок), де дитина босоніж знайомиться з різними формами поверхні. Важливим елементом є наявність скрині з отворами для рук, де діти на дотик впізнають предмети що в ній знаходяться (кора, галька, шишки).

2. Зупинка для розвитку слуху. Центральне місце займають дві «Арфи»-штахетники довжиною в 3 метри на яких знаходяться звукові ряди з 8 труб, які з легкістю можна міняти місцями. Ударяючи полочками з різних матеріалів (залізо, дерево) чи іншими предметами утворюється звук різного тембру, сили і різної протяжності.

3. Садочок пахоців. Тут відбувається знайомство дитини з різними видами запахів. Так як єдиної класифікації запахів не існує, в ЗДО прийнято навчати дітей розпізнавати запахи квітів та плодів (квіткові: герань, гвоздика, троянда; плодово-фруктові: суниця, меліса, смородина; пряно-ароматичні: базилік, лаванда, материка; гірко-смолисті: полин, рута, деревій) [1, с. 14-16].

Нині, узявши за приклад Білоруський «Сад відчуттів» в Харкові створений подібний сад для дітей з особливими потребами. Особливістю є наявністю клумб з підсвіткою, декоративних фонтанів, «сухих» басейнів, пісочних двориків, а також великі фігури птахів та тварин (для того, щоб слабозора дитина могла дослідити особливості будови тіла).

Таким чином, організація заняття з довілля на екологічних стежинах дає можливість маленьким дослідникам поглибити свої знання з природи та застосувати їх на практиці під час проведення дослідів та експериментів в міні-лабораторіях, на дослідницьких ділянках, метеомайданчиках.

Література:

1. Мандруємо екологічною стежиною і дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі / авт.-упоряд. : С. Ю. Павлюк, Л. С. Русан, Г. І. Колосінська. – Тернопіль : Мандрівець, 2016. – 168 с.
2. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи: Збірник методичних матеріалів / [авт.-упоряд.: О. П. Долинна, А. П. Бурова, О. В. Низьковська, Т. П. Носачова]. – Тернопіль : Мандрівець, 2011. – 480 с.
3. Сидоренко Т. О. Типові та нетипові форми організації навчання / Т. О. Сидоренко // Управління школою. – 2004. – № 14. – С. 6-8
4. Система реалізації завдань екологічної освіти та виховання дітей старшого дошкільного віку / укладачі О. Г. Фоміна, Л. Й. Марчук, Н. Й. Тимошук. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2012. – 236 с.

Пасичник А. В.,
*студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ВПЛИВ КАЗОК Г. АНДЕРСЕНА НА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ У ДІТЕЙ

Одними з найбільш яскравих за своїм змістом, дією, чарівними героями, добротою і людинолюбством, є казки Г. Андерсена, оскільки він писав і для дітей, і для дорослих. Це була творчість в два поверхи, висловлюючись по-андерсенівськи: мову і казкове оточення він зберіг, але ідеї за ними призначалися батькові і матері, які слухали казку разом з дітьми. Однак цей поетичний доробок не був цілком новим. Новим було те, що після 1843 року письменник свідомо звертається до дорослого читача. Дітей можуть забавляти і «Снігова королева», і «Соловей», і багато інших казок, але навряд чи вони зрозуміють їх глибину, а такі казки, як «Дзвін», «Історія однієї матері» або «Тінь», взагалі недоступні дітям. Простий, псевдодитячий стиль оповіді є лише пікантною маскою, витонченою наївністю, яка підкреслює іронію або серйозність.

Ця оригінальна форма казкового оповідання розвивалася у Г. Андерсена

поступово, вона досягла досконалості після 1843 року. Всі його шедеври: «Наречений і наречена», «Гидке каченя», «Ялинка», «Дівчинка з сірниками», «Комірець» та інші – були створені в цей період. У 1849 році всі його написані на той час казки вийшли окремим великим виданням, яке стало пам'ятником художнього таланту письменника, якому не виповнилося й сорока п'яти років.

Жанр казки став для Г. Андерсена універсальною формою естетичного осягнення дійсності. Саме він ввів казку в систему «високих» жанрів, яка сприяла розвитку творчої уяви дітей.

«Казки, розказані дітям» (1835-1842) засновані на переосмисленні народних мотивів («Кресало», «Дикі лебеді», «Свинопас» та ін.), а «Історії, розказані дітям» (1852) – це переосмисленні історії з сучасної дійсності. При цьому навіть арабські, грецькі, іспанські та інші сюжети знаходили у Андерсена колорит датського народного життя. Фантазія казкаря за своїм багатством сперечається з народною фантазією. Спираючись на народні сюжети і образи, Г. Андерсен не дуже часто вдавався до фантастичного вимислу. В його уяві життя сповнене чудес, які потрібно тільки побачити і почути. У будь-якої речі, навіть дуже незначної, – циганської голки, бочки – може бути своя дивовижна історія [1, с. 79].

Багато з особливостей казок вже названі, але залишається ще одна: їх універсальна життєва мудрість. Ймовірно, саме вона в значній мірі пронесла їх недоторканими через чистилище перекладів і обробок. У казках, правда, немає послідовної та продуманої філософії. Нечисленні загальні або абстрактні ідеї, які там зустрічаються (наприклад, про віру і знання або про ставлення поезії до науки), оригінальні і представляють інтерес. Так само рідко в якій-небудь казці висловлюється ясна і певна мораль. «Червоні черевички» – одне з небагатьох винятків, що підтверджують правило. Але в строкатому різноманітті казкових подій ховаються думки про людей, про світ і життя взагалі, які можуть дати «їжу для роздумів» і сучасному читачеві.

По-перше, у Г. Андерсена наполегливо повторюється, які люди гідні поваги, а які ні. Той, хто приймає дарунки життя з вдячністю і не намагається

бути і здаватися чимось більшим, ніж він є, завжди описується з симпатією. Той, у кого добре серце, хто йде по життю весело і не звертає увагу на формальності, в кінцевому рахунку, бере гору над розважливою людиною. Любляча Герда звільнила Кая з холодного палацу розуму Снігової королеви, Соловей, який весело співає, виявився сильнішим від смерті у ліжку імператора, а Ганс-Опецьок отримав принцесу. Навпаки, ситий буржуа, який не бачить далі свого носа і самовдоволено судить про все на основі свого обмеженого досвіду, нещадно виставляється в казках на сміх прямо або побічно, помилитися в оцінці неможливо. Обмеженість філістера була для автора гірше чуми.

По-друге, казки містять дуже точні ідеї про світобудову і про сприйняття та оцінку його явищ. Вони далеко не завжди виражені безпосередньо. Але впадає в очі, що герої казок по-різному сприймають всесвіт. Кожна група істот живе в своєму оточенні, яке і є для членів цієї групи світом. Немає у них і однорідної думки про життя і про те, що добре і що погано. Такі ж відмінності існують і між людьми. У дівчинки з сірниками трохи загальних думок з принцесою на горошині, а діти і дорослі живуть кожен в своєму світі [2, с. 34].

У казках відбився світогляд Г. Андерсена, його ставлення до людей, до життя, розвиток творчої уяви дітей. Він любив людей, добре знав життя народу, його страждання і радості. З повагою і співчуттям розповідає він у своїх казках про життя бідняків, скромних трудівників, про їх дітей і показує водночас моральну вищість простих людей над багатіями і аристократами. З іронією, насмішкою змальовує він пихатих і дурних дворян, тупих, обмежених королів і придворних, ненаситних купців, багатіїв. Це зближує казки Г. Андерсена з фольклором, з яким він був добре знайомим ще з дитинства.

Його казки пройняті гуманістичними почуттями, оптимізмом, вірою в краще майбутнє людства; у них письменник стверджує рівні права усіх людей на щасливе життя, формує розвиток творчої уяви дітей.

Література:

1. Кодлюк Я.П. 120 розповідей про письменників: довідник для вчителя початкових класів / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова. – Київ: Наш час, 2006. – 203 с.
2. Дубровська М.Ф. Мандрівка казковими шляхами Г.К. Андерсена / М.Ф.Дубровська // Шкільний бібліотекар. – 2016. – № 4. – С. 34–37.

Науковий керівник: доцент кафедри дошкільної освіти Чичук А. П.

Поліщук М. В.,
магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Під готовністю дитини старшого дошкільного віку до навчання ми розуміємо сукупність показників фізичного, мотиваційного, інтелектуально – пізнавального, особистісного розвитку, що забезпечить успішність навчання в школі кожній дитині.

Перехід до систематичного навчання у школі передбачає високі вимоги до розумової працездатності дітей. Хоча протягом віку ці параметри підвищуються, в цілому продуктивність та якість роботи молодших школярів приблизно наполовину нижче, ніж відповідні показники старшокласників. Нервова система дітей шостого року життя дуже вразлива, і тому для подальшого встановлення та закріплення врівноваженої взаємодії процесів збудження й гальмування необхідно дбати про раціональну зміну навантажень і спокою, напруження і розрядки в процесі організації життєдіяльності старших дошкільників. Діяльність старших дошкільників ґрунтується на виділенні найважливіших, ведучих, головних мотивів і підкоренні їх менш значущим, що і визначає характер психічної діяльності дитини.

І. Ю. Кулагіна виділяє два аспекти психологічної готовності – особистісну (мотиваційну) й інтелектуальну готовність до школи. Обидва аспекти важливі як для того, щоб навчальна діяльність дитини була успішною, так й для якнайшвидшої адаптації до нових умов, безболісного входження у нову систему відносин [1, с. 126].

Щоб дитина успішно навчалася, вона, насамперед, повинна прагнути до нового шкільного життя, до «серйозного» заняття, «відповідального» доручення. На появу такого бажання впливає ставлення близьких дорослих до навчання, як до важливої змістовної діяльності, набагато більш значимої, ніж гра дошкільника. Впливає й ставлення інших дітей, сама можливість піднятися на нову вікову ступінь в очах молодших й зрівнятися в положенні зі старшими. Прагнення дитини зайняти нове соціальне положення веде до утворення її внутрішньої позиції. Л. І. Божович характеризує це як центральне особистісне новоутворення, що характеризує особистість дитини в цілому. Саме воно й визначає поведінку та діяльність дитини – всю систему її відношення до дійсності, до самого себе і навколишніх людей.

З того моменту, як у свідомості дитини уявлення про школу набрало рис шуканого способу життя, можна говорити про те, що її внутрішня позиція отримала новий зміст – стала внутрішньою позицією школяра. І це означає, що дитина психологічно перейшла в новий віковий період свого розвитку – молодший шкільний вік. Внутрішню позицію молодшого школяра в самому широкому змісті можна визначити як систему потреб й прагнень дитини, зв'язаних зі школою, тобто таке відношення до школи, коли причетність до неї переживається дитиною як його власна потреба («Хочу в школу!»). Наявність внутрішньої позиції школяра виявляється у тім, що дитина рішуче відмовляється від дошкільно-ігрового, індивідуально-безпосереднього способу існування й виявляє яскраво позитивне відношення до шкільно-навчальної діяльності в цілому й особливо до тих її сторін, що безпосередньо пов'язані з навчанням [2, с. 59].

Крім відношення до навчального процесу в цілому, для дитини, що приходить у школу, важливе ставлення до вчителя, однолітків й самого себе. До кінця дошкільного віку повинна скластися така форма спілкування дитини з дорослими, як позаситуативно-особистісне спілкування.

Дорослий стає незаперечним авторитетом, зразком для наслідування. Полегшується спілкування у ситуації уроку, коли виключені безпосередні емоційні контакти, коли не можна поговорити на сторонні теми, поділитися своїми переживаннями, а можна тільки відповідати на поставлені питання і самому задавати питання у справі, попередньо піднявши руку. Діти, готові в цьому плані до шкільного навчання, розуміють умовність навчального спілкування й адекватно, підкоряючись шкільним правилам, поведуться на заняттях [3, с. 95].

Становлення психологічної готовності до школи, особливо особистісної готовності, пов'язують з кризою 7 років. Як будь-яка криза, вона не пов'язана жорстко з об'єктивною зміною ситуації. Важливо, як дитина переживає ту систему відносин, у яку вона включена. Змінилось сприймання свого місця у системі відносин – значить, змінюється соціальна ситуація розвитку й дитина знаходиться на межі нового вікового періоду.

Психологічна готовність до школи – цілісне утворення. Відставання в розвитку одного компонента рано чи пізно спричиняє відставання, перекручування в розвитку інших. Комплексні відхилення спостерігаються й у тих випадках, коли вихідна психологічна готовність до шкільного навчання може бути досить високою, але в силу деяких особистісних особливостей діти зазнають значних труднощів у навчанні. Старший дошкільний вік має внутрішні закономірності психічного розвитку, порушення яких може спричинити непоправну шкоду.

Однак, маючи на меті психологічну підготовку дітей до школи, необхідно працювати з ними на основі максимального врахування особливостей їхнього віку, використовуючи можливості дошкільної педагогіки.

Особливо важлива роль у формуванні новоутворень, психічних процесів і властивостей особистості, що готують перехід дитини до молодшого шкільного етапу, належить ігровій діяльності, яка не лише розвиває їх мислення, сприймання, а й формує мотиваційну готовність дитини до школи [4, с. 37].

Отже, формування психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі проходить в процесі різної діяльності (ігрової, пізнавальної, трудової, фізкультурної та ін), а ефективність залежить від професійної майстерності педагога, від знання ним психології дітей, вміння враховувати їх вікові та індивідуальні особливості, від продуманої системи навчально – виховної роботи.

Література:

1. Божович Л. И. Психологические вопросы готовности ребенка к школьному образованию: учеб. пособие / Л. И. Божович. – М: Книга, 1972. – 123 с.
2. Вікова психологія: навч. посіб. / за ред. Г. С. Костюка. – К., 2000. – 273 с.
3. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе / Н. И. Гуткина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Академический Проект, 2010. – 184 с.
4. Запорожец А. В. Педагогические и психологические проблемы всестороннего развития и подготовки к школе старших дошкольников / А. В. Запорожец // Дошкольное воспитание. – 2002. – № 4. – С. 37–42.

Науковий керівник: к.п.н., ст. викладач
кафедри дошкільної освіти, Ляховець О. О.

Рибальченко М. П.,
*магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я

Кожна людина у світі хоче бути здоровою і успішною незалежно від віку, статі, соціального статусу. Але, на жаль, більшість людей на планеті страждають на хвороби спричинені екологічними катастрофами або генетичними, спадковими недугами. Та найчастіше люди є причиною своїх хвороб, недбале ставлення

до самого себе ще змалку, це вірний напрямок до здобуття недугу. Стійка тенденція до погіршення здоров'я дітей і молоді – чи не найгостріша проблема сьогодення. Нестабільна політична і економічна ситуація в країні, погіршення соціально-побутових, екологічних і психологічних умов життя впливає на стан організму людини, особливо дитячого: збільшується кількість хронічних захворювань у дітей і підлітків; зменшується кількість дітей із першою групою здоров'я. Україна одна із передових, але нажаль не в хорошому сенсі, країн яка посідає в Європі п'яте місце по кількості захворюваних на рак, туберкульоз та інші менш шкідливі, але від цього не менш важливі хвороби.

Питання ціннісного ставлення дітей дошкільного віку до власного здоров'я досліджували безліч педагогів і психологів: Боровкова Л. В., Мухина С. Н., Петрушина С. А., Піддубна О.В.

Педагогічний процес з формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку передбачає розкриття істотних зв'язків і залежностей, які існують між станом здоров'я людини та її способом життя, рівнем знань про здоров'я, настроєм, стосунками з іншими людьми. Пріоритети в загальній системі роботи мають бути віддані навчально-виховній діяльності. Основне її завдання – розвиток у дітей усвідомлення цінності здоров'я і здорового способу життя, що сприяють становленню активної особистості. Ми вважаємо, що дитина, у якої буде сформоване сприйняття власного здоров'я як особистісної цінності, намагатиметься свідомо коригувати свою поведінку щодо здорового існування. Тобто, буде бережно ставитися до власного здоров'я і здоров'я оточуючих; прагнути до адекватного сприйняття знань і навичок по його охороні, їх втіленню у повсякденне життя [1, с. 105].

З моменту вступу дитини до садочка у структурі особистості відбуваються глибокі зміни:

- дитина засвоює новий вид діяльності – учіння, що висуває нові, раніше невідомі вимоги;
- розширюється коло оточуючих, ровесників і дорослих, спілкування з якими впливає на розвиток усіх сторін особистості дитини.

Внутрішні зміни відображаються на ставленні дитини до себе, а отже і до свого здоров'я.

Пішовши до ЗДО вихованці поступово починають усвідомлювати важливість здоров'я для успішного засвоєння нового і цікавого для них виду діяльності. Вимоги режиму дня, медичні і гігієнічні аспекти організації навчальної діяльності в і вдома стають однією з головних тем змісту спілкування дитини і дорослого. Другий аспект проблеми ставлення дитини до свого здоров'я пов'язаний із зміною ролі окремих дорослих у формуванні особистості і самосвідомості дитини. Для дітей, особливо молодшого дошкільного віку, статус вихователя є дуже високим, інколи навіть перевищує статус батьків. У зв'язку з цим ставлення дітей до свого здоров'я визначається тими характеристиками, які дає вихователь. Демонструючи власне ставлення до свого здоров'я, виконуючи певні медичні, фізіологічні рекомендації, педагог створює оптимальні можливості для формування ціннісного ставлення учнів початкових класів до власного здоров'я [2, с.22].

Старший дошкільний вік є сприятливим для активного формування валеологічної свідомості, мотивації здорового способу життя, поведінкової діяльності дитини по забезпеченню здорової життєдіяльності.

Для формування компетентності дітей у сфері фізичного здоров'я необхідно щоденно планувати і проводити освітню роботу, використовуючи дидактичні ігри, посібники, художні та фольклорні твори, ілюстрації. Створювати умови для самостійного визначення дітьми функцій органів тіла, а саме: проводити досліди, експерименти, пропонувати для виконання проблемні завдання відповідно до теми, що вивчається. Під час виконання вихованцями гігієнічних і загартувальних процедур, у ході сюжетно-рольових ігор „Сім'я”, „Дитячий садок”, „Лікарня”, „Перукарня” закріплювати назви органів тіла і правила догляду за ними. Необхідно спонукати дітей встановлювати зв'язок між станом окремих органів тіла і загальним самопочуттям, робити висновки щодо доцільності дотримання здоров'язберігаючого стилю поведінки [4, с. 38].

Постійно акцентувати увагу дошкільників на культурі споживання їжі. Пояснювати дітям значення окремих продуктів для зміцнення і збереження власного здоров'я.

Для формування компетентності дітей у сфері психічного здоров'я необхідно створити в групі атмосферу шанобливого ставлення до людини, яка вміє підтримувати на належному рівні власне здоров'я, а також піклується про здоров'я інших людей. Організувати в групі куточок релаксації, домашньої іграшки тощо. В процесі спілкування розвивати у вихованців здатність розрізняти почуття людей і відповідно на них реагувати. Спонукаючи вихованців аналізувати конфлікти, що виникають, з метою подальшого їх запобігання. Доцільно у повсякденну діяльність включати бесіди, колективні завдання, проводити психогігієнічні ігри [3, с. 156].

Література:

1. Актуальні проблеми валеологічної освіти в навчальних закладах України в сучасних умовах: Збірник наукових праць. – Кіровоград: КДПУ ім. Володимира Винниченка. – 2002. – 206 с.

2. Андрющенко Т. Формування в дітей дошкільного віку здоров'язбережувальних життєвих навичок / Т. Андрющенко // Гуманітарний вісник державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип.23. Педагогіка. Психологія. Філософія. – С. 18–22.

3. Басюк Н.А. Методика навчання основам здоров'я, валеології та безпеки життєдіяльності: навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 167 с.

4. Костюшко Н. Умови збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку / Н. Костюшко // Дитячий садок. Управління. – 2014. – серп. (№ 8). – С. 37–38.

Салієнко Н. О.,
*вихователь ДНЗ № 34 «Дніпряночка»
Черкаської міської ради,
м. Черкаси, Україна*

Швидка С.О.,
*доцент кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького.
м. Черкаси, Україна*

ТВОРЧИСТЬ І ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Аналіз творчих здібностей базується на виявленні суті поняття «творчість», яка є провідним показником розвитку особистості. Саме через творчість людина отримує можливість реалізувати свої задатки і здібності, проявити свої таланти. У процесі творчості людина переживає високі почуття (натхнення, любові, насолоди), які дають поштовх ресурс для розвитку, для вдосконалення. Ось чому питання творчості хвилювало мислителів, науковців, митців у всі віки і до сьогоднішнього часу.

Видатні філософи античності розглядали творчість в двох формах: як дещо божественне – акт народження (творіння) космосу і як людське мистецтво, ремесло.

В епоху Середньовіччя вищим абсолютом і ідеальним творцем визнавався лише бог. Творчість людини не розглядалась як така, оскільки лише залучаючись до божественного людина мала можливість доторкнутись до даного явища.

Зовсім іншими були погляди на творчість в епоху Відродження. Ідеї гуманізму вивели людину на новий щабель. Саме людина, як відображення бога на землі, визнавалась суб'єктом творчості. Саме творча людина вважалась ідеалом.

Епоха Просвітництва з ідеєю всемогутності людського розуму представляє процес творчості як процес пізнання. Важливим внеском у дослідження

розглядуваних нами понять стали праці І. Канта, Ф. Шеллінга, які вважали творчість найвищою формою людської життєдіяльності.

У період ХІХ-ХХ ст. основним напрямом дослідження питань творчості стала філософія екзистенціалізму, яка підкреслює духовно-особистісну природу творчості і визнає носієм творчого початку особистість, пояснювану як екзистенцію, тобто як дещо ірраціональне, початок свободи, прорив природної необхідності і розумної доцільності, через яку «в світ проходить дещо» [6, с. 529]. Як зазначає М. Горлач, саме екзистенція як вихід за межі природного і соціального, взагалі «поцейбічного» світу, вносить у світ те нове, що звично називається творчістю [Там само].

Сучасна філософія розглядає природу творчості через призму чотирьох основоположних підходів.

1. Передумовою людської творчості є активність (проявом якої є розвиток) і відображення (яке на рівні людської свідомості, отримує якісно новий параметр - здібність до творчості).

2. На основі необхідності людського пристосування до мінливого світу виникає необхідність постійно шукати нові шляхи вирішення проблем виживання. Або рух вперед, як результат творчості, або монотонне повторення одних і тих же форм, тобто застій, стагнація. Тому і людська діяльність є, з одного боку, відтворенням досягнутих результатів, а з іншого – зміна досягнутих результатів на більш високій основі. Ось чому, на думку вчених, творчість - це не самостійне утворення, що існує поряд з продуктивною і репродуктивною діяльністю, а внутрішньо суть властивість діяльності взагалі, що має прояв в її конкретних формах [Там само].

3. У своєму житті людина постійно стикається із суперечностями, які необхідно вирішувати. Це породжує проблемну ситуацію, розв'язання якої обумовлює зміст творчості.

4. Творчість і необхідність нерозривно взаємопов'язані і не можуть існувати одне без одного. При цьому творчість обумовлена зовнішніми факторами (соціально-економічними, політичними, рівнем розвитку науки,

рівнем духовного розвитку суспільства) і внутрішніми факторами (здібності, знання, досвід, інтереси суб'єкта творчості).

Базуючись на творчому доробку філософських вчень, психологія визначає виняткову значущість творчого розвитку особистості. Значний внесок у дослідження проблеми творчості внесли Л. Виготський, Б. Ананьєв, О. Бодальов, які пов'язували творчість із створенням людиною чогось нового, такого, яке перетворює дійсність.

Досліджуючи проблему творчості В. Моляко звертає увагу на аналіз поняття «творчий потенціал», яке він визначає як ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому [3, с.15].

Поряд з поняттям «творчість» у працях вчених функціонує поняття «креативність». Аналізуючи концепції креативності Дж. Гілфорда, М. Воллаха і Н. Когана, А. Маслоу, В. Дружиніна і Н. Хазратової, «теорію інвестування» Р. Стернберга і Д. Лаверта, О. Антонова визначає це поняття як здатність до творчості [1, с. 9].

Важливою умовою для прояву творчості є наявність і розвиток творчих здібностей. Аналізуючи історію даного питання І. Середа зазначає, що науковці по-різному трактують поняття «творчі здібності» [4, с.112]. Так, ряд науковців, зокрема, Т. Равлюк, Т. Москалець, С. Баган, Е. Зверева розглядають творчі здібності, як синтез властивостей особистості, які характеризуються мірою відповідності певного виду творчої діяльності, вимогам до неї та зумовлюють результативність такої діяльності [Там само]. І. Біла, аналізуючи творчий доробок О. Ковальова, В. Моляко, В. М'ясищева, С. Рубінштейна, Б. Теплової та ґрунтуючись на власних дослідженнях в уявленні про здібності включає три ознаки:

- під здібностями розуміються індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої;

- здібностями називають не усілякі індивідуальні особливості, а тільки такі, які мають відношення до успішності виконання якої-небудь діяльності або багатьох діяльностей;
- поняття «здібність» не зводиться до знань, навиків та умінь, які вже виробились у даної людини, під ними зазвичай мають на увазі такі індивідуальні особливості, які можуть пояснити легкість та швидкість набуття тих знань, умінь та навичок [2, с.15].

Підсумовуючи дослідження питання творчих здібностей, О. Туриніна виокремила такі структурні компоненти творчих здібностей:

- знання, уміння, навички, реалізовані в конкретній діяльності (Б. М. Теплов, Г. С. Костюк та ін.);
- психічні процеси: уява (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн та ін.), мислення (О. Н. Цибуля, А. Б. Щербо, Г. П. Шевченко та ін.);
- емоції, відчуття (Д. М. Джола, В. В. Клименко, В. П. Омельчук, А. Б. Щербо та ін.) [5, с.70].

Таким чином, розвиток творчих здібностей особистості є на сьогодні однією із основоположних проблем, оскільки від її розв'язання залежить прогрес суспільства, який виявляється у постійному подоланні стереотипів і виробленні нових ідей, нестандартних підходів і шляхів до їх втілення. Тому суспільству потрібні люди, відкриті до змін, до пошуку, до відкриття, які здатні по-новому мислити і діяти. Для цього з самого дитинства необхідно залучати дитину до творчості. Адже саме в дошкільному віці дитині притаманні такі необхідні для творчості якості як інтерес до нового, відсутність стереотипів і шаблонів, активність і оригінальність мислення, ініціативність, уява і фантазія тощо.

Література:

1. Антонова О. Є. До проблеми визначення сутності поняття креативності: проблеми та пошуки / О. Є. Антонова // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ-Вінниця, 2012. – Вип. 71. – С. 8-15.

2. Біла І. М. Здібності: дефініції та характеристики / І. М. Біла // Актуальні проблеми психології обдарованості та творчості: новітні розробки українських вчених : матеріали Міжнародної наукової конференції, Київ, 12 червня 2014 р. – С. 13-20.
3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
4. Серeda І.О. Творчі здібності людини: визначення, сутність, структура / І. О. Серeda // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків : ХДАДМ, 2009. – № 4. – С. 110 – 113.
5. Туриніна О. Л. Психологія творчості : Навч. посіб./ О.Л. Туриніна. – К. : МАУП, 2007. – 160 с.
6. Філософія. Підручник / За загальною редакцією Горлача М.І., Кременя В.Г., Рибалка В.К. – Харків: Консум, 2000. – 672 с.

Синьогуб В. О.,
*Президент федерації хортингу
в Черкаській області,
Офіційний представник УФХ
в Черкаській області*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ХОРТИНГУ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

За останні роки на території Черкаської області набули неабиякої популярності та розвитку різноманітні новостворені організації, метою яких є виховання у молоді патріотизму, національної гідності та інших якостей притаманних свідомому громадянину України. Однією з найбільш успішних таких організацій за порівняно короткий термін стала Черкаська обласна федерація хортингу. Така стрімка популяризація цього спорту з одного боку є цілком зрозумілою, адже хортинг – це національний вид спорту, покликаний розвивати не лише фізичні якості, але й любов до України та готовність захищати її. Тим не менш, такий суттєвий крок не був би можливим без праці тренерів та спортсменів, які змогли вивести хортинг в цілому та федерацію зокрема на суттєво новий рівень. У цій статті йтиме мова про етапи розвитку та становлення Черкаської обласної федерації хортингу а також про людей, які доклали найбільше зусиль для популяризації хортингу на Черкащині.

Культура хортингу зародилася на Черкащині в 2010 році. На той момент про федерацію хортинга Черкаської області майже ніхто не чув. Жителі Черкащини почали активніше звертати увагу на хортинг з 2013 року, коли обласну федерацію очолив діючий Віце-президент Української Федерації Хортингу, Голова суддівської колегії УФХ, Майстер спорту України з хортингу Сергій Вікторович П'ятіков. За час його керівницької діяльності в Черкаській федерації лави хортингу поповнили ще близько 100 спортсменів та 3 інструкторів. Більш того, відтоді осередки хортингу почали поступово виходити за межі обласного центру. Таким чином було відкрито три нові клуби хортингу: у містах Золотоноші та селі Іркліїв, Чорнобаївського району. Саме ці клуби лягли в основу нинішньої федерації на Черкащині, яка наразі входить в топ-10 найкращих спортивних федерацій області.

Успіх за часів керівництва С. В. П'ятікова став підставою для проведення навесні 2015 року у місті Черкаси дитячого Чемпіонату України з хортингу. Тоді у Черкаси приїхало 408 хортингісти з 15 областей України. На той момент це була рекордна кількість учасників за усю історію чемпіонату. За часів головування П'ятікова черкаські спортсмени взяли участь також у встановленні Національного рекорду. Так, 85 черкаських хортингістів допомогли своєму місту встановити національний рекорд з масового виконання вправи прессу – усього на центральну площу Черкас тоді вийшло більше 800 містян. В цей же день встановлювалися індивідуальні рекорди обласного значення з цієї ж вправи. До числа найкращих увійшов нині діючий президент Федерації хортингу Черкаської області Віктор Синьогуб.

Загалом за увесь час керівництва С. В. П'ятікова з 2013 по 2016 рік хортингістам Черкаської області було присвоєно 15 Майстрів спорту України, 5 Кандидатів в майстри спорту України а також 10 перших розрядів. Про діяльність Федерації неодноразово звучали схвальні відгуки від обласного керівництва, громадських організацій та преси. Постійно проводилися показові виступи в школах на офіційних заходах та святах.

У 2016 році Черкаську обласну федерацію хортингу очолив Віктор Олександрович Синьогуб. З його приходом розпочалася стрімка популяризація національного виду спорту на Черкащині. Це призвело до того, що у 2017 році обласна федерація з хортингу розширилася до більш ніж трьохсот осіб. Відчутно зріс і рівень змагань в обласному центрі. Так, у 2017 році в місті Черкаси було проведено перший рейтинговий кубок України на звання Майстра спорту України. Тоді на Черкащину приїхали близько 320 хортингістів з усіх куточків України. Черкаська збірна тоді посіла третє командне місце.

У 2018 році збірна Черкаської області також досягла значних успіхів - в березі 2018 року на Чемпіонаті України в Києві хортингісти Черкащини також увійшли в трійку лідерів змагань.

Натепер Черкаська область має багатьох спортсменів з дуже високим рівнем підготовки. Значних висот на спортивній арені досягла підопічна Віктора Синьогуба 9-річна Єлизавета Колотило. У своєму юному віці вона вже стала чотириразовою чемпіонкою світу з хортингу. Заслужений титул юна черкащанка здобула у місті Даугавпілс, Латвія.

Наразі для організації успішної роботи з запровадження хортингу серед населення на Черкащині діють районні громадські організації. Так, сповідують принципи національного виду спорту на Черкащині наступні тренери:

1. Синьогуб Віктор (Черкаси);
2. Вознюк Михайло (Черкаси);
3. Андрусенко Максим (Черкаси);
4. Шульга Аза (Черкаси);
5. Хандюк Олександр (Черкаси);
6. Шарапа Сніжана (Золотоноша);
7. Жигало Олександр (Іркліів);
8. Павленко Олександр (Чигирин);
9. Левченко Анатолій (Сміла);
10. Патинов Ігор (Сміла);
11. Томощук Степан (Тальне).

Неабиякі умови для розвитку хортингу створені на Черкащині, адже місцева влада висловлює зацікавлення у розвитку національно-патріотичного виховання. Так, в області вже два роки поспіль діє Програма національно-патріотичного виховання в Україні на 2015-2020 роки. Участь у реалізації програми беруть представники освіти, культури, позашкілля та представники громадських організацій. В межах програми для юнаків та дітей Черкащини підготували комплекс військово-туристично-просвітницьких заходів, які передбачають таборування, екскурсії історичними місцями Черкащини, військові вишколи тощо. Педагоги хортингу як ніхто інший зацікавлені у співпраці в межах вказаної ініціативи, адже патріотизм – це один з головних пріоритетів національного виду спорту хортинг.

Черкаські тренери з хортингу та їх вихованці охоче беруть участь в культурно–масових заходах, показуючи свою майстерність, фізичну витривалість, спритність. Тим самим вони суттєво сприяють популяризації національного виду спорту на території рідної області.

На основі сказаного можна зробити висновок:

1. Мета статті – донести важливість існування та розвитку гуртків, клубів та громадських організацій з хортингу на території Черкаської області.
2. Мета хортингу – виховувати у спортсменів як фізичні та бойові уміння, так і вольові навички, зокрема патріотизм, відданість національним традиціям та загальнолюдські морально-етичні цінності.
3. Черкащина, як земля з багатою історією, являє собою ідеальне середовище для формування національно свідомого, сильного молодого покоління, яке здатне захистити свою державу, має бажання сприяти її розвитку та процвітанню. Саме тому хортинг набуває все більшої популярності серед молоді Черкаської області.

Література:

1. Анотація на методичний посібник « Хортинг – національний вид спорту» [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.horting.org.ua/node/41448>

2. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: методичний посібник. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 150 с.
3. В. Івашковський. Історичні витоки національного виду бойового мистецтва «Хортинг» В. Івашковський// Теорія і методика хортингу: зб. Наук. Праць [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. –К. : Паливода А. В., 2014 – Вип. 1. – С. 46-49.
4. Єрмоєнко Е.А. Хортинг – школа сили та честі юного хортингіста: методичний посібник. / Е.А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2016. – 270 с.

Соловей Ю.О.,
*аспірантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Нині, на етапі соціально-економічних перетворень в Україні відбуваються суттєві зміни в різних галузях. Інноваційні процеси, які відбуваються в галузі освіти та науки є важливим заходом адаптації освітнього та наукового процесу до сучасних соціально-економічних умов країни [9].

Новітній етап державотворення в Україні першочерговим питанням ставить створення системи ефективного державного управління дошкільною освітою. Необхідність створення такої системи обумовлюється рядом причин: по-перше, процесами глобалізації, переходу до інформаційного суспільства, утвердженням пріоритетів сталого розвитку, які вимагають прискореного вирішення проблем освіти; по-друге, розбіжністю в Україні між проголошенням пріоритетності розвитку освіти і науки та конкретними діями щодо її забезпечення; по-третє, відсутністю дієвої загальної концепції державної освітньої політики, середньо- та довгострокової стратегії розвитку освіти, що призводить до управління дошкільною освітою не в режимі розвитку, а в режимі функціонування, який консервує існуючу ситуацію [11, с. 3].

Законодавством України визначено, що дошкільна освіта є первородною частиною загальної системи освіти в державі. Зокрема, у Законі України «Про дошкільну освіту», останню визначено як одну з перших ланок культурного та соціального розвитку дитини [7, с. 9]. Установлено, що на державному рівні має забезпечуватися реалізація права кожної дитини дошкільного віку на доступність і безоплатність такої освіти [4, с. 48].

Також, у Законі України «Про дошкільну освіту» (стаття 18) зазначені основні завдання органів управління системою дошкільної освіти в Україні, де одним з основних ми виокремлюємо – здійснення контролю за виконанням завдань дошкільної освіти та додержанням вимог Базового компонента дошкільної освіти, навчально-методичного керівництва та державного інспектування у закладах дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів та форми власності, а також прогнозування, забезпечення розвитку дошкільної освіти та мережі закладів дошкільної освіти незалежно від типів і форми власності відповідно до освітніх запитів населення [3].

Останнім часом питання державного управління у галузі дошкільної освіти в Україні набуває досить високої актуальності та привертає до себе увагу багатьох науковців. Даній темі приділили свою увагу такі науковці, як: С. Бабишина, В. Борисенко, В. Біднова, М. Даденкова, О. Дзюба, Г. Єльнікова, С. Крисюк, В. Курило, І. Курляк, В. Луговий, Т. Лукіна, Є. Мединський, С. Сірополк та інші.

Аналіз довідкових джерел дозволяє констатувати, що термін «управління» розглядається як елемент, функція організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), що забезпечує збереження їх певної структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію програми і мети [12, с. 674].

Науковець М. Поташник акцентує увагу на тому, що управління – це цілеспрямована діяльність усіх суб'єктів, що забезпечує становлення, стабілізацію, оптимальне функціонування та обов'язково розвиток дошкільної установи [5, с. 52–57]. При цьому «державне управління освітою» визначається

як цілеспрямований, планомірний процес, що пов'язаний із розробленням, прийняттям, упровадженням у практичну діяльність навчальних закладів і органів державного управління рішень, які спрямовані на реалізацію політики забезпечення якості освіти та задоволення потреб ринку праці на міжнародному, національному, регіональному і місцевому рівнях [10, с. 8].

Поняття «державне управління» у словнику-довіднику визначено як практичний, організований і регулювальний вплив держави на суспільну життєдіяльність людей із метою її впорядкування, зберігання або перетворення, що спирається на її владну силу [2, с. 63].

Управлінський процес – це досить складна система, в якій беруть участь як суб'єкти (ті, що управляють), так і об'єкти (ті, якими управляють). Суб'єкти управління у найзагальнішому вигляді визначаються як сукупність спеціально створених органів (державних, громадських, самоврядування), їх підрозділів, посадових осіб, які виконують функції управління. Об'єкти управління освітою – це система освіти, органи управління освітою, їх підрозділи, посадові особи, навчальні заклади, виробничі підприємства, що перебувають під організуючим, регулюючим і координуючим впливом держави.

Основними якостями, що характеризують державне управління дошкільною освітою, є:

- наявність органів управління, наділених певними повноваженнями, діяльність яких спрямована на певні об'єкти освітянської галузі;
- існування управлінських зав'язків, відносин і організації як суб'єктів, так і об'єктів управління;
- наявність управлінських функцій, пов'язаних із забезпеченням існування та розвитку галузі [6, с. 56-57].

Варто зазначити, що структурним компонентом, а саме однією з основних функцій державного управління, є контроль за діяльністю ЗДО, який спрямований на встановлення відповідності реального стану справ у закладі дошкільної освіти, діяльності його підрозділів й співробітників вимогам

нормативних правових актів, норм, стандартів, локальних актів, прийнятих управлінських рішень тощо [1, с. 10].

Здійснивши аналіз наукових джерел, ми встановили, що функціонування системи державного управління передбачає взаємодію всіх її підсистем та елементів, найважливішим серед яких є особистість дитини. Тому ефективність функціонування системи державного управління та сутність даної системи виявляється через її функції, у яких визначено коло діяльності, її зміст, види, призначення й роль [8, с. 222].

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що сучасний етап змін у галузі дошкільної освіти потребує досконалої системи державного управління, що є складним та багатогранним процесом, який передбачає взаємодію всіх його підсистем та елементів.

Література:

1. Гуз А. А. Система контролю в дошкільному закладі : учебно-методическое пособие / А. А. Гуз. – Минск, 2010. – 178 с.
2. Державне управління : словник-довідник / за ред. В. Д. Бакуменка, Д. О. Безносенка, І. М. Варзари. – Київ : УАДУ, 2002. – 228 с.
3. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
4. Кононко О. Л. Діагностика сектору дошкільної освіти в Україні : звіт за результатами комплексного дослідження / О. Л. Кононко, А. С. Зайченко. – Київ : Відродження, 2013. – 145 с.
5. Корженко В. В. Освітні ініціативи та суспільний поступ / В. В. Корженко // Актуальні проблеми державного управління. – 2000. – № 2. – С. 52–57.
6. Крисюк С. В. Державне управління освітою : навч. посіб. для слухачів, асп., докторантів спец. «Державне управління освітою» / С. В. Крисюк. – Київ : НАДУ, 2009. – 220 с.
7. Крутій К. Л. Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ЛПС. Лтд., 2003. – 246 с.
8. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – Київ : Атіка, 2005. – 240 с.
9. Огнев'юк В. О. Університетська освіта України в контексті перспектив Європейської інтеграції / В. О. Огнев'юк. // Віче. – 2010. – № 20
10. Онаць О. Взаємозв'язок стилю поведінки керівника і ефективності управління на громадсько-державних засадах / О. Онаць // Рідна школа. – 2012. – № 8–9. – С. 46.

11. Прокопенко Л. Л. Державне управління освітою в Україні: становлення та розвиток (IX – початок XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. держ. упр. : спец. 25.00.01 «теорія та історія державного управління» / Прокопенко Л. Л. – Київ, 2010. – 38 с.

12. Философский энциклопедический словарь / редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильчев. – М.: Сов. Энциклопедия, 1989. – 815 с.

Стасюк Ю. В.,
*студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мнемотехніка – це технологія, спрямована на покращення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів і прийомів [2, с. 30].

Мнемотехніка відома з давніх часів і нараховує як мінімум дві тисячі років, будучи об'єктом наукового дослідження багатьох науковців. Уперше термін «мнемотехніка» (його ще називали «мнемоніка») з'явився у Стародавній Греції. Вважається, що Піфагор Самоський, давньогрецький філософ і математик, засновник релігійно-філософської школи піфагорійців ввів термін «мнемотехніка» в VI столітті до н.е. Деякі науковці приписують авторство у винаході мнемонічних прийомів Симоніду Кеоському. Окремі прийоми мнемотехніки описували давньогрецькі філософи та учені: Геродот Галікарнаський, Гаппій Елідський, Метродор Скепсійський та Аристотель [2, с.31].

Мнемотехніка як технологія, яка спрямована на покращення пам'яті розвивалася поступово з розвитком науки та культури.

Новий, науково обґрунтований, поштовх у своєму розвитку мнемотехніка отримала у ХУІІІ – ХІХ століттях, коли у Європі набуває поширення вчення

про асоціативність людської пам'яті. У цей час мнемотехніка стає доступною для всіх.

В Україні першим підняв проблему мнемотехніки директор Київської першої гімназії професор Олександр Деллен. Наприкінці ХХ на початку ХХІ століття відбувається значний прорив у розвитку мнемотехніки. Л. Кашуба, Л. Клименко, Ю. Науменко, Г. Чепурний та багато інших зробили вагомий внесок у розвиток мистецтва запам'ятовування та популяризації мнемотехніки, як надзвичайно цікавого та корисного напрямку.

У педагогіці мнемотехніка називається по-різному: сенсорно-графічні схеми, предметно-схематичні моделі, схеми складання розповідей.

Науковцями виокремлено п'ять методів мнемотехніки: перетворення, зв'язування, порядкова система, підсилення та збереження. Кожний з них складається з певної кількості мнемотехнічних прийомів.

Методом первинної обробки інформації, що перетворює складну для сприймання інформацію в зручну для ефективного відтворення є *метод «Перетворення»* [1, с.27]. Цей метод складається з таких прийомів: аналогія, трансформація, піктограми, стенографіст, фонетична асоціація, неологізм, цифро образ, цифро-буквений код, індивідуальна асоціація, закономірність тощо.

Метод «Зв'язування» – це метод об'єднання інформаційних одиниць шляхом створення між ними асоціативних зв'язків. Даний метод складається з наступних прийомів: сюжет, ритмізація, послідовні асоціації, склеювання, синтез, перша буква, аббревіатура, логічні запитання [1, с.28].

До мнемотехнічних методів належить *метод «Порядкова система»*. Поняття «порядкова система» походить з грецької мови і означає ціле, поєднання, сполучення. Цей метод використовується для запам'ятовування інформаційних одиниць разом з їх порядковим номером шляхом використання спеціально дібраної системи образів [1, с.28]. Такий метод передбачає роботу у два етапи. На підготовчому етапі потрібно запам'ятати систему образів – порядкову систему, яка являє собою певну кількість образів, що асоціативно

пов'язані зі своїм порядковим номером. Існує багато способів формування такої порядкової системи, але важливо, щоб вона легко запам'ятовувалася. На другому етапі, коли власне потрібно запам'ятовувати певну послідовність інформаційних одиниць, з кожним елементом порядкової системи створюється асоціація з інформаційним елементом відповідного порядкового номера.

Залежно від способу формування порядкової системи метод має такі прийоми: інтер'єр, топографія, антропометрія, нумерація, тактильний, матриця.

Метод «Підсилення» – це метод покращення ефективності сприймання, збереження та відтворення створених асоціативних зв'язків і образів, що були сформовані методами «перетворення», «зв'язування» та «порядкова система».

П'ятим мнемотехнічним методом є метод «Збереження». Це метод, призначений для збільшення тривалості зберігання та ефективного відтворення інформації, що була збережена в пам'яті шляхом її спеціальної активації [1, с.29]. Даний метод складається з прийомів: раціональне повторення, усвідомлення, практичне застосування.

Завдяки новій освітній технології мнемотехніки у дітей розвивається здатність до запам'ятовування та відтворення матеріалу. Застосування прийомів мнемотехніки сприяють гармонійній роботі лівої півкулі головного мозку, що відповідає за логіку, і правої, що сприяє розвитку творчості, образного мислення.

Основним секретом мнемотехніки є те, що коли дитина у власній уяві з'єднує кілька зорових образів, то мозок фіксує цей взаємозв'язок. І надалі при нагадуванні одного з образів цієї асоціації мозок відтворює всі раніше з'єднані образи.

У дошкільному віці запам'ятовування відбувається переважно мимовільно: діти краще запам'ятовують предмети, факти, явища, які є близькими до їхнього життєвого досвіду, оскільки у них переважає наочно-образна пам'ять. Тому вся нова інформація, нові знання мають спиратися на життєвий досвід дітей.

Ефективність застосування прийомів мнемотехніки залежить від деяких умов, а саме: модель повинна бути доступна для сприйняття дитиною певного

віку. Тобто враховуючи індивідуальні здібності дитини, на різних етапах навчання використовуються різні мнемотехнічні прийоми; педагоги повинні пам'ятати, що для досягнення певного результату варто систематично використовувати мнемотехнічні прийоми на заняттях, давати час дитині на осмислення завдання, допомагати знайти правильне рішення якщо дитина розгубилася.

Застосування прийомів мнемотехніки полегшує дітям оволодіння мовою, сприяє систематизації власного досвіду, встановленню причинно-наслідкових зв'язків, розвитку мислення, уваги, уяви, пам'яті, дрібної моторики рук, дозволяє робити самостійні висновки, усуває мовний негативізм, виховує у дітей потребу у мовному спілкуванні, викликає інтерес.

Із застосуванням графічної аналогії, діти дошкільного віку навчаються бачити головне, систематизувати отримані знання. Тому, чим раніше дітей почнуть навчати розповідати або переказувати, використовуючи метод мнемотехніки, тим краще вони підготуються до школи, оскільки зв'язне мовлення є важливим показником розумових здібностей дитини й готовності її до шкільного навчання.

Для того щоб розвиток дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки був ефективним необхідно постійно застосовувати мнемотехнічні прийоми, починати з найпростішого та поступово ускладнювати завдання, підтримувати зусилля дітей, схвалювати досягнення малюка.

Література:

1. Чепурний Г.А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти: навчально-методичний посібник / Г. Чепурний. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 149 с.
2. Черешнюк О. Робота з літературним твором із використанням прийомів мнемотехніки // Методична скарбничка вихователя. – 2014. – № 2. – С. 30-33.

Науковий керівник: к.п.н., ст. викладач кафедри дошкільної освіти, Михальчук О.О.

Сугак А.А.,
студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Пізнання навколишнього світу, уміння орієнтуватися в ньому, вирішувати важливі проблеми теоретичного та практичного значення були і є важливими аспектами розвитку людини в усі часи. Людство завжди турбували питання: «Що таке розум?», «Як виховувати людину, здатну до свідомого життя?».

В стародавньому Єгипті (II–I тис. до н. е.) особливу роль відводили розвитку вміння слухати вчителя, бо «той, хто вміє слухати, вміє і говорити» [3, с. 159]. Давні єгиптяни усвідомлювали, що успіх у навчанні найбільше залежить від бажання самого учня, спрямованості його вольових зусиль.

Ідею про те, що потенціал людської природи може бути реалізований лише тоді, коли людина вступила на шлях пізнання істини, запропонував стародавній філософ Конфуцій (551 – 479 рр. до н.е.). Процес здобуття істинного знання людиною є породженням цього знання нею самою – стверджує Сократ (470 – 399 рр. до н.е.). Етнопедагогіка (народна педагогіка) схиляється до виховання особистості, яка була б здатна до вдосконалення навколишнього світу й самовдосконалення. Піднесення розуму людини, як найвищої цінності, співставлення розумових здібностей людини з іншими людськими якостями відображено в багатьох прислів'ях, зокрема: «Знання та розум – скарб людини», «За вченого двох невчених дають», «Добро без розуму пуста», «Сила перед розумом никне», «Розумний розсудить, а дурень осудить», «Шкода краси, де розуму немає», «Розумний любить вчитись, а дурний вчити», «Вік живи – вік учись» та ін. [1, с. 15].

Працю Я. Коменського (1592 – 1670 рр.) «Материнська школа» вважають першою фундаментальною працею з дошкільного виховання. В ній розумове виховання розглядається як важливий засіб формування особистості дитини.

Важливу роль у розумовому розвитку, на його погляд, відіграють відчуття й уявлення, думки і слова, мова і дії [4, с. 36].

Говорячи про розумовий розвиток дітей Ф. Фребель (1782 – 1852 рр.), засновник дитячого садка, вважав, що необхідно використовувати різноманітні ігри для розвитку органів чуття, ознайомлення з природою, життям людей, підготовкою до школи. Дитина, на його думку, окрім основних інстинктів наділена пізнавальним й дослідницьким інстинктом, який є основою навчальної діяльності. У дошкільному віці прагнення до пізнання повинно реалізовуватися через безпосереднє споглядання предметів навколишнього світу [5, с. 32].

З огляду на педагогічні погляди К. Ушинського (1824 – 1870 рр.), важливим чинником формування особистості в дошкільному віці є розумове виховання. К. Ушинський дотримувався теорії розвитку розумових здібностей дітей паралельно з розвитком мовлення. Він стверджував, що розвивати мовлення окремо від думки неможливо, а розвивати його перед думкою – шкідливо. Самостійні думки є породженням лише самостійно здобутих знань про предмети і явища, які оточують дитину [2, с. 83].

Про необхідність поєднання розумового виховання з моральним, естетичним, фізичним стверджувала Є. Водовозова. (1844 – 1923 рр.) За її переконаннями, малу дитину слід навчати усвідомлено сприймати навколишній світ, розвивати спостережливість. І якщо вихователь не зумів зробити цього в період пробудження дитячої спостережливості, то розумові здібності поступово притуплюються, і, ставши школярем, вона буде байдуже дивитися на світ [6, с. 61].

Відомий педагог Софія Русова (1856 – 1940 рр.) переконувала у необхідності розвитку природної дитячої допитливості, самостійності мислення, швидкості думки, наполегливої роботи над формуванням пізнавальних інтересів дошкільнят, застерігаючи водночас від нав'язування дітям об'єктів для спостереження, оскільки виховання повинно допомогти проявитися самостійним творчим силам дитини [5, с. 38].

За вченням Є. Тихеевої (1867 – 1949 рр.) мовлення дітей необхідно

розвивати у поєднанні з мисленням, оскільки розумовий розвиток розгортається в єдності відчуття і слова. Вона розробила методику роботи з дидактичними картинками, навчання дітей розповіді та читання художньої літератури, проведення ігор-занять з ознайомлення з предметами і явищами навколишнього світу, розвитку мовлення і навчання елементарної математики.

Діагностика розумового розвитку дітей є важливою умовою процесу їх виховання та навчання. Вона покликана виявляти реальні досягнення дитини у процесі навчання, враховуючи, що досягнутий нею рівень є результатом не тільки навчальних, а й усіх виховних впливів. Вченими (педагогами та психологами) розроблено різні системи показників розумового розвитку дитини, які охоплюють ступінь сформованості пізнавальних та розумових дій.

З огляду на вищесказане можна зробити висновок, що проблема розумового виховання дітей дошкільного віку була актуальною завжди (від найдавніших часів і до сьогодні). Сучасні науковці продовжують вивчати тенденції розвитку дітей дошкільного віку. Увагу дослідників привертають питання діагностики розумового виховання, особливостей пізнавальної діяльності дітей, виховання та навчання розумово обдарованих дітей, вдосконалення технологій розумового виховання, розвиток інтелектуальних здібностей дітей та багато інших.

Література :

1. Буре Р. С. Воспитание в процессе обучения на занятиях в детском саду / Р. С. Буре . – Москва: Просвещение, 1981. – 164 с.
2. Запорожец А. В. Основы дошкольной педагогики / А. В. Запорожец. – Москва: Просвещение, 1980. – 282 с.
3. Падалка О. Розумове виховання / Падалко О. та ін. // Педагогічні технології. – Київ, 1995. – С. 60-65.
4. Салимова К. И. Очерки истории школы и педагогики за рубежом / Под ред. Б.М. Бим-Бада; АПН СССР, НИИ общ. педагогики. – Москва : Педагогика, 1982. – 161 с.
5. Сисоєнко С. Формування особистості у джерелах педагогічної думки епохи Просвітництва / С. Сисоєнко, І. Соколова // Нариси історії розвитку педагогічної думки. – Київ, 2003. – С. 28-51.

Науковий керівник: ст. викладач кафедри дошкільної освіти, Коваленко О. А.

Ткач В. А.,
магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

КАЗКА В ЖИТТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Значення казок у вихованні дітей важко переоцінити. Накопичуючи у собі мудрість колишніх поколінь, вони мають справді чарівну силу: навчальну, розвивальну, творчу. Варто відзначити, що казки впливають на формування мислення дитини, на її поведінку протягом усього дитинства з перших днів життя. Спочатку діти вбирають інформацію про найпростіші цінності й поняття разом з материнськими піснями, віршиками, приповідками. Трохи пізніше, після двох років, починається справжнє виховання за допомогою казки [5, с. 397].

Казка – це вид усної народної творчості, в якому відображені різночасові вірування, погляди та уявлення народу у формі структурованої, хронологічно послідовної сюжетної оповіді, яка має чітку композиційну будову та яскраво виражену суперечність (в основі якої лежить протиборство між добром і злом, що завершується перемогою добра) [5, с. 404].

У фольклорному жанрі казка посідає почесне місце. Вона є найулюбленишим народним твором для дітей, який розкриває «безмежний світ людської уяви, полонить серця дітей і дорослих» [4].

Різні аспекти роботи щодо дослідження казки в житті дитини дошкільного віку було висвітлено у працях К. Ушинського, В. Сухомлинського, А. Макаренка, О. Запорожця, О. Леонтьєва, Л. Виготського та інших вчених. Вони доводили, що казка є незамінним інструментом формування особистості дитини дошкільного віку.

Радянський психолог О. Запорожець пояснюючи механізм процесу розуміння казки, писав: «Перші кроки, які робить дитина на шляху розуміння художнього твору, можуть зробити істотний вплив на формування його особистості, на його моральний та соціальний розвиток» [3, с. 98] та зазначав; що

«Казка вводить дитину в деякі уявні обставини і змушує її пережити разом з героями казки такі почуття, прийти до таких нових уявлень, які вплинуть на її подальше життя» [3, с. 99].

Казка дозволяє дитині в особливій метафоричній формі пізнати для себе специфічні дитячі теоретичні питання про світ, про добро і зло, і вирішити проблему невизначеності (прогнозувати події, будувати власну поведінку на основі міфологічної картини світу). Казка, завдяки елементам ілюзорного і фантастичного відбиття світу, справляє глибоке емоційне враження на дитину, приводить у рух її уяву, духовні сили. Логічно послідовний виклад, чітка побудова, влучність у вживанні фразеологізмів викликають неусвідомлене задоволення, сприяють засвоєнню традицій народно-поетичного мовлення. Лексика казок точно відповідає особливостям предметно-образного мислення дитини [4].

Казка є важливим елементом у вихованні дітей. Вона доступною мовою вчить дітей життя. Діти беруть з казок багато корисних для себе знань: перші уявлення про час та простір, про зв'язки людини з природою тощо. Казки дозволяють дитині вперше відчути хоробрість і стійкість, побачити добро і зло.

У казках завжди перемагає добро – це дуже важливо у вихованні дітей на казках. Тоді дитині легше буде справлятися з життєвими труднощами. В казці поєдналися основи народної етики, віками вироблені правила моралі, загальнолюдські ідеали. Потаємний сенс казки здійснюється через працю: тільки мислячому, допитливому, працьовитому читачу відкриє вона свою душу [1, с. 26].

Крім цього, у казці знаходить своє відображення культурна спадщина людства, і через казку вона повідомляється дитині. Особливо важлива саме народна казка, бо вона передається з уст в уста, з покоління в покоління. Вона перетерплює зміни, що вносяться дуже багатьма людьми. Над народною казкою «працюють» мільйони людей, відкидаючи неважливі деталі, додаючи важливі [1, с. 28].

Традиційним, прийнятим в сучасній вітчизняній фольклористиці є поділ казок на: казки про тварин (птахів, рослин, комах); чарівні казки (їх іноді називають героїчні чи фантастичні); суспільно-побутові казки (реалістичні).

Казки про тварин є історично найдавнішими. У них проводяться аналогія з життя людей на основі опису дій та вчинків тварин. Персонажі казок обирають собі старосту або царя. Вони панують, змагаються, дають і беруть хабарі, ображають слабших. У казках свійські тварини завжди переважають над дикими. Дії тварин у казках олюднені. Тварини розмовляють, спілкуються, товаришують. Саме тому зміст цих казок близький і доступний дітям [5, с. 405].

Чарівні казки характеризуються своєю композиційною особливістю. В них обов'язково присутні чарівні предмети, чаклуни, тобто у їх змісті переважають фантастичні події. Позитивні герої чарівних казок завжди виступають сильними, мужніми, які завжди перемагають зло. На допомогу їм завжди приходять чарівні предмети: люстерко, клубочок та інші. Специфікою чарівних казок є сильне моральне начало, повчальний зміст, який приховано у ненав'язливій моральній позиції, що спонукає слухача самостійно дійти відповідних висновків щодо етики поведінки чи морально-етичних правил життя [2].

Дуже великою групою серед народних казок є соціально-побутові. Їх назва пояснюється тим, що в них розповідається про буденне життя людей, їхній побут або реалії людського життя за умов різних соціальних епох.

Через усі казки цього типу проходить образ Правди як втілення споконвічного правдошукання народу. Головним моментом соціально-побутових казок є: суд Правди над Кривдою; антипанські, антикріпацькі, антицарські мотиви; протиставлення бідних багатим; мотив праці; боротьба проти всіляких сил, які заважають щастю простої людини; антирелігійні мотиви [2].

Виховання казкою – один з найдавніших методів виховання дітей. Через казки наші предки передавали підростаючому поколінню моральні норми, традиції і звичаї, свій життєвий досвід і ставлення до світу. Герої казок були прикладом для дитини: на їхньому досвіді він вчився, як треба або можна чинити. У цьому віці виховання казкою допомагає дитині зрозуміти, що в світі немає

абсолютно поганих і абсолютно гарних людей: позитивні герої можуть помилятися, а негативні – здійснювати добрі вчинки (нехай і несвідомо). Щоб виховання казкою принесло свої плоди, потрібно не тільки правильно підібрати казку, але і правильно її подати: провести бесіду за змістом казки, щоб вона допомогла зрозуміти її мораль [4].

Мова казки проста і тому доступна. Сюжет прозорий, але загадковий і тим самим сприяє розвитку дитячої уяви. Казкові образи близькі за своїм характером образам уяви дітей. Крім того, жодна дитина не любить настанов, а казка не вчить безпосередньо. Оповідь казки з подальшим переказом сприяє розвитку мислення і збагачення мови дитини. Благополучний кінець казки виховує оптимізм, впевненість у подоланні будь-яких труднощів [6].

Отже, для дитини казка – це різнокольоровий, рівнодійовий світ, де дитина є головним героєм, який протистоїть злу і допомагає добру. Казка готує дитину до майбутнього життя в реальному світі, показує на прикладах подолання труднощів та формує моральні якості, які залишаться з дитиною на все життя.

Література

1. Васильченко А. І. Казка як засіб виховання та розвитку дитини / А. І. Васильченко, Т. О. Новодон, Н. П. Тарнавська // Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини : зб. наук.-метод. пр. / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник. – Житомир : ФОП Левковець, 2012. – С. 26–30.

2. Види українських народних казок [Електронний ресурс] // Педагогіка та освіта. Режим доступу : <http://www.educationua.net/silovs-457-1.html>

3. Запорожец А. В. Психологія восприяття сказки ребенком дошкольником / А. В. Запорожец // Психологія дошкольника : хрестоматія / сост. Г. А. Урунтаева. – Москва : Педагогіка, 1998. – С. 97– 99.

4. Іщенко Л. Казка як засіб мовленнєвої творчості дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Л. Іщенко // Divovo. – Режим доступу : <http://divovo.in.ua/lyudmila-ishenko-kazka-yak-zasib-rozvitku-movlennyevoyi-tvorch.html>

5. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість : навч. посіб. / М. Б. Лановик, З. Б. Лановик. – Київ : Знання-Прес, 2006. – 591 с.

6. Селешко Н. В. Казка як засіб розвитку творчості дитини [Електронний ресурс] / Н. В. Селешко // Білопільський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) «Зірочка». – Режим доступу : http://bilopillia-zirochka.sumy.sch.in.ua/navchaljno-vihovnij_proces/osvitni_tehnologii/rozvitok_

Науковий керівник: доцент кафедри
дошкільної освіти Швидка С.О.

Хандюк О. В.,
президент Черкаської міської організації хортингу,
Хандюк О. І.,
секретар Черкаської обласної організації хортингу
м. Черкаси

ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ – ПЕРШИЙ СТУПІНЬ ВИХОВАННЯ ХОРТИНГІСТА

У відповідності до чинного законодавства України, права дитини у сфері дошкільної освіти визначені Конституцією України, Законом України «Про освіту», Законом України «Про дошкільну освіту» та іншими нормативно-правовими актами, в яких відображені мета і завдання, необхідні дії суспільства і держави щодо задоволення прав дитини. Згідно таких актів держава піклується про збереження та зміцнення здоров'я, психологічний і фізичний розвиток дітей. Зміст дошкільної освіти визначається Базовим компонентом дошкільної освіти, який передбачає формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності дитини, виховання елементів природодоцільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля, утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної та духовної діяльності людини та розвиток потреби в реалізації власних творчих здібностей.

Робота оздоровчого гуртка українського національного виду спорту хортинг у відповідності до законодавства є фізкультурно-оздоровчою діяльністю, що направлена на зміцнення здоров'я дітей та забезпечення умов для гармонійного розумового та інтелектуального розвитку.

Починаючи з дитинства, хортинг може застосовуватися у всіх вікових групах дошкільного віку. Сам по собі він є важливим специфічним методом фізичного виховання дитини.

Хортинг має в своєму розпорядженні істотні засоби для вирішення виховних та оздоровчих завдань, точності виконання рухів, вдосконалення техніки їх виконання. Регламентований порядок занять, організація навчання забезпечують усвідомлене і самостійне виконання рухів, розвиток творчості, виховання організованості. Хортинг підвищує емоційність занять, виховує естетичний смак, ритмічність і виразність рухів. Його вплив на організм і особистість дитини на гурткових заняття у дошкільному навчальному закладі може посилюватися під впливом музики.

Важливу роль в організації спеціальних дитячих вправ хортингу грає навчання, в процесі якого виховується вміння оцінити свої рухові можливості, засвоїти загальні закономірності рухової діяльності. Здійсненню цього завдання сприяє розподіл навчальних завдань, застосування аналізу і синтезу рухів, вивчення різноманітних фізичних вправ і творче їх використання. Основні технічні елементи базової техніки хортингу спрямовані на зміцнення здоров'я, загальну фізичну підготовленість, загартовування організму, виховання правильної постави, зміцнення внутрішніх органів і їх систем.

Кінцевою метою формування навичок основних елементів базової техніки хортингу є:

- свідомо керувати своїми рухами;
- самостійно спостерігати і аналізувати різні ситуації, вибираючи найбільш ефективний спосіб реалізації рухової поведінки стосовно конкретних умов взаємодії з оточуючими;
- розуміти особливості кожного виду основних рухів, переваги їх використання;
- навичкам точних м'язових відчуттів, правильному виконанню рухів;
- творчому використанню засвоєних рухів у повсякденному житті.

Рішення поставлених завдань можливе лише завдяки вправам в основних базових рухах хортингу в умовах рухової активності самої дитини, а також у процесі організованого навчання.

У системі хортингу робота здійснюється за допомогою різноманітних засобів, що впливають на організм:

- гігієнічні фактори (правильний режим, раціональне харчування, гігієнічні обставини, формування культурно-гігієнічних навичок);
- природні сили природи (для загартування і зміцнення організму);
- фізичні вправи.

Фізичні вправи роблять багатогранний фізіологічний вплив на організм. При скороченні м'язів активізуються процеси обміну речовин, кровообігу, перебудовується робота всіх внутрішніх органів і систем. Працюючий м'яз поглинає в 7 разів більше кисню і в 3 рази більше поживних речовин в порівнянні з недіючим. Це стимулює ріст і розвиток м'язової системи.

Важливі фізичні вправи і для повноцінної роботи головного мозку: поліпшується його кровопостачання, підвищується загальний тонус кори головного мозку, завдяки чому посилюється діяльність всіх аналізаторів. За активної м'язової роботі перезбудження систем мозку зменшується або повністю знімається. Також поліпшуються основні властивості нервової системи (її сила, рухливість, врівноваженість).

У фізичному вихованні дітей засобами хортингу також застосується масаж – один з видів пасивної гімнастики. Він також зумовлює зміни у роботі всіх органів і систем. Під впливом масажу поліпшуються склад крові, функції нервової системи, а також умови живлення шкіри і м'язів, підвищується тепловіддача. Масаж прискорює потік крові і лімфи, завдяки чому тканини швидше звільняються від продуктів розпаду, знімається стомлення м'язів. Фізичні вправи в різній формі входять у ранкову гімнастику, фізкультурні і музично-рухові заняття, особливо їх багато в різноманітних дитячих рухливих іграх.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А. М. Богуш К.: Видавництво, 2012. - 26 с.

2. Засоби хортингу для фізичного виховання дітей дошкільного віку: гігієнічні фактори, сили природи, фізичні вправи – [Електронний ресурс] – режим доступу до статті: <http://horting.org.ua/node/41157>
3. Єрьоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко. – Київ. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
4. Оздоровчий хортинг як впливовий засіб і метод фізичного виховання дитини – [Електронний ресурс] – режим доступу до статті: <http://horting.org.ua/node/41148>

Науковий керівник: к.п.н., ст. викладач
кафедри дошкільної освіти, Ляховець О. О.

Ходирєва М. В.
*студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ТЕАТРАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ГАРМОНІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

Театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів. Театралізована діяльність у дошкільному віці є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток креативності дитини. Водночас, театралізована діяльність виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості [4, с. 25].

Види театралізованої діяльності дошкільників виокремлюють:

- за способом організації (індивідуальні чи колективні ігри);
- за змістом театралізованої діяльності (ігри за сюжетами літературних творів, ігри – драматизації, інсценування);
- за видами ігрового матеріалу (театр ляльок, театр іграшок, пальчиковий театр тощо) [2, с. 17].

В театралізованій діяльності реалізуються потреби дитини у: самовираженні; спілкуванні; пізнанні себе через відтворення різних образів. У

відвертому, щирому ставленні до художнього образу, втіленні його у різних формах театралізованої діяльності дитина виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, певні знання, вміння, навички, здобуті нею раніше в умовах спеціально організованого навчання. Театралізована діяльність дитини дошкільного віку має такі види: сприймання театральних видовищ, що сприяє засвоєнню найкращих форм літературного мовлення; театралізована гра, спрямована на активізацію словника і зв'язного мовлення, сюжетоскладання; підготовка театральної вистави (репетиції, відпрацювання виразності мовлення) [3, с. 81].

Відповідно до видів, організація театралізованої діяльності передбачає три основних напрями роботи: пізнавальний – формування у дитини певних знань, умінь, уявлень про театр, театральну термінологію; передбачає ознайомлення з театром, художньо-естетичне сприймання; ігровий – створення сприятливих умов для ігрової діяльності, спонукання дитини до імпровізації, використання набутих знань у грі; містить ігри-драматизації та імпровізовані ігри; сценічний – у дитини відбувається формування театральних дій, елементів сценічної виразності, майстерності; містить репетиції, вправи, роботу в театральному гуртку, підготовку вистави. З-поміж ключових понять театралізованої діяльності виділяємо: сюжет, сценарій, гру за сюжетом літературного твору, театралізацію, казку-показу. Сюжет – це усне зв'язне висловлювання, що відбиває у стислій формі динаміку основних подій гри. Сценарій складається в усній формі (але може бути записаним дорослим за дітьми) задля розігрування певного сюжету в різних видах театралізованих ігор. Гра за сюжетом художнього твору – це гра, в якій дитина, взявши за основу літературний текст будь-якого твору, розгортає власний сюжет, доповнює авторський текст новими діями та персонажами [1, с. 59].

Театралізація – це передача авторського або складання власного тексту на задану тему за допомогою вербальних і невербальних засобів виразності, підготовка та показ вистави за ним. Казка - показка – це казка, персонажами якої можуть бути не лише живі істоти, а й неістоти (дорога, камінець) [1, с. 62].

Театралізована діяльність впливає на розвиток різних сторін життєдіяльності дитини. Вона сприяє розвитку інтелектуальної сфери, адже засобами театру збагачуються знання дитини про театр та людей, які там працюють, вона вчиться порівнювати героїв різних казок, планує власні дії щодо реалізації задуму майбутньої вистави. Розвиток фізичної сфери містить залучення дитини до показу окремих дій (з іграшками, персонажами казок), імітації рухів, дій поетичних героїв, використання рухових дій у процесі театралізованих ігор, добір рухів відповідно до характеру персонажа. Комунікативна сфера – це узгодження власних дій із діями інших дітей, участь у спільних із вихователем діях за сюжетами літературних творів, усвідомлення колективного характеру дієтворення. Театралізована діяльність передбачає також розвиток морально-вольової сфери, тобто вміння впізнавати героїв та персонажів у знайомих казках, висловлювати своє ставлення до них, робити самостійні оцінні судження, давати морально-етичні та естетичні оцінки, визначати альтернативу в оцінці героїв. Щодо поведінкової сфери, то під час походів до театру дитина опановує правила поведінки в театрі, ідентифікує почуття і вчинки персонажів із власними [3, с. 108].

Враховуючи вищевикладене, і пам'ятаючи, що театр (та ще й музичний театр) це перш за все – гра, можна зробити висновок про гармонічне поєднання гри і театру у такій формі організації дошкільнят, як музично-театралізоване дійство. Актуальність проблеми очевидна, адже дошкільнята психологічно готові (і це підтверджують вчені-психологи) до театральномузичної діяльності. Досягнутий рівень музичних та мовленнєвих знань забезпечує їх адекватне художнє сприймання і переживання музичних вистав не тільки як глядачів, а як і творців гри-драматизації з повним розкриттям творчого потенціалу кожної дитини.

Театр – мистецтво синтетичне, діти дуже люблять цю діяльність, адже театр діє на дитину цілим комплексом художніх засобів, що дає змогу вдосконалювати у дитини психічні процеси, адаптувати її в умовах дитячого садка і здійснювати психогімнастику.

Література:

1. Абрамян В. Ц. Театральна педагогіка / В. Ц. Абрамян. – К.: Лібра, 1996. – 224с.
2. Березіна О. М. «Грайлик». Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі / О. М. Березіна, О. З. Гніровська, Т. А. Линник. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 56 с.
3. Куфко Н. Театралізовані ігри з дітьми дошкільного віку. / Н. Куфко - К., 2001. – 187с.
4. Чурилова Э. Г. Методика и организация театрализованной деятельности дошкольников и младших школьников / Э. Г. Чурилова. – М. 2003. – 106с.

Науковий керівник: к.п.н., ст. викладач
кафедри дошкільної освіти, Ляховець О. О.

Червоняца О. О.,
*студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гра – є соціальним явищем, що зумовлене розвитком суспільства і культури. Це особлива форма життя дитини у суспільстві, діяльність, у якій дитина в ігрових умовах виконує ролі дорослих, відтворює їхнє життя, працю, стосунки; форма пізнання світу, провідна діяльність, в якій дитина задовольняє свої пізнавальні, соціальні, моральні, естетичні потреби [1, с.79]. У дітей дошкільного віку гра стає провідним видом діяльності не тому, що вона займає найбільше часу дитини, а тому, що зумовлює якісні зміни у психіці дитини.

Грі дітей дошкільного віку притаманні: відокремлення дій від предмета, узагальнення їх; використання дитиною неоформлених предметів як заміників інших; відокремлення власних дій від дій дорослих і виникнення особистих дій дитини; порівняння власних дій з діями дорослих і ототожнення їх; відтворення дитиною у власних діях дій дорослих, які відображають у певній послідовності відрізки їхнього життя [2]. У ранньому віці основною ознакою

гри є предмет і способи дії з ним, а у дошкільному віці у ній починають домінувати людина, її стан, дії, стосунки з іншими людьми.

Характерним видом ігрової діяльності дітей дошкільного віку – є сюжетно-рольова гра, яка виникає на межі раннього і дошкільного віку і досягає власного розквіту в середньому дошкільному віці.

Сюжетно-рольова гра – відтворення дітьми дій дорослих і стосунків між ними; образна гра за певним задумом дітей, який розкривається шляхом відповідних події (сюжет) і розігрування дітьми [1, с.80].

Структурними компонентами сюжетно-рольової гри є роль, сюжет, зміст, правила, ігрові дії, рольові і реальні стосунки, ігрові предмети і предмети-замінники.

Основним компонентом гри є роль – спосіб поведінки людей у різноманітних ситуаціях, які відповідають прийнятим у суспільстві нормам. Роль об'єднує всі сторони гри: у її реалізації знаходять власне втілення сюжет (сфера соціальної дійсності) і зміст (основний момент діяльності дорослих і стосунків між ними, які відображаються в іграх) [3, с. 89].

Дитина може брати на себе виконання певної ролі, якщо відображена у сюжеті гри сфера дійсності вже знайома їй, оскільки основним джерелом сюжетів ігор є дійсність, ознайомлення з якою є основною умовою її виникнення. Уведення дитини в цю дійсність має відбуватися так, щоб у її центрі стала людина, її діяльність, а в результаті цього ознайомлення виникало позитивне емоційне ставлення до діяльності,

Сюжетно-рольова гра допомагає дитині дошкільного віку зрозуміти мотиви трудової діяльності дорослих, розкриває їх суспільне значення. Спочатку у виборі ролі переважає її зовнішня привабливість, а у процесі гри розкривається її значущість (дитина розуміє, що вихователь виховує, лікар лікує тощо). Діти старшого дошкільного віку опановують до 10-ти ролей, з яких 2-3 стають улюбленими [3, с.91].

Рольова поведінка регулюється правилами, що утворюють центральне ядро ролі, і без дотримання яких гра не відбувається. Дитина діє не так,

як їй захочеться, а так, як потрібно відповідно до її ролі та ігрової ситуації. Виконуючи роль, вона стримує власні бажання, поступається ними, висловлює моральні оцінки. Дотримання дитиною правил і свідоме ставлення до них свідчить, наскільки глибоко вона засвоїла відображену у грі сферу соціальної дійсності. Роль надає правилам значущого змісту, актуалізує необхідність діяти згідно з ними, створює можливості контролювання цього процесу. Недотримання правил руйнує гру. Діти краще дотримуються правил у колективних іграх, оскільки їхня діяльність контролюється однолітками.

Протягом дошкільного віку ставлення дитини до правил гри змінюється. Спочатку дитина легко порушує правила і не помічає, як це роблять інші, оскільки не усвідомлює їх змісту, потім фіксує порушення правил однолітками і висловлює власне незадоволення цим, пояснює необхідність їх дотримання. Потім дитина усвідомлює правила, дотримується їх. Завдяки цьому дитина дошкільного віку навчається керувати власною поведінкою.

Відповідно до сюжетів збільшується тривалість ігор: у 3-4-річних дітей вона становить 10-15 хвилин; у 4-5-річних – до 40-50 хвилин; у дітей старшого дошкільного віку ігри можуть тривати кілька годин, навіть упродовж кількох днів [1, с.82].

Ігри дітей молодшого та старшого дошкільного віку відрізняються сюжетами. Для наймолодших дітей типовими є ігри з побутовим сюжетом (наприклад, «сім'я»); діти середнього дошкільного віку обирають також ігри з виробничими сюжетами (наприклад, «залізниця», «будівництво», «лікарня», «дитячий садок», «магазин»); діти старшого дошкільного віку часто організовують ігри із суспільно-політичним сюжетом (наприклад, «космос», «війна», «вибори» тощо). Поступово діти вводять у власні ігри сюжети з улюблених казок та фільмів.

Структура сюжетно-рольової гри значною мірою залежить від реальних стосунків, їх значення при переході дітей від молодшого до середнього та старшого дошкільного віку змінюється. У старшому дошкільному віці домінують ігрові стосунки дітей, підпорядковуючи собі реальні стосунки [2].

Починаючи гру, розподіляючи ролі, діти ставляться одне до одного не так, як її персонажі, а як товариші. Це ставлення не змінюється і під час гри, коли їм доводиться грати відповідно до своїх ролей. Реальні стосунки часто суперечать ігровим. Чим старша дитина, тим швидше вирішуються конфлікти між рольовими і реальними стосунками на користь реальних. Потреба гратися спільно з однолітками, яка з кожним роком стає все відчутнішою, ставить дитину перед необхідністю вибрати сюжет, розподілити ролі, проконтролювати рольову поведінку партнера, що зумовлює розвиток її комунікативних умінь і навичок.

Під час гри діти використовують різні предмети: іграшки, зменшені копії реальних предметів, якими користуються дорослі (ложечки, лопатки, совочки тощо), предмети-замінники (напівфункціональні предмети) [3, с.95].

Велике значення для розвитку ігрової діяльності мають предмети-атрибути, які допомагають взяти на себе роль, спланувати і розгорнути сюжет, створити ігрову ситуацію. Вони забезпечують зовнішні умови для реалізації ролі, полегшують рольову поведінку: дитина краще виконує роль лікаря, коли вона у білому халаті, шапочці. У старшому дошкільному віці зовнішні атрибути все менш потрібні, оскільки основою гри є уявлення про функції предметів.

Отже, ігрова діяльність для дітей дошкільного віку є засобом відображення навколишньої дійсності, способом освоєння діяльності, взаємин дорослих у доступній для дитини формі.

Література:

1. Кушнірик Н.Я. Гра як важливий засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку / Н.Я. Кушнірик // Вісник Черкаського Університету. Серія: Педагогічні науки. – Черкаси, 2010. – Випуск №7. – С. 79-82.
2. Лавриненко О. Нові часи – нові ігри / О. Лавриненко // Палітра педагога. – 2006. – № 1. – С. 22.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.І. Поніманська, Київ : Академвидав, 2004. – 456 с.

Науковий керівник: к.п.н., ст. викладач кафедри дошкільної освіти, Михальчук О.О.

Шамрай М. В.,
студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ПРОЯВІВ АГРЕСІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКАХ З ОДНОЛІТКАМИ

Проблема агресивної поведінки дітей – одна з найбільш актуальних у сучасній педагогічній і психологічній практиці. У психології агресію розглядають як поведінку, спрямовану на заподіяння шкоди або збитку іншій живій істоті. Важливо розрізнити поняття агресії та агресивності. Агресивність – це властивість особистості, що відбиває схильність до агресивного реагування в конфліктній ситуації, готовність до агресивних дій. Агресія – конкретні дії, поведінкові прояви. Агресія багатолика, проявляється по-різному. Вона може бути спрямована назовні, на інших людей чи на себе (аутоагресія), буває фізична (заснована на застосуванні фізичної сили) і вербальна (крик, ляпоти), пряма і непряма; ініціативна і оборонна [3].

Характер агресивної поведінки багато в чому визначається віковими особливостями. Вікові кризи, пов'язані з появою нових потреб, часто супроводжуються зростанням природної агресивності. І якщо дорослі переживають кризи кожні сім – десять років, то у дитини кризові явища спостерігаються значно частіше.

З віком дитина починає проявляти свої протестні реакції у вигляді деструктивних дій, спрямованих на інших людей або цінні для них речі. Відомо, що маленькі діти, прагнучи зберегти материнську любов, схильні проявляти жорстокість до молодших братів і сестер. Адаптуючись до вимог дитячого садка, малюки можуть кусатися, щипатися, плюватися, і все це імпульсивно, несвідомо. Зустрічається і пасивні прояви агресії: негативізм, упертість, відмова говорити, кусання нігтів [5].

Агресивна поведінка дітей має свої особливості. Діти часто використовують агресію для залучення уваги, надзвичайно яскраво виражають

емоції (кричать, голосно лаються, розкидають речі). У дошкільнят агресивність проявляється в істериках, постійні сварки з однолітками, забіякуватості, схильності до руйнування (ламають іграшки, рвуть, псують чужі речі).

Як відомо, до п'яти – шестирічного віку агресивність у поведінці дітей не є порушенням. Але у старшому дошкільньому віці за наявності певних факторів (приниження, образ, формування почуття незахищеності перед ворожим світом, виявлення батьками нелюбові до дитини) їхня постійна агресивна поведінка може закріплюватися і переходити зі специфічної форми поведінки в її порушення. Всі ці фактори можуть впливати і впливають на спілкування дітей з однолітками.

Дитина може провокувати інших дітей і дорослих на прояв до неї агресії, що свідчить про єдиний спосіб звернення на себе уваги з боку дорослих та однолітків. Коли дитина, замість того, щоб підійти та попросити іграшку, вихоплює її, при цьому штовхнувши або вдаривши її власника, ми повинні розуміти, чого вона хоче.

Необхідно навчити дітей спілкуватися і товаришувати. А ще обов'язково потрібно демонструвати на своєму прикладі, як можна виявляти доброту, ласку, щедрість. Тому дитину потрібно вчити розпізнавати свої емоції та емоції інших людей [1].

Виділяють безліч чинників, що впливають на появу агресивності, але головними є:

- стиль виховання в сім'ї (гіперопікування та гіпоопікування);
- повсюдна демонстрація сцен насильства;
- нестабільні соціально-економічні умови;
- індивідуальні особливості людини (знижена довільність, низький рівень активного гальмування, тощо);
- соціально-культурний статус родини [6].

Для того щоб визначити дітей з підвищеним рівнем агресивності, можна скористатися критеріями визначення агресивності, розробленими американськими психологами М. Алвордом і П. Бейкером.

Одним з них є втрата контролю над собою, тобто невміння контролювати власні емоції та думки.

Наступним критерієм є постійні або часті сперечання та лайки з дорослими.

Ще одним з критеріїв є відмова від виконання встановлених правил або ігнорування їх та відмова, з явними ознаками роздратування у виконанні прохань з боку дорослих.

Діти з підвищеним рівнем агресивності зачасти винуватять інших у власних помилках, умисно дратують своїх однолітків, дорослих та бувають заздрісними, мстивими, що негативно позначається на спілкуванні та встановленні дружніх, довірчих відносин в дитячому колективі.

І одним з останніх, але немало важливим критерієм визначення агресії є чутливість й швидкість реагування на різні дії оточуючих (дітей і дорослих), які нерідко дратують дитину.

Припустити, що дитина агресивна, можна лише у тому випадку, якщо упродовж не менше ніж 6 місяців в її поведінці виявлялися хоча б чотири з восьми прихованих ознак [2].

Для зниження рівня прояву агресивної поведінки у дітей необхідно проводити наступну роботу:

- розвивати вміння розуміти стан іншої людини;
- розвивати вміння виражати свої емоції в соціально прийнятній формі;
- навчити ауто релаксації та способам зняття напруження;
- розвивати навички спілкування;
- формувати позитивне світосприйняття на основі особистісних досягнень [4].

Література:

- 1.Євсєєва, В.П. Дитяча агресія / В.П. Євсєєва // 1000 рад. –2006. – № 6. – С.12-13
- 2.Коннор, Д. Агрессия и антисоциальное поведение у детей и подростков/ Д. Коннор – М. : Высшая школа, 2006. – 547 с.
- 3.Лящук, Л. Агресивна дитина/ Л. Лящук //Психолог № 30 – 32 (318-320), серпень, 2008. – С. 12-17

4.Охрімчук, М.П. Як працювати з агресивною дитиною/ М.П. Охрімчук. – К. : ДЦССМ, 2004. – 64с.

5.Паренс, Г. Агрессия наших детей / Г. Паренс – М.: Лайнер, 1997. – 365 с.

6.Рептух, Н.О. Фактори виникнення агресивної поведінки/ Н.О. Рептух // Практична психологія та соціальна робота. – № 2 . – 2009. – С. 62-64

Науковий керівник: викладач кафедри дошкільної освіти Нікітська Ю.М.

Щербак А.А.,
*магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології.

Інновації – це зміни всередині системи. У педагогічній інтерпретації і в найзагальнішому сенсі інновації означають нововведення в педагогічній системі, що поліпшують розвиток (перебіг) і результати освітнього процесу.

Цілеспрямування інноваційної діяльності обумовлюється: об'єктивними потребами суспільства в оновленні роботи закладу; соціальним замовленням, виявленим органами управління освіти в результаті наукового прогнозу; реальними умовами і можливостями в даний період її розвитку; інтересами керівників, педагогів – тих, хто буде організовувати і проводити інноваційну діяльність.

Інноваційні педагогічні технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів [1, с. 234].

Поява інноваційних процесів зумовлюється рядом суперечностей, які мають різне джерело, предметне походження і різну складність. Головна суперечність розвитку системи освіти – невідповідність старих методів навчання, виховання та розвитку дітей новим умовам життя; друга – суперечність між масою нових відомостей і рамками навчально-виховного процесу; третя – суперечність старого і нового (мається на увазі становлення альтернативної освіти, нових типів навчальних закладів).

Характерною ознакою використання інноваційних технологій в управлінні ЗДО є пошук шляхів творчого зростання дітей з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей та можливостей зростати здоровими, вільними та щасливими.

Освітні інновації, що здійснюються на сучасному етапі розвитку у вітчизняній системі дошкільної освіти, слід розглядати у змісті навчально-виховного процесу; формах, методах і технологіях виховання і навчання дошкільнят; змісті, структурі, формах і методах управління закладом освіти [3, с. 167].

Робота ЗДО потребує високопрофесійного кадрового забезпечення. Педагогічні кадри повинні мати стійкі соціальні і моральні переконання, високий професіоналізм і доброзичливе ставлення до дітей.

Актуальною є проблема підготовки вихователів, організаторів дошкільної освіти, котрі були б «відкриті» до використання різних інновацій у роботі з дошкільниками. Майбутні вихователі не повинні боятися впроваджувати в освітній процес нові технології та науково-методичні досягнення.

Педагоги-практики розробляють авторські технології, які поєднують у різних варіантах елементи апробованих технологій. Як правило, всі вони зорієнтовані на реалізацію змісту і досягнення мети різнорівневого і

різнопрофільного навчання. Вихідним матеріалом для розроблення технології є теорії, концепції [4, с. 283].

Важливе значення для підвищення ефективності інноваційної діяльності в ЗДО має дотримання його керівниками низки умов, найбільш значущими серед яких є: інноваційний потенціал; оптимальна відкритість ЗДО як соціально-педагогічної системи; систематичний психолого-педагогічний супровід інноваційної діяльності; психологічні зміни у свідомості керівних кадрів ЗДО; застосування керівниками ЗДО модернізованих форм і методів управлінської діяльності [5, с. 60].

Основні інноваційні технології в дошкільній освіті: Спадщина Софії Русової («Український дитячий садок»); Педагогіка М. Монтесорі («Будинок вільної дитини»); Вальдорфська педагогіка («Вальдорфський дитячий садок»); Спадщина В.Сухомлинського; Методика навчання дітей раннього віку Глена Домана; Методика навчання дітей читанню М.Зайцева та ін [6, с. 48].

Принципи проектування освітнього простору охоплюють: розвиток дошкільника в контексті особистісно орієнтованого підходу з урахуванням сензитивних періодів, провідних видів діяльності, а також творчого розвитку дитини як суб'єкта своєї життєдіяльності; урахування соціокультурного контексту проектування, його культуровідповідності та діалогічності; інтеграцію спілкування, пізнавальної, перетворювальної, оцінно-контрольної та інших видів діяльності дитини; взаємодію соціокультурного досвіду, професійного, особистісного досвіду педагога й особистісного досвіду дитини; співтворчість і співпраця всіх суб'єктів освітнього простору.

Інноваційна діяльність у дошкільному навчальному закладі здійснюється за такими основними напрямками: 1. Розробка нового змісту освіти. 2. Упровадження нових систем, методик, технологій, методів, прийомів, засобів навчання і виховання дітей. 3. Створення дошкільних закладів із пріоритетними напрямками розвитку. 4. Застосування оптимальних механізмів управління закладами тощо.

Результатом інноваційних процесів в освіті є використання теоретичних, практичних нововведень. Освітні інновації передбачають оновлення змісту освіти, методів, форм навчання і виховання, розроблення, впровадження нових і поширення наявних педагогічних систем, розуміння й підтримку педагогічними колективами змін, які спрямовуються на оновлення всіх компонентів освіти і мають системний характер [2, с. 35].

Література:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] / І. М. Дичківська / Підручник. 2-е вид. допов. «Академвидав». 2012. – 352 с.
2. Любченко Н.В. Формування інноваційного простору дошкільної освіти: наук.-метод. посіб. / упоряд. Н. В. Любченко, О. А. Прокопенко; А. С. Виноградова за ред. Є. Р. Чернишової / Ун -т менедж. освіти НАПН України. – К.: 2012. – Ч. 1. – 112 с.
3. Березюк В.С., Рудік О.А. Інноваційні технології в ДНЗ / В. С.Березюк, О. А. Рудік. — Х.: Вид. група «Основа», 2017. – 224 с.
4. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія / Г.В.Беленька. – К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2011. – 320 с.
5. Дятленко Н. А. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод. посіб. / Н.А.Дятленко, А. В.Гончаренко, А.Б. Шевчук та ін. – К.: Шкільний світ, 2010. – С. 112 – 125 с.
6. Даниленко Л.І. Оцінювання і відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект: наук.-метод. посібник / За ред. Л. І. Даниленко. – К.: Логос, 2001. – 185 с.

Науковий керівник: доцент кафедри дошкільної освіти Чичук А. П.

Швидка С.О.,
*доцент кафедри дошкільної освіти Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

Трибуц Т.В.,
*магістрантка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В останні роки все виразніше спостерігаються тенденції до гуманізації та демократизації системи навчання. Перспективним напрямом розвитку дидактики, що забезпечує гуманізацію освіти, стало дослідження питання співвідношення навчання і розвитку дітей, формування їх пізнавальної активності і самостійності, розвиток у них творчого мислення, все більшої індивідуалізації навчання, стимулювання пізнавальних інтересів у процесі навчання.

Великий педагогічний потенціал містять ігри, зокрема дидактичні – вони змушують думати, надають можливість дитині перевірити і розвинути свої здібності, включають у змагання з іншими дітьми. Участь дошкільників у таких іграх сприяє їх самоствердженню, прагненню до успіху, розвиває наполегливість, різні мотиваційні якості.

Питання дитячої гри здавна цікавлять багатьох вчених: педагогів, психологів, соціологів, філософів. Кожен дослідник має свій підхід до гри. Педагогічну сутність гри досліджували: Ю. Азаров, А. Анікеєва, І. Байер, Н. Блехер, А. Большунов, А. Серих, Т. Коннікова, О. Крилова, Г. Ляпіна, Е. Панічева, К. Радіна, К. Родкін та ін.

Важливий засіб розвитку особистості – дидактична гра – всебічно аналізується у працях таких вчених як: З. Богуславської, О. Дяченка, Е. Смирнової та інших. Професійний підхід до розробки та застосування дидактичної гри сприяє розвитку мислення, розуміння, усвідомлення дітьми

навколишнього світу, активізує творчий потенціал, ініціативність дошкільників.

На основі дослідження паць ряду вчених можна стверджувати, що на сьогоднішній день в педагогічній науці сформовані досить чіткі уявлення про взаємозв'язок навчання і гри, визначена оптимальна структура ігрового процесу, умови вибору основних форм і методів педагогічного керівництва ігровою діяльністю дітей [2, с.85]. Ігрова діяльність допомагає діям вдосконалювати такі якості як увага, спостережливість, пам'ять, уява, допитливість тощо. У процесі гри дитина краще засвоює соціальний досвід, набуває нових соціальних якостей.

Підсумовуючи визначення вчених, можна стверджувати, що дидактичні ігри – це вид ігор з правилами, які спеціально створені для навчання [Там само]. Разом з тим, реалізуючи свій навчальний вплив, вони активно сприяють вихованню і розвитку особистості дитини. Дидактична гра може використовуватись як самостійна форма навчально-вихованого процесу або ж слугувати складовою частиною заняття і виступати методом. Вона допомагає засвоєнню, закріпленню знань, оволодіння способами пізнавальної діяльності.

Використання дидактичної гри підвищує інтерес дітей до занять, розвиває зосередженість, забезпечує краще засвоєння програмного матеріалу. Тут пізнавальні завдання пов'язані з ігровими, а значить це вид діяльності можна назвати грою-заняттям.

В іграх-заняттях вихователь продумує зміст гри, методичні прийоми їх проведення, повідомляє доступні віку дітей знання, формує необхідні вміння. Засвоєння матеріалу відбувається непомітно для дітей, не вимагаючи докладання великих зусиль [1, с.57].

Загальний принцип діяльності, закладений в дидактичних іграх, відкриває широкі можливості для вирішення дидактичних завдань різного рівня складності: від найпростіших (зібрати пірамідку з трьома одноколірними кільцями, скласти картинку з двох частин) до найскладніших (зібрати вежу, квітуче дерево з елементів мозаїки) [5, с.11].

У навчальній грі дитина діє певним чином, в ній завжди присутній елемент прихованого примусу. Тому важливо, щоб створювані для гри умови надавали дитині можливість вибору. Тоді дидактичні ігри сприятимуть пізнавальному розвитку кожної дитини [3, с.58].

Дидактична гра виконує кілька функцій:

- навчальну, виховну (впливає на особистість дитини, розвиваючи її мислення, розширюючи кругозір);
- орієнтаційну (вчить орієнтуватися в конкретній ситуації застосовувати знання для вирішення нестандартної навчального завдання);
- мотиваційно-спонукальну (мотивує і стимулює пізнавальну діяльність, сприяє розвитку пізнавального інтересу) [6, с.58].

Для використання дидактичних ігор, характерні наступні етапи:

1. Орієнтація: вихователь представляє тему, дає характеристику грі, загальний огляд її ходу і правил.
2. Підготовка до проведення: ознайомлення зі сценарієм, розподіл ролей, підготовка до їх виконання, забезпечення процедур управління грою.
3. Проведення гри: вихователь стежить за ходом гри, контролює послідовність дій, надає необхідну допомогу, фіксує результати.
4. Обговорення гри: дається характеристика виконання дій, їх сприйняття учасниками, аналізується позитивні і негативні сторони ходу гри, якщо виникли труднощі, обговорюються можливі шляхи вдосконалення гри, в тому числі зміни її правил [6, с.87].

Існують різні класифікації дидактичних ігор. Так, Т. Рисьєвою була створена системна класифікація дидактичних ігор, яка спирається на наступні критерії: ознаки власне гри, характер і форма організації діяльності дітей, дидактичні можливості гри. Були виділені наступні типи складових систему дидактичних ігор: ігрові прийоми, сюжетні ігри, рольові ігри, імітаційні ігри, ділові ігри [4, с.48].

Для ефективності та дієвості впливу дидактичних ігор на розвиток особистості дитини, необхідно враховувати наступні умови їх застосування:

- співпраця вихователя та дітей на підготовчому, діяльнісному та завершальному етапах дидактичної гри;
- доступність змісту дидактичної гри психологічним особливостям та віковим можливостям дітей;
- застосування дидактичних ігор, які стимулюють розвиток мотиваційної сфери і пізнавальної діяльності дітей.

Експериментальні дослідження показали, що впровадження вищезначених умов у практику роботи ЗДО значно підвищує рівень особистісного розвитку дітей: дошкільники краще засвоюють категорії і поняття, усвідомлюють закономірності взаємозв'язків предметів і явищ оточуючого світу, вдосконалюється їхня увага, уява, мова тощо.

Крім цього, результативність дидактичних ігор залежить, по-перше, від систематичного їх використання, по-друге, від цілеспрямованості програми ігор у поєднанні із звичайними дидактичними вправами.

Таким чином, дидактична гра є важливим засобом розвитку і становлення особистості дитини дошкільного віку.

Література:

1. Дибіна О. В. Дитина та навколишній світ: Програма та метод. рекомендації для занять з дітьми 2-7 років / О. В. Дибіна. – Х. : Веста : Вид-во «Ранок», 2008. – 80 с.
2. Дидактичні та сюжетно-рольові ігри. 5-6 роки життя / під ред.: Т. Г. Тристапшон. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
3. Крутий К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія.: у 2-х ч. – Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. – 284 с.
4. Сухов А. Н. Социальная психология / А.Н Сухов, В.М. Казанцев и др: Под.ред. О. М. Сухова, А. А. Дерначя. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 600 с.
5. Туманова І. В. Творчо-розвивальні технології в освіті дошкільників / Укл. І. В. Туманова, Т. В. Круть, під ред. Р. О. Романчик. – Запоріжжя: ТОВ „ЛПКС” ЛТД, 2005. – 92 с.
6. Удальцова Е. И. Дидактические игры в воспитании и обучении дошкольников / Е. И. Удальцова – Минск: Народное образование, 2007. – 174с.

Ювшин О. Ю.,
*студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сприйняття є важливою складовою розвитку особистості, адже воно є основою пізнання. Поняття сприйняття представлено уряді досліджень з філософії, психології, педагогіки.

Так О. Спіркін зазначає, що сприйняття – це відображення предметів і явищ дійсності в сукупності їх властивостей і частин за безпосередньої дії на органи чуття з розумінням цілісності відображуваного [3, с.187]. Вчений підкреслює, що сприйняття людини включає в себе усвідомлення, осмислення предметів, їх властивостей і відносин, заснований на залученні кожного разу знов одержуваного враження в систему вже наявних знань. Відчуття і сприйняття здійснюються і розвиваються в процесі практичного впливу людини на зовнішній світ, у праці, в результаті активної роботи органів почуттів [Там само].

Відомий психолог М. Варій тісно пов'язує процес сприйняття із відчуттями: разом відчуття і сприйняття, які тісно пов'язані між собою, є чуттєвим відображенням об'єктивної реальності, яка існує незалежно від свідомості, на основі впливу її на органи чуттів; власне в цьому їх єдність [1, с. 286]. Але сприйняття, підкреслює вчений, – це усвідомлення чуттєво даного предмета чи явища, адже у сприйманні нам даний світ людей, речей, явищ, наповнених для нас певним значенням і включених у багатоманітність відношень, які створюють осмислені ситуації, свідками й учасниками яких ми є. Відчуття ж – це відображення окремої чуттєвої якості або недиференційовані враження від навколишнього світу; у цьому аспекті відчуття і сприйняття розрізняють як дві різні форми або два різноманітних ставлення свідомості до

предметної дійсності [Там само]. Отже, відчуття і сприйняття – єдині й різноманітні.

Досліджуючи питання музичного сприйняття, ми з'ясували, що серед вчених немає єдиної думки щодо визначення цього поняття.

У наукових працях зустрічаються такі категорії як «музичне сприйняття і мислення», «спостереження і слухання», «музично-слухова діяльність і слухове сприйняття», «інтелектуальне сприйняття», «освоєння і пізнання музики» тощо.

З'ясовуючи змістовну сторону розглядуваного поняття, М. Субота під музичним сприйняттям розуміє суб'єкта (слухача), об'єкта (музичну тканину в цілому) і саму ситуацію сприйняття, спосіб їх взаємозв'язку, формування та розвиток чуттєвого образу [4, с. 168]. Вчена вважає, що відображення в свідомості слухача музичного образу твору включає в себе, з одного боку, чуттєві компоненти, пов'язані з безпосереднім слуховим сприйняттям-подразненням, і ментальні компоненти, пов'язані з психологічними схемами (моделями, еталонами), збереженими в пам'яті. Дані сенсорні еталони слухача, тобто системи звукових організацій, граматичних конструкцій, жанрових та стилістичних установок відображаються у вигляді потенційного семантичного поля [Там само].

Досліджуючи процес музичного сприйняття, Г. Дідич і М. Гейченко виділяють п'ять рівнів:

I рівень – фізіологічний, коли звучання впливає як фізіологічний подразник своїми первинними властивостями (висотою, гучністю, тембром, тощо): на цьому рівні позамузичні асоціації виникають випадково, а музичні не виникають взагалі;

II рівень – елементарно-асоціативний, коли у слухача виникають елементарні звукові й зорові асоціації як своєрідна зв'язувальна ланка між музикою і позамузичною дійсністю: цей рівень легко аналізується, бо тут виявляються конкретні «предметні» зв'язки зі світом явищ; слухач легко розпізнає перетворені в музиці зримі та почуті явища дійсності;

III рівень – рівень музичних асоціацій, який виявляє жанрові й інтонаційні зв'язки даного твору з іншими явищами дійсності, але аналіз цих зв'язків також є констатуючим;

IV рівень поєднує елементи двох попередніх, забезпечуючи художню цілісність і переосмислення музичних і позамузичних джерел: на цьому рівні визначається музичний тематизм і його розвиток, особливості синтаксису і формоутворення, виявляється музична драматургія, а музичний твір стає акумулятором соціально цінних просвітлених інтелектом почуттів, а переживання переплавляється у співпереживання;

V рівень – ідейно-концептуальний, в якому всі попередні рівні взаємодіють таким чином, що концепція й ідея твору може бути зрозуміла однозначно і більш-менш точно виражена словесно; головна роль тут належить тематизму і тематичному розвитку, музичній драматургії, а засвоєння структури твору як певної художньої цілісності є умовою [2, с.135].

Таким чином, у процесі розвитку музичного сприйняття дітей важливо враховувати закономірності даного явища і етапи його становлення.

Література:

1. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручн. для студ. психолог. і педагог. спец. / М.Й. Варій. [2-ге видан., виправ. і доп.] – К.: Центр учбової літ. – 2007. – 968 с.
2. Дідич Г. С. Сутність процесу музичного сприймання / Галина Степанівна Дідич, Микола Іванович Гейченко // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. В. В. Радул [та ін.]. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – Вип. 103. – С. 130-140.
3. Спиркин А. Г. Философия в 2 т : учебник для академического бакалавриата / А. Г. Спиркин. – 3-е изд., пер. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2016. – 587 с. – (Серия : Бакалавр. Академический курс).
4. Субота М. В. Спри́няття музики як психологічної категорії // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том 7. Екологічна психологія. Випуск 37. – 2014. – С. 167-176.

Науковий керівник: доцент кафедри дошкільної освіти Швидка С.О.

Наукове видання

**СУЧАСНЕ ДОШКІЛЛЯ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

Збірник матеріалів

III Всеукраїнської науково-практичної конференції

Упорядники І. О. Ніколаєску, Ю. О. Соловей, О. О. Панченко

Формат 60x84/16

Гарнітура Times New Roman.

Ум.друк.арк. 5,38